

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Zhodnocení specifík povinných odvodů z příjmů u
zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných**

Markéta Fraňková

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Markéta Fraňková

Podnikání a administrativa

Název práce

Zhodnocení specifík povinných odvodů z příjmů u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných

Název anglicky

Different Groups of Individuals Income Levies Evaluation

Cíl práce

Cílem diplomové práce je na základě analýzy vyhodnotit specifika daňové povinnosti a zákonných odvodů u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných a vypracovat možná doporučení pro optimální nastavení podmínek u jednotlivých skupin poplatníků.

Metodika

Teoretická východiska diplomové práce budou zpracována prostřednictvím kompilace poznatků z odborné literatury, aktuálních právních předpisů a dalších relevantních zdrojů z oblasti daně z příjmů fyzických osob a sociálního a zdravotního pojištění se zaměřením na specifika u zaměstnanců a u osob samostatně výdělečně činných.

Na základě provedené analýzy příjmů fyzických osob a konkrétních výpočtů budou vyhodnocena specifika daňového zatížení a povinných odvodů pojistného u jednotlivých skupin poplatníků. Na základě syntézy získaných poznatků budou následně navržena možná doporučení pro optimální nastavení podmínek zdanění a odvodů pojistného u daných skupin fyzických osob.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

zaměstnanec, OSVČ, daň, pojistné, základ daně, poplatník, plátců, sociální pojištění, zdravotní pojištění

Doporučené zdroje informací

ARNOLDOVÁ, Anna. 2012. Sociální zabezpečení I. 1.vyd. Praha: GRADA. 352 s. ISBN 978-80-247-3724-9.

ČERVINKA, Tomáš. 2018. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ s komentářem a příklady. 9.vyd. Praha: ANAG. 168 s. ISBN 978-80-7554-130-7.

MARKOVÁ, Hana. 2018. Daňové zákony 2018, úplné znění platná k 1. 1. 2018. 26.vyd. Praha: GRADA. 287 s. ISBN 978-80-771-0766-7

OECD/European Observatory on Health Systems and Policies. 2017. Czech Republic: Country Health Profile 2017, State of Health in the EU. Paris: OECD Publishing. 20 s. ISSN 2522-7041 (online).
Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264283336-en>

OECD. 2018. Taming Wages 2018. Paris: OECD Publishing. 459 s. ISSN 2072-5124 (online). Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2018-en

ŠTOHL, Pavel. 2016. Daň 2016 výklad a praktické příklady. Znojmo: Štohl – vzdělávací středisko Znojmo. 184 s. ISBN 978-80-87314-79-1

ŠUBRT, Bořivoj a kolektiv. 2015. Abeceda mzdové účatní 2015. 25. vyd. Olomouc: ANAG. 623 s. ISBN 978-80-7263-922-9.

VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. 2016. Daňový systém ČR 2016. 13. vyd. Praha: 1 VOX. 396 s. ISBN 978-80-87480-44-1.

ŽENIŠKOVÁ, Marta. 2018. Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady. 8. vyd. Praha: ANAG. 160 s. ISBN 978-80-7554-127-7.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Gabriela Kukalová, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2018

prof. Ing. Luboš Šmudla, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 21. 11. 2018

Ing. Martin Pelicán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 06. 02. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení specifík povinných odvodů z příjmů u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 25. 3. 2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Gabriele Kukalové, Ph.D., MBA za odborné vedení, ochotu a čas, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování této diplomové práce.

Zhodnocení specifik povinných odvodů z příjmů u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných

Abstrakt

Diplomová práce analyzuje a vyhodnocuje specifika postavení zaměstnance a osob samostatně výdělečně činných z hlediska daňové povinnosti, odvodů na sociální a zdravotní pojištění a vybraných dávek vyplácených z těchto pojištění v České republice. Teoretická část práce kompiluje poznatky z odborné literatury, platných právních norem a dalších relevantních zdrojů z oblasti daně z příjmů fyzických osob a z oblasti pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. V analytické části práce části jsou sestaveny komparační modely odvodových povinností zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. U sestavených modelů poplatníků, jsou formou několika variant na různých hladinách příjmů provedeny výpočty daňového zatížení, výše odvodů na sociální a zdravotní pojištění a následně vypočtena výše vybraných dávek plynoucích z pojištění. Na základě syntézy získaných poznatků jsou závěrem navržena možná doporučení pro optimální nastavení systémů zdanění a pojistného u daných skupin fyzických osob.

Klíčová slova: zaměstnanec, OSVČ, daň, pojistné, základ daně, poplatník, plátce, sociální pojištění, zdravotní pojištění

Different Groups of Individuals Income Levies Evaluation

Abstract

The diploma thesis analyses and evaluates specifics of employee and sole trader status from the perspectives of tax duty, social and health insurance premiums and selected allowances paid out of these insurances in the Czech Republic. The theoretical part compiles findings from professional literature, valid legislation and other relevant sources from the area of natural person's income tax and social and health insurance premium. In the analytical part, the comparative models of tax and other duties of employees and sole traders are worked out. Using the models, tax duty and social and health insurance premium calculations of various income levels are worked out and the amount of allowances derived from the insurance is calculated. In the conclusion, on the basis of synthesis of the acquired findings, the possible solutions are recommended to achieve the optimal setting of tax and insurance system for both the groups of natural persons.

Keywords: employee, sole trader, tax, premium, tax basis, payer, tax payer, social insurance, health insurance

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíl práce a metodika	15
2.1 Cíl práce	15
2.2 Metodika	15
3 Teoretická východiska	20
3.1 Daně a jejich funkce.....	20
3.1.1 Daň z příjmů fyzických osob.....	21
3.1.2 Předmět daně z příjmu fyzických osob	22
3.1.3 Příjmy ze závislé činnosti	23
3.1.4 Způsob zdanění zaměstnanců	25
3.1.5 Zdanění příjmů ze samostatné výdělečné činnosti	29
3.2 Pojistné na sociální zabezpečení	36
3.2.1 Poplatníci pojistného	36
3.2.2 Vyměřovací základ a sazby pojistného	38
3.2.3 Nemocenské pojištění.....	40
3.2.4 Dávky nemocenského pojištění	41
3.2.5 Výpočet dávek nemocenského pojištění	46
3.2.6 Důchodové pojištění	48
3.3 Zdravotní pojištění	49
3.3.1 Zdravotní pojišťovny	50
3.3.2 Plátcí pojistného zdravotního pojištění	50
4 Vlastní práce.....	54
4.1 Odvody zdravotního pojištění a pojistného na sociální zabezpečení.....	54
4.1.1 Zdravotní pojištění zaměstnanců	54
4.1.2 Zdravotní pojištění OSVČ – skutečné výdaje	56
4.1.3 Zdravotní pojištění OSVČ – paušál 60 %	57
4.1.4 Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnanců.....	59
4.1.5 Pojistné na sociální zabezpečení OSVČ se skutečnými výdaji	62
4.1.6 Pojistné na sociální zabezpečení OSVČ s paušálem 60 %.....	65
4.2 Daňové zatížení zaměstnanců a OSVČ	68
4.2.1 Daňové zatížení poplatníků s minimálním příjmem 12 200 Kč.....	68
4.2.2 Daňové zatížení poplatníků s průměrným příjmem 31 851 Kč.....	69
4.2.3 Daňové zatížení poplatníků s vyšším průměrným příjmem 60 520 Kč	70
4.2.4 Daňové zatížení poplatníků nadprůměrným příjmem 159 255 Kč	71
4.3 Dávky nemocenského pojištění.....	73
4.3.1 Nemocenské z minimálního příjmu 12 200 Kč	73

4.3.2 Nemocenské z průměrného příjmu 31 851 Kč	77
4.3.3 Nemocenské z vyššího průměrného příjmu 60 520 Kč	80
4.3.4 Nemocenské z nadprůměrného příjmu 159 255 Kč	84
5 Výsledky a diskuze	88
5.1 Komparace odvodů zaměstnance a OSVČ – 1. příjmová skupina.....	88
5.2 Komparace odvodů zaměstnance a OSVČ – 2. příjmová skupina.....	89
5.3 Komparace odvodů zaměstnance a OSVČ – 3. příjmová skupina.....	91
5.4 Komparace odvodů zaměstnance a OSVČ – 4. příjmová skupina.....	92
5.5 Komparace příjmů v době dočasné pracovní neschopnosti	94
5.6 Návrhy a doporučení	98
6 Závěr	102
7 Seznam použitých zdrojů	105

Seznam obrázků

Obrázek 1: Náhrady mzdy zaměstnance - 12 200Kč	74
Obrázek 2: Nemocenské zaměstnance - 12 200 Kč	74
Obrázek 3: Nemocenské OSVČ skutečné výdaje - 12 200 Kč	75
Obrázek 4: Nemocenské OSVČ paušál - 12 200 Kč	76
Obrázek 5: Náhrada mzdy zaměstnance - 31 851Kč	77
Obrázek 6: Nemocenské zaměstnanec - 31 851 Kč.....	78
Obrázek 7: Nemocenské OSVČ skutečné výdaje - 31 851 Kč.....	79
Obrázek 8: Nemocenské OSVČ paušál - 31 851 Kč	80
Obrázek 9: Náhrada mzdy zaměstnance - 60 520 Kč	81
Obrázek 10: Nemocenské zaměstnanec - 60 520 Kč.....	81
Obrázek 11: Nemocenské OSVČ skutečné výdaje - 60 520 Kč	82
Obrázek 12: Nemocenské OSVČ paušál - 60 520 Kč	83
Obrázek 13: Náhrada mzdy zaměstnanec - 159 255 Kč	84
Obrázek 14: Nemocenské zaměstnanec - 159 255 Kč.....	85
Obrázek 15: Nemocenské OSVČ skutečné výdaje - 159 255 Kč.....	86
Obrázek 16: Nemocenské OSVČ paušál - 159 255 Kč	87

Seznam tabulek

Tabulka 1 Výpočet zálohy na daň u poplatníka bez Prohlášení	26
Tabulka 2 Výpočet zálohy na daň u poplatníka s Prohlášením a vyživovanými dětmi	26
Tabulka 3 Daňové zvýhodnění na vyživované děti v letech 2017, 2018	28
Tabulka 4 Vývoj minimálních odvodů OSVČ v letech 2016 – 2018.....	40
Tabulka 5 Redukční hranice v letech 2016 - 2018	46
Tabulka 6 Minimální mzda 12 200 Kč - ZP	55
Tabulka 7 Průměrná mzda 31 851 Kč - ZP	55
Tabulka 8 Vyšší průměrná mzda 60 520 Kč - ZP.....	55
Tabulka 9 Nadprůměrná mzda 159 255 Kč - ZP	56
Tabulka 10 Minimální základ daně 12 200 Kč - ZP.....	56
Tabulka 11 Průměrný základ daně 31 851 Kč - ZP	57
Tabulka 12 Vyšší průměrný základ daně 60 520 Kč - ZP	57
Tabulka 13 Nadprůměrný základ daně 159 255 Kč - ZP	57
Tabulka 14 Minimální příjem paušál - ZP	58
Tabulka 15 průměrný příjem paušál - ZP	58
Tabulka 16 Vyšší průměrný příjem paušál - ZP	59
Tabulka 17 Nadprůměrný příjem paušál - ZP	59
Tabulka 18 SP zaměstnanců s minimální mzdou 12 200 Kč.....	60
Tabulka 19 SP zaměstnanců s průměrnou mzdou 31 851 Kč.....	60
Tabulka 20 SP zaměstnanců s vyšší průměrnou mzdou 60 520 Kč	61
Tabulka 21 SP zaměstnanců s nadprůměrnou mzdou 159 255 Kč.....	62
Tabulka 22 SP minimální základ daně OSVČ - skutečné výdaje.....	63
Tabulka 23 SP průměrný základ daně OSVČ - skutečné výdaje.....	63
Tabulka 24 SP vyšší průměrný základ daně OSVČ - skutečné výdaje	64
Tabulka 25 SP nadprůměrný základ daně OSVČ - skutečné výdaje	65
Tabulka 26 SP minimální příjem OSVČ s paušálem.....	66
Tabulka 27 SP průměrný příjem OSVČ s paušálem.....	67
Tabulka 28 SP vyšší příjem OSVČ s paušálem.....	67
Tabulka 29 SP nadprůměrný příjem OSVČ s paušálem.....	68
Tabulka 30 Daňové zatížení - minimální příjem 12 200 Kč.....	69
Tabulka 31 Daňové zatížení - průměrný příjem 31 851 Kč	70

Tabulka 32 Daňové zatížení - vyšší příjem 60 520 Kč	71
Tabulka 33 Daňové zatížení - nadprůměrný příjem 159 255 Kč	72
Tabulka 34: Komparace - 1. příjmová skupina	88
Tabulka 35: Komparace - 2. příjmová skupina	90
Tabulka 36: Komparace - 3. příjmová skupina	91
Tabulka 37: Komparace - 4. příjmová skupina	93
Tabulka 38: Daňová optimalizace při aplikaci spolupracující osoby	99

Seznam grafů

Graf 1: Komparace daňového zatížení	94
Graf 2: Komparace příjmů v době dočasné pracovní neschopnosti	95
Graf 3: Příjmy v době DPN v kontextu s měsíční mzdou (příjmem)	97

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
ČM	Čistá mzda
ČSÚ	Český statistický úřad
DP	Důchodové pojištění
DPN	Dočasná pracovní neschopnost
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NP	Nemocenské pojištění
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
Sb.	Sbírky
SP	Sociální pojištění
SZ	Sociální zabezpečení
VZ	Vyměřovací základ
ZD	Základ daně
ZDP	Zákon o daních z příjmů
ZP	Zdravotní pojištění
ZVZP	Zákon o veřejném zdravotním pojištění

1 Úvod

Každý občan České republiky je povinen odvádět zákonem stanovené pojistné na sociální zabezpečení, zdravotní pojištění a v neposlední řadě také daň z příjmů. Míra zatížení příjmů těmito odvody je jednou z nejviditelnějších charakteristik každého systému. O výši odvodech sociálního a zdravotního pojištění a vyplácených dávkách se vedou neustále diskuze. Na jedné straně stojí osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ) s relativně volnou pracovní dobou, s možností neomezeného výdělku, s povinností odvádět pojistné, i když nemá příjem, s minimálními sociálními jistotami, bez nároku na dovolenou a v případě způsobené škody ručením celým svým majetkem. Má však více možností jak pracovat se základem daně, a to v podobě skutečných výdajů nebo použitím paušálních výdajů. Na straně druhé stojí zaměstnanci s maximální délkou pracovní doby, s nárokem na dovolenou, náhradu mzdy a nemocenské v době pracovní neschopnosti, žádnou administrativou, protože veškeré odvody za ně zpracovává zaměstnavatel a minimální odpovědností při způsobení škody. Výsledky těchto diskuzí poté přirovnávají živnostníky k parazitům, kteří jsou, bez ohledu na podnikatelské riziko, zvýhodňováni oproti zaměstnancům. Toto zvýhodnění vláda poskytla v podobě škrťů u paušálních výdajů, zavedením elektronických evidencí tržeb nebo kontrolním hlášením pro plátce daně z přidané hodnoty. Naopak zastánci živnostníků napadají zaměstnance ze zneužívání náhrad v době pracovní neschopnosti nebo za jejich malou pracovní produktivitu. Společnost takto staví obě skupiny do pozice nesmiřitelných rivalů.

Velmi diskutovaným tématem je nemocenské pojištění, kde nejsou podmínky obou skupin rovné. Za zaměstnance hradí pojištění zaměstnavatel, u OSVČ je účast na nemocenském pojištění zcela dobrovolná. Obě skupiny odvádějí stejné % z vyměřovacího základu. Nemocenské pojištění poskytuje dávky nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, ošetrovného, vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství, dávku otcovské porodní péče a dlouhodobé ošetrovné. OSVČ nemá nárok na všechny dávky jako zaměstnanec, pouze na nemocenské, peněžitou pomoc v mateřství, otcovskou a dlouhodobé ošetrovné.

Z pohledu daně z příjmů zvýhodňují OSVČ výdajové paušály, které byly zavedeny v roce 2004 jako nástroj zjednodušení výpočtu daňové povinnosti. Sazby výdajů se v průběhu let neustále mění a od roku 2015 je zaveden horní limit pro uplatnění výdajových paušálů.

Tyto paušály někteří OSVČ zneužívají v podobě zastřených pracovních poměrů, kdy v podstatě suplují pozici zaměstnance a paušálními výdaji si uměle snižují základ daně a následné vyměřovací základy pro výpočet pojistného. Tento vztah je také výhodný pro zaměstnavatele, kteří ušetří nemalé částky na odvodech sociálního a zdravotního pojištění.

Není zcela možné tyto dvě skupiny poplatníků porovnávat bez ostatních souvislostí, jenž s danou problematikou souvisí. Obě skupiny mají své pro a proti, proto není jednoduché rozhodnutí, zdali se jedinec rozhodne pro dráhu podnikání nebo naopak půjde cestou větších jistot a nechá se zaměstnat.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je na základě analýzy daně z příjmů fyzických osob a povinných odvodů pojistného vyhodnotit specifika daňové povinnosti a zákonných odvodů u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných a následně vypracovat možné návrhy pro zákonnou optimalizaci daňové povinnosti u jednotlivých skupin poplatníků

2.2 Metodika

Pro optimální srovnání daňového zatížení je stěžejní zvolit vhodné příjmové skupiny poplatníků. K těmto účelům je možné použít průměrnou mzdu nebo tkz. mediám mezd. Průměrná hrubá měsíční mzda je podíl mzdových prostředků připadající na jednoho zaměstnance za měsíc. Nejedná se tedy o mzdu jednoho konkrétního zaměstnance. Dle ČSÚ však zhruba dvě třetiny zaměstnanců mají mzdu nižší, než je celostátní průměr. Medián představuje hodnotu mzdy zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení, tzn., že polovina hodnot mezd je nižší a druhá polovina je vyšší než medián. Medián tedy více vypovídá o skutečné úrovni průměrné mzdy. Tyto hodnoty jsou však sledovány pouze pro platovou a mzdovou sféru zaměstnanců, pro OSVČ nejsou obdobná data k dispozici. Pro nemožnost sledování dat u OSVČ bude pro účely této práce vycházeno z průměrných hodnot a dat platných v roce 2018. Modelový zaměstnanec a OSVČ budou definováni na čtyřech hladinách příjmu.

Minimální měsíční mzda 12 200 Kč

Částka platí za plný pracovní úvazek při 40 hodinové týdenní pracovní době. Minimální hodinová mzda je 73,20 Kč. Minimální mzda se vztahuje na všechny zaměstnance v pracovním poměru, dohodě o provedení práce a dohodě o pracovní činnosti, bez ohledu na dobu trvání pracovního poměru nebo dohody. Nárok na minimální mzdu vzniká v každém pracovním poměru nebo dohodě.

Průměrná měsíční mzda 31 851 Kč

Pro účely práce bylo vycházeno z údajů ČSÚ k 30. 6. 2018, kdy průměrná mzda činila 31 851 Kč. Průměrná mzda v ČR, v meziročním srovnání, roste nepřetržitě od začátku roku 2014 a to především kvůli tlaku na růst mezd v důsledku nedostatku lidí na trhu práce a také díky dobrému vývoji ekonomiky.

Vyšší průměrná měsíční mzda 60 520 Kč

Vyšší průměrná mzda byla stanovena dle Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV) k 30. 6. 2018. Tato částka vychází z klasifikace mezd podle ekonomických činností CZ-NACE, konkrétně se jedná o oblast peněžnictví a pojišťovnictví, kde je průměrná mzda nejvyšší.

Nadprůměrná měsíční mzda 159 255 Kč

Poslední skupinu tvoří poplatníci, kteří budou pobírat 5 násobek průměrné hrubé měsíční mzdy, tj. 159 255 Kč. Zde bude možné ukázat zdanění solidární daní, omezení při uplatnění výdajových paušálů a dopad maximálního vyměřovacího základu při odvodech pojistného.

V práci nejsou uvažovány osvobozené příjmy a příjmy, které tvoří samostatný základ daně. Poplatníci nemají nezdanitelné části základu daně ani odčitatelné položky a uplatňují slevu na poplatníka 24 840 Kč ročně.

Zaměstnanec

U zaměstnance je předpokládán pouze příjem ze závislé činnosti podle § 6 ZDP, se zaměstnavatelem uzavřel smlouvu, která zakládá pracovněprávní vztah a také podepsal Prohlášení poplatníka daně ze závislé činnosti. Srovnávaným příjmem zaměstnance tedy bude hrubá mzda ze závislé činnosti před zdaněním a před odvody na povinné pojištění. Hrubá mzda bude dále součástí výpočtu míry daňové zátěže, neboť je pro zaměstnance příjmem, kterým disponuje před povinnými odvody.

Osoba samostatně výdělečně činná

Za příjem OSVČ je předpokládán pouze příjem ze samostatné činnosti podle § 7 ZDP. Pro sestavení dílčího základu daně mohou poplatníci uplatnit dva způsoby, a to výdaje ve skutečné výši a procentem z příjmu, tzv. paušální výdaje. Dále jsou uvažovány pouze OSVČ, jenž vykonávají hlavní samostatnou výdělečnou činnost, zakládající účast na

zdravotním a sociálním pojištění, je dobrovolně účastna nemocenského pojištění a nepodniká první rok. V práci jsou navrženy dva typy OSVČ, první uplatňuje výdaje ve skutečné výši a zástupce druhé skupiny uplatňuje paušální výdaje.

OSVČ - skutečné výdaje

Zástupcem první skupiny je OSVČ uplatňující skutečné výdaje a jejím srovnávaným příjmem je dílčí základ daně podle § 7 ZDP, je tedy předpokládáno, že celkový příjem je již snížený o skutečně vynaložené výdaje, před zdaněním a odvedením povinného pojistného (výdaje na dosažení, zajištění a udržení zisku byly již odečteny). Tento dílčí základ daně je totožný s hrubým příjmem zaměstnance. Tato OSVČ je pro porovnání ke skupině zaměstnanců optimální, neboť její hrubý příjem je na úrovni hrubé mzdy zaměstnanců. Nedochozí ke zkreslení výše odvodů vynaloženými výdaji, které si mohou nárokovat pouze OSVČ. Totožně jako u zaměstnance je i zde míra daňové zátěže počítána z příjmu (dílčí základ daně), kterým disponuje před povinnými odvody.

OSVČ – paušál 60 %

Paušální výdaje na úrovni 60 % jsou v současnosti nejrozšířenější a mohou být uplatňovány v rámci volných živností. Porovnávaným příjmem OSVČ je dílčí základ daně (hrubý příjem) podle § 7 ZDP před odpočtem paušálních výdajů a povinných odvodů. Do výpočtu míry daňové zátěže vstupuje, jako u předchozích skupin, příjem, kterým disponuje před povinnými odvody. Zvolená OSVČ zastupuje také skupinu poplatníků, která pracuje na základě tzv. zastřené pracovního poměru. Tato OSVČ je prakticky v postavení zaměstnance a bude předpokládáno, že jí nevznikají žádné skutečné výdaje. Paušální výdaje, jenž jsou v tomto případě pro OSVČ čistým ziskem, si uplatní pouze pro účely stanovení vyměřovacího základu na povinné pojistné a dílčího základu daně podle § 7 ZDP.

Zdravotní pojištění zaměstnanců

Zdravotní pojištění je vypočteno z VZ (hrubé mzdy) zaměstnance a to ve výši 13,5 % tohoto základu, zaokrouhlená částka (na celé koruny nahoru) je zaměstnavatelem odvedena příslušné zdravotní pojišťovně. Zaměstnavatel hradí za zaměstnance 9 % a zaměstnanci je sraženo ze mzdy 4,5 %. Minimální měsíční pojistné u zaměstnanců v roce 2018 činí 1 647 Kč. Maximální vyměřovací základ není stanoven.

Zdravotní pojištění OSVČ

Vyměřovacím základem u OSVČ je 50 % příjmu z podnikání po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. OSVČ je povinna odvést pojistné z dosaženého VZ. Je-li dosažený VZ nižší, než minimální vyměřovací základ, je OSVČ povinna odvést pojistné z minimálního vyměřovacího základu. Minimální zálohy na zdravotní pojištění pro OSVČ vykonávající hlavní výdělečnou činnost se stanoví výpočtem 13,5 % z poloviny průměrné mzdy (29 979 Kč / 2 × 0,135). Minimální měsíční vyměřovací základ pro rok 2018 činí 14 989,50 Kč a minimální záloha na pojistné je 2 024 Kč, proti minulému roku zaplatí o 118 Kč více. Všechny OSVČ musí již za leden zaplatit novou, vyšší minimální měsíční zálohu pro daný rok. OSVČ jenž mají stanovené zálohy na zdravotní pojištění vyšší, než minimální zálohy, až do podání daňového přiznání jejich výši neupravují.

Pojistné na sociální zabezpečení – zaměstnanci

Vyměřovacím základem zaměstnance pro pojistné na SZ je úhrn příjmů. VZ zaměstnavatele je částka odpovídající úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců. Poplatníkem pojistného se stává zaměstnanec z titulu pracovního vztahu. Maximálním vyměřovacím základem zaměstnance pro placení pojistného je částka ve výši 48násobku průměrné mzdy, pro rok 2018 je stanoven ve výši 1 438 992 Kč, tj. 119 916 Kč měsíčně.

Pojistné na sociální zabezpečení – OSVČ

Minimální měsíční VZ pro zálohu v roce 2018 u OSVČ vykonávající hlavní výdělečnou činnost je ve výši 7 495 Kč (89 940 Kč ročně), minimální záloha činí 2 189 Kč. Záloha na pojistné činí 29,2 % měsíčního VZ, z toho 28 % na důchodové pojištění, 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Oproti minulému roku zaplatí OSVČ s minimální zálohou o 128 Kč více. OSVČ dobrovolně účastná nemocenského pojištění odvádí 2,3 % z VZ. OSVČ si vyměřovací základ určuje sama, zároveň nesmí být tento základ, dle zákona, nižší než 5 000 Kč měsíčně. Minimální měsíční pojistné činí 115 Kč. VZ se vypočte z naposledy podaného přehledu o příjmech a výdajích, maximálně však 2 758 Kč měsíčně. Pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru. Povinnost platit novou zálohu mají OSVČ od měsíce, ve kterém podají daňové přiznání za minulý kalendářní rok, tedy nejpozději od dubna. Na rozdíl od plateb na zdravotní pojištění je u sociálního pojištění stanoven maximální vyměřovací základ (jako u zaměstnanců). Maximální vyměřovací

základ je ve výši 119 916 Kč, maximální měsíční záloha je ve výši 35 016 Kč. Strop pro platbu sociálního pojištění tedy činí 1 438 992 Kč.

Nemocenské dávky

Zaměstnanci a OSVČ náleží nemocenské od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti. Dávky se počítají z denního vyměřovacího základu, takto stanovený průměrný denní příjem se upravuje (redukuje) pomocí tří redukčních hranic na denní vyměřovací základ. V roce 2018 činí 1. redukční hranice 1 000 Kč, 2. redukční hranice 1 499 Kč, 3. redukční hranice 2 998 Kč. Redukce se provede tak, že u nemocenského se započte do první redukční hranice 90 % denního vyměřovacího základu, mezi první a druhou redukční hranicí se započte 60 %, z části mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte 30 %, k části nad třetí redukční hranicí se nepřihlíží. Výše nemocenského činí od 15. kalendářního dne 60 % denního vyměřovacího základu od, od 31. kalendářního dne 66 % denního vyměřovacího základu a od 61. kalendářního dne 72 % denního vyměřovacího základu. Nemocenské je vypláceno ve výši 60 % redukovaného vyměřovacího základu.

Náhrada mzdy zaměstnanců u dočasné pracovní neschopnosti

Náhrada mzdy náleží zaměstnanci od 4. do 14. dne dočasné pracovní neschopnosti a to za pracovní dny. Za prvé tři pracovní dny pracovní neschopnosti náhrada mzdy nepřísluší. Po uplynutí karenční doby je vyplácena náhrada mzdy ve výši 60 % redukovaného průměrného hodinového výdělku. Průměrný hodinový výdělek se redukuje podle následujících pravidel: z částky do 175 Kč se počítá 90 %, z částky od 175 Kč do 262,33 Kč se počítá 60 %, z částky od 262,33 do 524,65 Kč se počítá 30 %, z částky nad 524,65 Kč se už nic nezapočítává.

3 Teoretická východiska

Stát má povinnost hradit určité potřeby, které nelze uspokojovat bez vymezení toho, kdo, kdy a v jaké výši má přispívat do společné pokladny. Stát zavazuje jednotlivé subjekty k úhradě daného podílu, a to prostřednictvím daní. Zvláštní kategorii představují pojištění, skládající se z pojistného na sociální zabezpečení a zdravotního pojištění. Svou povahou vykazují řadu znaků společných s přímými daněmi. Pojištění je rovněž povinnou platbou a v případě pojistného na sociální pojištění se jedná i o příjem do státního rozpočtu (Štohl, 2016, s. 11).

3.1 Daně a jejich funkce

Daně jsou povinné, státem vynutitelné odvody. Daň je zpravidla platba neúčelová, není známo, z jakého daňového příjmu je hrazena konkrétní veřejná potřeba. Další vlastností je neekvivalentnost, což lze chápat jako jednostrannou povinnost bez nároku plátce na plnění ze strany státu. Podle Štohla (2016, s. 9) *jsou daně důležitým nástrojem hospodářské politiky státu, mají za úkol plnit celou řadu funkcí. Mezi nejdůležitější funkce daní se řadí fiskální funkce, tj. schopnost naplnit veřejný rozpočet. Daňové příjmy tvoří cca 90 % podílu na celkových veřejných příjmech. Významnou funkcí daní je rovněž funkce přerozdělovací, kdy stát pomocí daní zmírňuje rozdíly mezi subjekty.*

K dalším funkcí daní patří funkce alokační, stimulační a stabilizační. Alokační funkce plyne z neefektivnosti využívání veřejných zdrojů. Stimulační funkce má za úkol správné stimulování chování daňových poplatníků. Stabilizační funkce souvisí s ekonomickým cyklem. V době růstu by měl stát tvořit rezervu z vybraných daní a naopak v době recese například poskytovat více transferů, popřípadě daně snižovat (Vančurová a Láchová, 2016, s. 12 - 15).

Základní klasifikace daní je na daně přímé a nepřímé. Mezi přímé daně patří:

- důchodové,
 - daň z příjmů fyzických osob,
 - daň z příjmů právnických osob,

- majetkové,
 - daň z nemovitých věcí,
 - daň z nabytí nemovitých věcí,
 - silniční daň (Marková, 2018, s. 3).

U těchto daní lze přesně specifikovat osobu (daňový subjekt), která bude daň platit. Plátce těchto daní je zároveň poplatníkem. Daň se obvykle odvádí z jeho příjmů nebo majetku. Do konce roku 2013 patřila mezi přímé daně také daň dědická a darovací. Od 1. ledna 2014 však byly tyto daně jako samostatné daně zrušeny. Příjmy z dědictví jsou od daně osvobozeny a bezúplatná plnění (dary) jsou nyní předmětem daně z příjmů. U fyzické osoby ještě záleží, od koho dar přijala a jak je velký, v některých případech je totiž od daně z příjmů osvobozena (STORMWARE, 2018).

Mezi nepřímé daně se řadí:

- selektivní (spotřební daň),
- univerzální (daň z přidané hodnoty),
- ekologická (daň z elektřiny, ze zemního plynu a z pevných paliv).

Do skupiny nepřímých daní můžeme také zařadit, poplatky za znečištění vzduchu či vody a poplatky za odpad. U těchto daní není možné dopředu jednoznačně určit daňového poplatníka, tedy osobu, která bude v konečné fázi daň platit. Definována může být pouze osoba, která konkrétní nepřímou daň odvádí státu, tedy plátce daně. Jedná se vlastně o daň ze spotřeby. Daň je zahrnuta jako přírůžka v ceně zboží nebo služeb nakupovaných zákazníkem či spotřebitelem, který ji hradí v rámci úhrady své spotřeby. Státu však daň odvede (zaplatí) příslušný obchodník (Kout, 2016).

3. 1. 1 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmu upravuje Zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu. Postup správců daní, práva a povinnosti daňových subjektů a třetích osob, které jim vznikají při správě daní je upraven daňovým řádem, Zákon č. 280/2009 Sb. *Poplatníky daně z příjmů fyzických osob jsou fyzické osoby. Poplatníci jsou daňovými rezidenty České republiky, nebo daňovými nerezidenty* (Marková, 2018, s. 9).

Daňový rezident i daňový nerezident České republiky má povinnost ze svého peněžního nebo nepeněžního příjmu odvádět daně. Daňovým rezidentem dle zákona považujeme osoby mající bydliště na území ČR nebo se zde obvykle zdržují alespoň 183 dní. Jejich daňová povinnost pak plyne nejen z příjmů plynoucích na území ČR, ale i ze zahraničí. Za daňové nerezidenty považujeme osoby zdržující se na území ČR méně než 183 dní, případně osoby zdržující se na území ČR pouze a výhradně za účelem studia nebo léčení a zdaňovanými příjmy jsou pouze příjmy plynoucí na území ČR (Finanční správa, 2018b).

Od zdaňovacího období 2008 byla zavedena jednotná sazba pro daň z příjmů fyzických osob, která je stanovena ve výši 15 % (včetně sazby pro výpočet měsíčních záloh u zaměstnanců). Dále došlo ke sjednocení sazeb pro daň vybíranou srážkou podle zvláštní sazby daně z příjmů fyzických osob plynoucích ze zdrojů na území České republiky a stanovení horní (nejvyšší) sazby u této daně ve výši 15 % (Finanční správa, 2018a).

3. 1. 2 Předmět daně z příjmu fyzických osob

Základ daně z příjmů fyzických osob se skládá z pěti dílčích základů daně. Tyto dílčí základy daně se pro účely zdanění posuzují zcela samostatně. Celkový základ daně stanovíme z následujících dílčích základů:

- § 6 příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky,
- § 7 příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti,
- § 8 příjmy z kapitálového majetku,
- § 9 příjmy z pronájmu,
- § 10 příjmy ostatní (Marková, 2018, s. 14 - 19).

Dílčí základ daně dle § 6 tvoří příjmy ze závislé činnosti (i nepeněžní) a funkční požitky, zvýšené o vypočtenou částku na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem (Mazochová, 2014).

Dílčí základ daně dle § 7 tvoří rozdíl mezi příjmy a výdaji na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Vzniknout může kladný dílčí daňový základ nebo ztráta (Mazochová, 2014).

Do dílčího základu daně dle § 8 vstupují celkové dosažené příjmy. U příjmů z kapitálového majetku je třeba si uvědomit, že značná část příjmů je zdaňována srážkovou daní a do dílčího základu daně nevstupují (Kout, 2016).

Dílčí základ daně dle § 9 tvoří obdobně jako u § 7 rozdíl mezi příjmy a výdaji na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů. I zde může vzniknout kladný či záporný dílčí základ daně (Mazochová, 2014).

Dílčím základem daně dle §10 je příjem snížený o výdaje vynaložené na jeho dosažení. Na rozdíl od § 7 a § 9 nemohou výdaje překročit příjmy, nemůže tedy vzniknout dílčí daňová ztráta (Mazochová, 2014).

Tyto dílčí základy daně jsou samostatně transformovány na daňový základ. U příjmů, mimo § 6, je možno uplatnit dle zákona tzv. výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmu. Příjmy, které nejsou předmětem daně, jsou vymezeny zákonem a uvedené v § 3 odst. 4 (Marková, 2018, s. 9).

Příjmy nezahrnované do základu daně jsou příjmy, z nichž je daň vybírána zvláštní sazbou podle § 36 ZDP. **Dále** částky, které již byly u poplatníka zdaněny v předchozích zdaňovacích obdobích a částky zaúčtované do příjmů, pokud souvisejí s výdaji neuznanými jako daňové výdaje, a to do výše těchto neuznaných výdajů (Kout, 2016).

Příjmy peněžní se vykazují v Kč, pokud jsou uvedeny v cizí měně je nutné přepočítat na Kč podle § 38 ZDP, dle kurzu používaného v účetnictví, jednotným kurzem, u zálohy na daň z příjmů zaměstnanců a pro roční zúčtování směnný kurs stanovený ČNB pro poslední den kalendářního měsíce předcházejícího měsíci, v němž se záloha sráží (Kout, 2016).

Příjmy nepeněžní se oceňují podle Zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, nestanoví-li ZDP jinak (Kout, 2016).

3. 1. 3 Příjmy ze závislé činnosti

Příjmy ze závislé činnosti upravuje § 6 ZDP (Marková, 2018, s. 14). Základem daně z příjmů ze závislé činnosti se rozumí plnění v podobě příjmu ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník (zaměstnanec) při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce (zaměstnavatel) a plnění v podobě funkčního požitku. Do základu daně se dále zahrnují příjmy za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným, komanditisty komanditní společnosti. Dále odměny člena orgánu právnické osoby, likvidátora (Šubrt a další, 2015, s. 216).

Příjmy plynoucí v souvislosti se současným, budoucím nebo dřívějším výkonem činnosti, ze které plynou výše vyjmenované příjmy bez ohledu na to, zda plynou od plátce, u kterého poplatník vykonává činnost, ze které plyne příjem ze závislé činnosti nebo od plátce u kterého tuto činnost nevykonává (Šubrt a další, 2015, s. 216).

Poskytuje-li zaměstnavatel zaměstnanci motorové vozidlo pro služební i soukromé účely zvyšuje se základ daně, dle § 6 odst. 6 ZDP, o 1 % vstupní ceny vozidla, za každý započatý kalendářní měsíc (Marková, 2018, s. 14).

Příjmy, které nejsou předmětem daně zaměstnanců upravuje § 6 odst. 7 zákona.

Jedná se zejména o příjmy v podobě náhrad cestovních výdajů do výše stanovené nebo umožněné zákoníkem práce, hodnoty bezplatného stravování poskytovaná zaměstnavatelem na pracovních cestách hodnota osobních ochranných pracovních prostředků, pracovních oděvů a obuvi, včetně nákladů na jejich udržování, hodnoty mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků, hodnoty ochranných nápojů (včetně pitné vody) v rozsahu podle zvláštních předpisů hodnota poskytovaných stejnokrojů a pracovního oblečení, určeného zaměstnavatelem pro výkon zaměstnání, včetně příspěvku na jejich udržování a náhrady za opotřebení vlastního náradí, zařízení a předmětů potřebných pro výkon práce poskytované zaměstnanci podle zákoníku práce (Marková, 2018, s. 14).

Mezi příjmy osvobozené dle § 6 odst. 9, v podobě nepeněžního plnění zaměstnavatele pro zaměstnance se řadí podle Kouta (2016) např. výdaje na odborný rozvoj zaměstnanců související s předmětem činnosti zaměstnavatele a na rekvalifikaci, stravování poskytovaného ke spotřebě na pracovišti nebo v rámci závodního stravování, nealkoholické nápoje poskytovaných ze sociálního fondu (na vrub nedaňových nákladů zaměstnavatele), poskytnutí rekreace včetně zájezdů do 20 000 Kč za kalendářní rok (plnění pro zaměstnance nebo jeho rodinného příslušníka), nepeněžní dary poskytované do úhrnné výše 2 000 Kč ročně u zaměstnance, příjmy do výše 500 000 Kč poskytnuté jako sociální výpomoc za stanovených podmínek, platbu zaměstnavatele v celkovém úhrnu nejvýše 30 000 Kč ročně jako příspěvek na penzijní připojištění a soukromé životní pojištění (Marková, 2018, s. 14 - 15).

Zdaňovacím obdobím je, dle § 16b ZDP, vždy kalendářní rok. Příjmy ze závislé činnosti (§ 5 odst. 4) vyplacené poplatníkovi nebo obdržené poplatníkem nejdéle do 31 dnů po skončení zdaňovacího období, za které byly dosaženy, se považují za příjmy vyplacené nebo obdržené v tomto zdaňovacím období. Příjmy vyplacené nebo obdržené po 31. dni po skončení zdaňovacího období jsou příjmem zdaňovacího období, ve kterém byly vyplaceny nebo obdrženy a zálohy sražené z těchto příjmů plátcem daně se započítají u poplatníka na daňovou povinnost až v tom zdaňovacím období, ve kterém budou vyplaceny nebo obdrženy (Marková, 2018, s. 13).

3. 1. 4 Způsob zdanění zaměstnanců

Podle Kučerové (2008) je pro způsob zdanění vždy rozhodné, má-li poplatník u plátce podepsáno Prohlášení poplatníka daně ze závislé činnosti. Zaměstnanec má právo, nikoliv povinnost, u svého zaměstnavatele podepsat Prohlášení poplatníka. *Toto prohlášení má význam zejména pro stanovení způsobu zdanění zaměstnance a uplatnění slev na dani a daňového zvýhodnění na děti, tj. zda bude zaměstnanci srážet daňovou zálohu nebo mu bude z příjmu sražena konečná srážková daň zvláštní sazbou.* Zaměstnanci tiskopis poslouží k uplatnění slev na dani a daňového zvýhodnění na děti, k nahlášení veškerých změn pro jejich uplatnění či ukončení nároku. Prohlášení poplatníka lze podepsat pouze u jednoho zaměstnavatele, nebo postupně u více zaměstnavatelů v průběhu rozhodného roku. Zaměstnanec bez podepsaného Prohlášení může, pro uplatnění slev za zdaňovací období, podat řádné daňové přiznání (Kučerová, 2008).

Podle Šubrta (2015, s. 214) je základem daně ze závislé činnosti dle § 6 ZDP tzv. superhrubá mzda, kterou je roční hrubá mzda zaměstnance zvýšená o pojistné na sociální pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění, které je podle zvláštních předpisů povinen platit zaměstnavatel jako povinné pojistné. Na sociálním pojištění odvádí zaměstnavatel za zaměstnance 25 % a na zdravotním pojištění 9 % z hrubé mzdy zaměstnance (Šubrt a další, 2015, s. 214).

Následující tabulka naznačuje postup výpočtu čisté mzdy u zaměstnance, který nepodepsal Prohlášení k dani podle § 38k odst. 4 zákona o dani z příjmu.

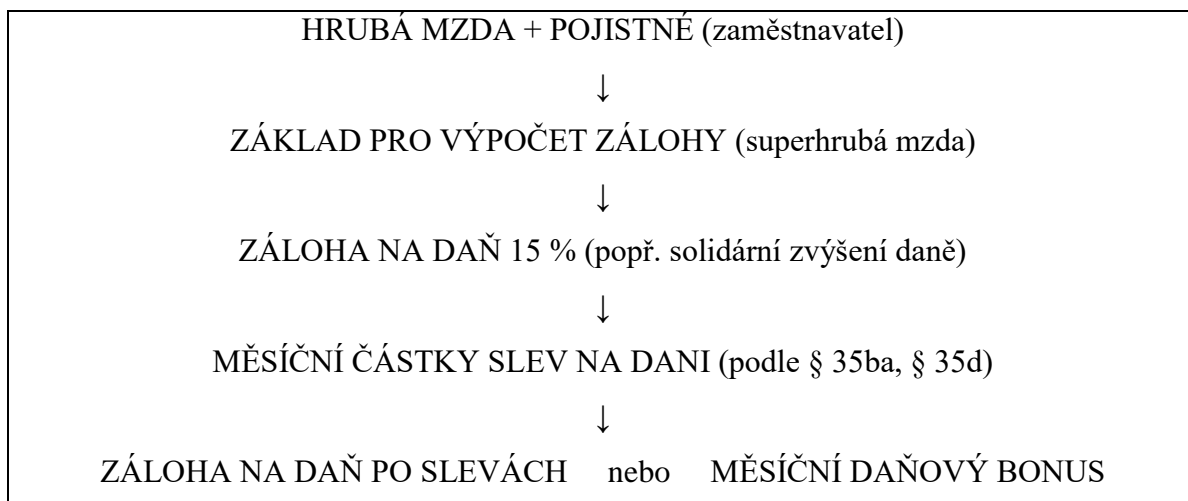
Tabulka 1 Výpočet zálohy na daň u poplatníka bez Prohlášení

Zdroj: vlastní zpracování

V následující tabulce je naznačen postup při stanovení zálohy na daň u poplatníka, který podepsal Prohlášení k dani podle § 38k odst. 4 zákona o dani z příjmu a zároveň uplatňuje slevy na vyživované děti.

Tabulka 2 Výpočet zálohy na daň u poplatníka s Prohlášením a vyživovanými dětmi

Zdroj: vlastní zpracování

Plátce daně srazí zálohu na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti ze zdanitelné mzdy, kterou se rozumí úhrn všech příjmů od plátce, zúčtovaný nebo vyplacený poplatníkovi za kalendářní měsíc nebo za zdaňovací období snížený o částky, které jsou od daně osvobozeny a zvýšený o částku odpovídající pojistnému na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistnému na všeobecné zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem (Šubrt a další, 2015, s. 234-238).

Plátce daně vypočte zálohu ze základu, dle § 38h odst. 2 ZDP, zaokrouhleného do 100 Kč na celé koruny nahoru a nad 100 Kč na celé stokoruny nahoru. Záloha na daň činí 15 % za kalendářní měsíc. Vypočtené zálohy se zaokrouhlují na celé koruny nahoru (Marková, 2018, s. 59).

Celkovou částku daňových odvodů tvoří nejen sociální a zdravotní pojištění a daň z příjmu sražená zaměstnanci jeho zaměstnavatelem, ale i povinné pojistné placené zaměstnavatelem za zaměstnance. Dle OECD (2018) je v ČR zdanění práce u zaměstnance pracujícího za průměrnou mzdu a uplatňujícího pouze základní daňovou slevu na poplatníka 7. nejvyšší z členských zemí OECD. Zdanění práce v ČR za rok 2017 činilo 43,4 %. Takto vysoké zdanění práce mají nejenom bezdětní zaměstnanci, ale i zaměstnanci, kde daňové zvýhodnění na děti uplatňuje druhý z rodičů, neboť daňové zvýhodnění na děti může uplatňovat pouze jeden z rodičů (OECD, 2018).

Přehled slev na dani a daňového zvýhodnění

V daňovém přiznání nebo ročním zúčtování za rok 2018 lze dle ZDP uplatnit tyto slevy a zvýhodnění:

- základní sleva na poplatníka,
- daňové zvýhodnění na vyživované dítě,
- sleva za umístění dítěte (roční sleva),
- sleva na manželku (manžela) žijící s poplatníkem v domácnosti (roční sleva),
- sleva z titulu pobírání invalidního důchodu,
- sleva držitele průkazu ZTP/P,
- sleva pro studenta (Kučerová, 2018).

Základní sleva na poplatníka

Sleva činí 24 840 Kč ročně (2 070 Kč měsíčně). Na slevu mají nárok poplatníci, kteří měli alespoň po část roku zdanitelné příjmy. Sleva se uplatňuje měsíčně podpisem prohlášení poplatníka, ročně žádostí o roční zúčtování u posledního zaměstnavatele či podaným daňovým přiznáním (Marková, 2018, s. 52).

Daňové zvýhodnění na dítě

Vyživovaným dítětem je nezletilé dítě žijící s poplatníkem ve společné domácnosti, včetně měsíce, kdy dovrší 18 let. Dále zletilé dítě do 26 let věku (včetně), které nepobírá invalidní

důchod třetího stupně a soustavně se připravuje na budoucí povolání. Platí to i pro zletilé studující dítě ve společné domácnosti, které přestalo být u poplatníka z důvodu nabytí plné svéprávnosti nebo zletilosti v pěstounské péči. Od roku 2018 se zvyšuje daňové zvýhodnění na první dítě o 150 korun měsíčně (Marková, 2018, s. 53).

V následující tabulce je uveden přehled daňového zvýhodnění na vyživované děti v letech 2017 a 2018.

Tabulka 3 Daňové zvýhodnění na vyživované děti v letech 2017, 2018

Ročně	2017	2018	Měsíčně	2017	2018
1. dítě	13 404 Kč	15 204 Kč	1. dítě	1 117 Kč	1 267 Kč
2. dítě	19 404 Kč	19 404 Kč	2. dítě	1 617 Kč	1 617 Kč
3. a další dítě	24 204 Kč	24 204 Kč	3. a další dítě	2 017 Kč	2 017 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle § 35c Zákona o dani z příjmů

Sleva za umístění dítěte

Roční sleva za umístění dítěte tzv. školkovné (zavedena od roku 2014) odpovídá výši výdajů prokazatelně vynaložených poplatníkem za umístění vyživovaného dítěte poplatníka v předškolním zařízení. Uplatní se formou potvrzení z předškolního zařízení o výši vynaložených výdajů poplatníkem, kde je uvedeno jméno vyživovaného dítěte poplatníka a celková částka výdajů uhrazená v příslušném zdaňovacím období. Od roku 2018 se jedná o prokazatelně vynaložené výdaje na umístění dítěte za dané zdaňovací období (zaplaceno za měsíce leden až prosinec 2018). Naposled za rok 2017 bylo možné uplatnit výdaje, bez ohledu na skutečnost, kterých měsíců (období) se školkovné týká. Slevu lze uplatnit maximálně ve výši minimální mzdy platné k prvnímu dni daného zdaňovacího období na každé dítě ve společně hospodařící domácnosti. V roce 2017 se jednalo o částku 11 000 Kč, pro rok 2018 jde o částku 12 200 Kč (Kučerová, 2018).

Sleva na manželku (manžela) žijící s poplatníkem v domácnosti

Definici společně hospodařící domácnosti obsahuje § 21e zákona o daních z příjmů. Zákon umožňuje využít slevu na manželku (manžela) žijící s poplatníkem ve společné domácnosti. Sleva činí stejně jako v případě základní slevy 24 840 Kč za rok. Pokud má manžel/manželka status zdravotního postižení ZTP/P, zvyšuje se sleva na dvojnásobek (Kučerová, 2018).

Sleva z titulu pobírání invalidního důchodu

Základní sleva na invaliditu (sleva prvního a druhého stupně invalidního důchodu) činí 2 520 Kč ročně (210 Kč měsíčně), rozšířená sleva na invaliditu (invalidní důchod třetího stupně) činí 5 040 Kč ročně (420 Kč měsíčně). V případě změny nároku rozhoduje oprávněnost k prvnímu dni měsíce. Nárok na slevu se uplatňuje kopií výměru o přiznání důchodu a každoročně po skončení zdaňovacího období k 15. únoru potvrzením o výplatě důchodu od ČSSZ, případně při souběhu invalidního a starobního důchodu potvrzením správce daně (Kučerová, 2018).

Sleva držitele průkazu ZTP/P

Zvláštní slevu na dani si mohou uplatnit osoby, které mají status zdravotního postižení ZTP/P (zvláště těžké postižení s průvodcem). Roční sleva činí 16 140 Kč (1 354 Kč měsíčně). Dokládá se průkazem ZTP/P nebo rozhodnutím úřadu práce (Marková, 2018, s. 52).

Sleva pro studenta

Poplatník, který se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem, může, a to až do dovršení věku 26 let, případně do 28 let věku u prezenční formy doktorského studia na vysoké škole, využít slevu na studium ve výši 4 020 Kč ročně (335 Kč měsíčně). Nárok na slevu má student za každý kalendářní měsíc, na jehož počátku jeho studium trvalo. Slevu lze čerpat za podmínek stanovených § 12 až § 15 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře (Šubrt a další, 2015, s. 251).

3. 1. 5 Zdanění příjmů ze samostatné výdělečné činnosti

Pod pojmem samostatná výdělečná činnost si lze představit například živnostníky, majitelé firem či zástupce svobodných povolání, kteří podnikají na vlastní jméno, vlastní zodpovědnost a za účelem dosažení zisku. Příjem ze samostatné činnosti je definován § 7 ZDP.

Příjmy z podnikání jsou zejména příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, příjmy ze živnostenského podnikání, příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů, podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku. Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti (kromě příjmů z § 6) jsou příjmy z užití nebo poskytnutí práv autorských, průmyslových

a příbuzných, včetně šíření děl vlastním nákladem, příjmy z výkonu nezávislého povolání, příjmy z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku (Marková, 2018, s. 16).

Podle Mazochové (2014) tvoří dílčí základ daně dle § 7 rozdíl mezi příjmy a výdaji, může tedy vzniknout kladný dílčí základ daně nebo dílčí daňová ztráta. Pro sestavení dílčího základu daně mohou poplatníci uplatnit dva způsoby:

1. výdaje ve skutečné výši,
2. procentem z příjmu, tzv. paušální výdaje (Mazochová, 2014).

Výdaje ve skutečné výši

Základní pravidlo, ze kterého je třeba vycházet při uplatňování daňových výdajů, je obsaženo v první větě ustanovení § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů. V ustanovení § 24 odst. 2 ZDP lze nalézt výčet daňově uznatelných výdajů (Hnátek, 2016, s. 8).

Ustanovení § 24 odst. 1 ZDP je následující: *Výdaje (náklady) vynaložené na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů se pro zjištění základu daně odečtou ve výši prokázané poplatníkem a ve výši stanovené tímto zákonem a zvláštními předpisy.* Z uvedeného textu vyplývá, že se musí jednat o náklady související s dosahovanými příjmy. Podle Hnátky (2016, s. 9) se pro zjištění základu daně náklady odečtou ve výši prokázané poplatníkem stanovené tímto zákonem a zvláštními předpisy (Marková, 2018, s. 16).

Výdaje, které s podnikáním souvisí, ale nelze je podle daňového zákona akceptovat jako daňový výdaj, stanovuje zejména ustanovení § 25 zákona o daních z příjmů. Daňový výdaj nebude uznán proto, že nesplnil některou z podmínek stanovenou pro jeho uznání v § 24 zákona o daních z příjmů (Hnátek, 2016, s. 11).

Výdaje, které se podle § 25 zákona o daních z příjmů neuznávají jako daňově relevantní, lze rozdělit do několika skupin:

- výdaje na pořízení majetku,
- výdaje sankční povahy – penále, pokuty, sociální zdravotní pojištění podnikatelů, vybraná nepeněžní plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům, manka a škody, vymezené finanční úroky,

- ostatní – reprezentace, dary, vymezené daně, odpisy pohledávek, účetní opravné položky (Kout, 2016).

Daňová evidence, ve smyslu § 7b zákona o daních z příjmů, je podle Duška (2018, s. 9) *v podstatě obdobou jednoduchého účetnictví, je však méně administrativně náročná. Zachycuje podle zásady jednoduchosti pouze peněžní toky, které bezprostředně souvisejí s podnikáním, a stav majetku a dluhů podnikatele na konci zdaňovacího období. Obdobně jako účetnictví vymezuje složky majetku, které podléhají evidenci, a určuje metody oceňování majetku a dluhů. Výslovně není předepsána ani forma daňové evidence. Uložena je pouze povinnost uchovávat daňovou evidenci za všechna zdaňovací období, pro která neskončila lhůta pro vyměření daně stanovená zákonem o daních z příjmů (§ 7b odst. 5) nebo zvláštním předpisem (Dušek, a další, 2018, s. 9).*

Daňové zvýhodnění a slevy na dani

OSVČ vedoucí daňovou evidenci má možnost v daňovém přiznání uplatnit shodné slevy na dani a daňové zvýhodnění jako zaměstnanci, pokud splňují zákonné podmínky pro jejich uplatnění. Tyto slevy byly popsány v kapitole 3.1.4. Způsob zdanění zaměstnanců.

Od roku 2016 má OSVČ, která podléhá Zákonu č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb, ve znění zákona č. 183/2017 Sb. a nálezu Ústavního soudu č. 8/2018 Sb., možnost uplatnit tzv. slevu na evidenci tržeb. Sleva na dani je včleněna do nového paragrafu, konkrétně § 35bc (Marková, 2018, s. 52).

Výše slevy na evidenci tržeb činí 5.000 Kč. Sleva na dani činí nejvýše částku ve výši kladného rozdílu mezi 15 % dílčího základu ze samostatné činnosti a základní slevy na poplatníka. Slevu na evidenci tržeb lze uplatnit pouze ve zdaňovacím období, ve kterém poplatník poprvé zaevidoval tržbu, kterou má podle zákona o evidenci tržeb povinnost evidovat (Martínková, 2016).

Paušální výdaje

Výdajové paušály byly v České republice zavedeny od roku 2004 jako nástroj pro zjednodušení výpočtu daňové povinnosti. Sazby výdajů se v průběhu let neustále mění a současná podoba není jistě konečná. Uplatnění výdajů stanoveným procentem příjmů je

rozděleno podle druhu činnosti. Od roku 2015 je u všech druhů příjmů stanoven horní limit při uplatnění paušálních výdajů (Štohl, 2016, s. 37).

Od roku 2018 dochází k omezení maximální částky výdajů, které si bude moci uplatnit poplatník uplatňující paušální výdaje. Zároveň si bude moci poplatník uplatnit slevu na manžela/ku a daňové zvýhodnění na dítě i při paušálních výdajích (Bartůšková, 2017).

- **paušál 80 %** (zemědělské podnikání, řemeslná živnost) – maximální výdaj 800 000 Kč,
- **paušál 60 %** (ostatní živnosti kromě řemeslné) – maximální výdaj 600 000 Kč,
- **paušál 40 %** (ostatní podnikání) – maximální výdaj 400 000 Kč,
- **paušál 30 %** (příjmy z nájmu obchodního majetku dle § 7, příjmy z nájmu dle § 9) – maximální výdaj 300 000 Kč (Bartůšková, 2017).

Tyto výdaje odpovídají výši příjmů 1 000 000 Kč. Pokud bude mít poplatník příjmy vyšší, může paušální výdaje uplatnit také, ale pouze ve výše uvedených částkách (Bartůšková, 2017).

Pravidla pro uplatňování paušálních výdajů

Pokud jsou použity paušální výdaje u dílčího základu daně (§ 7), musí být použity u všech příjmů tohoto dílčího základu, tzn. nelze kombinovat se skutečnými výdaji a jsou zde zahrnuty veškeré výdaje, které poplatníkovi vznikají v souvislosti s jeho podnikáním. Nelze uplatnit odpisy (vedou se jen evidenčně, a to v maximální výši při rovnoměrném odpisování). Poplatník má povinnost vést záznamy o příjmech a evidenci pohledávek vzniklých v souvislosti s činností, ze které plyne příjem ze samostatné činnosti nebo nájmu. Pokud poplatník uplatnil v daňovém přiznání paušální výdaje, dodatečným daňovým přiznáním nemůže uplatnit výdaje ve skutečné výši, ale pokud uplatnil výdaje ve skutečné výši, může dodatečným daňovým přiznáním uplatnit výdaje v paušální výši (Štohl, 2016, s. 38).

Nezdanitelné části základu daně

Zákon o daních z příjmů umožňuje poplatníkům optimalizovat své daňové povinnosti o tzv. nezdanitelné části základu daně. Nezdanitelné části základu daně jsou vyjmenované v § 15 ZDP (Hauzarová, 2018).

Bezúplatná plnění (dary)

Musí být poskytnuta právnické osobě nebo fyzické osobě v ČR, v EU a v zemích Evropského hospodářského prostoru, na stanovený účel, minimální hodnota všech darů 1 000 Kč nebo více než 2 % základu daně, maximum 15 % základu daně (Kout, 2016).

Úroky z úvěrů na bytové potřeby

Jedná se o hypotéční úvěr, úvěr ze stavebního spoření a úvěry související. Roční limit maximálně 300 000 Kč, v rámci jedné hospodařící domácnosti (Hauzarová, 2018).

Příspěvek na penzijní připojištění se státním příspěvkem

Částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu částí měsíčních příspěvků, které v jednotlivých kalendářních měsících zdaňovacího období přesáhly výši, od které náleží maximální státní příspěvek (Marková, 2018, s. 21).

- maximálně 24 000 Kč

Příspěvek na penzijní pojištění

Podmínkou je výplata plnění z penzijního pojištění až po 60 kalendářních měsících a současně nejdříve v roce dosažení věku 60 let; částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených poplatníkem na jeho penzijní pojištění na zdaňovací období (Marková, 2018, s. 21).

- Maximálně 24 000 Kč

Pojistné na soukromé životní pojištění

Podmínkou je: výplata pojistného plnění musí být v pojistné smlouvě sjednána až po 60 kalendářních měsících od uzavření smlouvy a současně nejdříve v kalendářním roce, v jehož průběhu dosáhne poplatník věku 60 let (Kout, 2016).

- maximálně 24 000 Kč

Členské příspěvky zaplacené odborové organizaci

Zaplacené ve zdaňovacím období organizaci, která podle svých stanov obhájí hospodářské a sociální zájmy zaměstnanců v rozsahu vymezeném zvláštním právním předpisem (Marková, 2018, s. 21).

- lze odečíst částku 1,5 % příjmů z § 6, maximálně 3 000 Kč

Úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání

Nejde-li o náklad zaměstnavatele nebo podnikatele, s maximálními limity u osob se zdravotním postižením 13 000 Kč, u osob s těžším zdravotním postižením 15 000 Kč, ostatní poplatníci 10 000 Kč (Hauzarová, 2018).

Výše uvedené nezdanitelné části základu daně mohou v ročním vyúčtování nebo daňovém přiznání uplatnit také zaměstnanci, splňují-li podmínky dané zákonem.

Odčitatelné položky

Odčitatelnou položkou se rozumí částka, kterou lze snížit základ daně. Daň z příjmu se stanoví z poníženého základu daně. Výčet odčitatelných položek a jak tyto položky uplatnit vymezuje § 34 ZDP.

Ztráty na daních

Od základu daně lze odečíst daňovou ztrátu, která vznikla a byla vyměřena za předchozí zdaňovací období nebo jeho část, a to nejdéle v 5 zdaňovacích obdobích následujících bezprostředně po období, za které se daňová ztráta vyměřuje (Kout, 2016).

- odečítají se od souhrnu dílčích základů daně podle § 7- § 10

Mezi další odčitatelné položky náleží částka nákladů na realizaci projektů výzkumu a vývoje, částka odpočtu na podporu odborného vzdělávání (Kout, 2016). Není-li odpočet možný z důvodu nízkého základu daně nebo daňové ztráty, lze je odečíst nejpozději do tří let od období, ve kterém vznikly (Marková, 2018, s. 49).

Daň stanovená paušální částkou

S účinností od zdaňovacího období roku 2001 byla v § 7a Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zavedena možnost stanovení daně z příjmů paušální, a to na základě žádosti poplatníka podané místně příslušnému správci daně.

Dle ZDP poplatníkovi, kterému kromě příjmů podle § 6, příjmů od daně osvobozených a příjmů zdanitelných zvláštní sazbou daně plynou pouze příjmy podle § 7 odst. 1 písm. a) až c) včetně úroků z vkladů na účtu, který je podle podmínek toho, kdo účet vede, určen k podnikání poplatníka, pokud provozuje podnikatelskou činnost bez spolupracujících osob

s výjimkou uvedenou v odstavci 2, u něhož roční výše těchto příjmů v bezprostředně předcházejících 3 zdaňovacích obdobích nepřesáhla 5 000 000 Kč a který není společníkem společnosti, může správce daně stanovit na žádost poplatníka daň paušální částkou. V žádosti poplatník uvede předpokládané příjmy a předpokládané výdaje k těmto příjmům a další zákonné skutečnosti rozhodné pro stanovení daně paušální částkou (Marková, 2018, s. 17).

Podle Molína (2018) není o paušální daň zájem. Důvodů je hned několik, hlavním však zůstává poměrně vysoká administrativní náročnost. V roce 2018 o ni, dle GFŘ, požádalo jen 53 podnikatelů, což je o sto méně než v roce 2017 (Molín, 2018).

Solidární daň

Solidární daň je speciální daň z příjmů, kterou musí zaplatit všichni zaměstnanci a podnikatelé s vyššími příjmy. Tuto daň upravuje § 16a, 38ha zákona o dani z příjmů. Solidární zvýšení daně činí 7 % z kladného rozdílu mezi:

- součtem příjmů zahrnovaných do dílčího základu daně podle § 6 a dílčího základu daně podle § 7 v příslušném zdaňovacím období a
- 48násobkem průměrné mzdy stanovené podle zákona upravujícího pojistné na sociální zabezpečení (Marková, 2018, s. 22, 60).

Limit pro solidární daň se každoročně mění v závislosti na výši průměrné mzdy. Pro rok 2018 je roční limit 1 438 992 Kč a limit při výpočtu měsíční zálohy na daň zaměstnanců 119 916 Kč měsíčně. Pro placení solidární daně je rozhodující, zda dojde k překročení stanoveného limitu. Neexistuje žádné obecné osvobození pro určité skupiny daňových poplatníků (Běhounek, 2018).

3.2 Pojistné na sociální zabezpečení

Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje pojistné na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. *Důchodové a nemocenské pojištění je založeno na pojistném principu, tj. na pravidelném placení příspěvku – pojistného* (ČSSZ, 2018). Právní úpravu organizace a provádění, sociálního zabezpečení obsahuje Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1992. Pojistné na sociální zabezpečení upravuje Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. (ÚZ, 2018).

Vybrané pojistné se zahrnuje mezi příjmy státního rozpočtu. Příjmem státního rozpočtu jsou též penále (§ 20), přírážka k pojistnému na sociální zabezpečení (§ 21) a pokuty (§ 25c a 25d) ukládané podle tohoto zákona. Pojistné na důchodové pojištění se vede na samostatném účtu státního rozpočtu a v zákonu o státním rozpočtu se uvádí jako samostatná položka příjmů státního rozpočtu (Zákon č. 589/1992 Sb.).

Sociální zabezpečení dle zákona zahrnuje organizační uspořádání sociálního zabezpečení, působnost orgánů sociálního zabezpečení, úkoly občanů a zaměstnavatelů při provádění sociálního zabezpečení, řízení ve věcech důchodového pojištění, řízení ve věcech pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (MPSV). K orgánům provádějící systém sociálního zabezpečení přísluší Ministerstvo práce a sociálních věcí, Česká správa sociálního zabezpečení, okresní správy sociálního zabezpečení, Ministerstvo obrany - vojáci z povolání, Ministerstvo vnitra - příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR a příslušníků ostatních ozbrojených bezpečnostních sborů a bezpečnostních služeb, Ministerstvo spravedlnosti - Vězeňská služba ČR (Arnoldová, 2012, s. 15).

3.2.1 Poplatníci pojistného

Poplatníky pojistného lze rozčlenit do pěti skupin:

- zaměstnavatelé, zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné, osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění a zahraniční zaměstnanci (Ženíšková, 2018, s. 10).

Zaměstnavatelé

Zaměstnavateli se rozumějí právnické nebo fyzické osoby, které zaměstnávají alespoň jednoho zaměstnance dle § 3 zákona o pojistném na sociální zabezpečení (ÚZ, 2018).

Dle ČSSZ (2016) jsou zaměstnavatelé povinni odvádět i pojistné, které je povinen platit zaměstnanec, sami vypočítat pojistné, které odvádějí. Je-li zaměstnanci vyplácen příjem v cizí měně, přepočte se na českou měnu kurzem devizového trhu stanoveným ČNB, který platí k poslednímu dni kalendářního měsíce, za který se pojistné odvádí. Částky pojistného platí za jednotlivé kalendářní měsíce a jsou splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce, ve stejné lhůtě jsou povinni zaslat i Přehled o výši pojistného s požadovanými údaji (ČSSZa, 2016).

Zaměstnanci

Zaměstnanci, pokud jsou účastni nemocenského pojištění podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Největší skupinou jsou zaměstnanci pracující v pracovním poměru. Výčet všech osob, které jsou poplatníky pojistného z titulu zaměstnanců, jsou uvedeny v § 3 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení (Ženíšková, 2018, s. 13).

Osoby samostatně výdělečně činné

OSVČ, jenž jsou povinny platit pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pokud jsou účastné důchodového pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů pojistné na nemocenské pojištění jsou osoby samostatně výdělečně činné povinny platit, pokud se dobrovolně k tomuto pojištění přihlásí (ÚZ, 2018).

OSVČ jsou povinny odvádět pojistné na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení (dle trvalého pobytu OSVČ), platit pojistné nebo zálohy na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Zálohy na pojistné se platí jednotlivě za kalendářní měsíce na příslušný účet a jsou splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce (ČSSZa, 2016).

Osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění

Osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění platí pojistné na důchodové pojištění za jednotlivé celé kalendářní měsíce a odvádí je na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení podle místa trvalého pobytu těchto osob (ÚZ, 2018).

Zahraniční zaměstnanci

Zahraniční zaměstnanci, jsou za dobu dobrovolné účasti na nemocenském pojištění povinni platit pojistné na nemocenské pojištění. Jedná se o zaměstnance zaměstnavatele, jehož sídlo je na území státu, s nímž ČR neuzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení, je-li činný v ČR ve prospěch tohoto zaměstnavatele (ČSSZa, 2016).

3.2.2 Vyměřovací základ a sazby pojistného

Vyměřovacím základem zaměstnance pro pojistné na SZ je úhrn příjmů, jenž jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v ČR, předmětem daně z příjmů fyzických osob podle ZDP, které nejsou od této daně osvobozeny a které mu zaměstnavatel zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním, které zakládá účast na nemocenském pojištění (dle § 5 odst. 1 zákona). Zúčtovaným příjmem se rozumí plnění, které bylo v peněžní nebo nepeněžní formě nebo formou výhody poskytnuto zaměstnavatelem zaměstnanci nebo předáno v jeho prospěch, popřípadě připsáno k jeho dobru anebo spočívá v jiné formě plnění prováděné zaměstnavatelem za zaměstnance. Výčet příjmů nezahrnující se do vyměřovacího základu stanovuje § 5 odst. 2 zákona (Šubrt, a další, 2015, s. 427).

Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje maximální vyměřovací základ zaměstnance, je kalendářní rok (ČSSZ, 2016b).

Vyměřovacím základem zaměstnavatele je částka odpovídající úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců uvedených v § 3 odst. 3 (ÚZ, 2018).

Vyměřovacím základem OSVČ je částka, kterou si určí, ne však méně než 50 % daňového základu, daňovým základem se pro účely tohoto zákona rozumí základ daně nebo dílčí základ daně stanovený podle § 7 ZDP z příjmů ze samostatné činnosti po úpravě podle § 5 a 23 ZDP, pokud se dále nestanoví jinak (Zákon č. 589/1992 Sb.).

Maximálním vyměřovacím základem zaměstnance i OSVČ pro placení pojistného je částka ve výši 48násobku průměrné mzdy, pro rok 2018 ve výši 1 438 992 Kč (ČSSZ, 2016b).

Zálohy na pojistné není povinna platit OSVČ, která je účastna důchodového pojištění též jako zaměstnanec a v zaměstnání dosáhla maximálního vyměřovacího základu zaměstnance, a to od kalendářního měsíce, v němž příslušné OSSZ oznámila a doložila, že v zaměstnání dosáhla tohoto maximálního vyměřovacího základu, do kalendářního měsíce, který předchází kalendářnímu měsíci, ve kterém byl nebo měl být podán přehled o příjmech a výdajích podle § 15 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, za kalendářní rok, který následuje po kalendářním roce, v němž OSVČ dosáhla tohoto maximálního vyměřovacího základu (ÚZ, 2018).

Dle § 4 zákona se výše pojistného stanoví procentní sazbou ze základu pojistného zjištěného za pojistné období (Zákon č. 589/1992 Sb.).

Sazby pojistného

Sazby pojistného dle Šubrta (2015, s. 438) z vyměřovacího základu činí:

- u zaměstnavatelů 25 % z vyměřovacího základu, z toho 2,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti,
- u zaměstnanců 6,5 % z vyměřovacího základu,
- u OSVČ (účastná důchodového pojištění) 29,2 % z vyměřovacího základu, z toho 28 % na důchodové pojištění, 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti,
- u OSVČ (dobrovolně účastná nemocenského pojištění) 2,3 % z vyměřovacího základu,
- u osob dobrovolně účastných důchodového pojištění 28 % z vyměřovacího základu,
- u zahraničních zaměstnanců, dobrovolně přihlášených k účasti na nemocenském pojištění, 2,3 % z vyměřovacího základu.

Pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru. Pojistné se platí v české měně na příslušný účet příslušné OSSZ. Za den platby pojistného se považuje den, kdy dojde k připsání pojistného na účet poskytovatele platebních služeb příslušné OSSZ. Částku do 10 000 Kč, lze uhradit v hotovosti v pokladně příslušné OSSZ (ČSSZ, 2018). V následující tabulce je uveden vývoj minimálních odvodů pojistného u OSVČ v letech 2016 až 2018.

Tabulka 4 Vývoj minimálních odvodů OSVČ v letech 2016 – 2018

		Hlavní			Vedlejší		
		2016	2017	2018	2016	2017	2018
Účast	roční	x	x	x	64 813	67 756	71 950
	měsíční	x	x	x	5 402	5 647	5 996
Min. vyměř. základ	měsíční	6 752	7 058	7 495	2 701	2 824	2 998
Min. pojistné	měsíční	1 972	2 061	2 189	789	825	876
Min. vyměř. základ	roční	81 024	84 696	89 940	32 412	33 888	35 976
Min. pojistné	roční	23 660	24 732	26 263	9 465	9 896	10 505
Min. pojistné u NP	měsíční	115	115	115	115	115	115

Zdroj: (Ženišková, 2018, s. 135)

3.2.3 Nemocenské pojištění

Cílem dávek nemocenského pojištění je finančně zabezpečit ekonomicky aktivní občany v okamžiku, kdy kvůli nemoci či mateřství ztratí krátkodobě výdělek. Od 1 ledna 2009 upravuje nemocenské pojištění Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění (ÚZ, 2018).

Účast na nemocenském pojištění (NP) zaměstnanců vzniká ze zákona a je povinná. Osoby samostatně výdělečně činné si mohou platit nemocenské pojištění dobrovolně. Okruh pojištěných osob stanovuje § 5 zákona o nemocenském pojištění (Zákon č. 187/2006 Sb.).

Podmínky účasti zaměstnanců na nemocenském pojištění

Z hlediska nemocenského pojištění se nerozlišuje, zda zaměstnanec je občanem ČR nebo jiného státu. Nemocenského pojištění mohou být účastny jen osoby, které pracují v ČR pro zaměstnavatele se sídlem na území ČR. Zaměstnanci pracující pro zaměstnavatele, kteří nemají na území ČR sídlo, jsou v ČR pojištěni, pokud má zaměstnavatel sídlo na území státu EU nebo na území státu, s nímž ČR uzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení. Přesný výčet podmínek je uveden v § 6 zákona o NP (ČSSZ, 2018).

Rozhodný příjem činí 2 500 Kč. Jedná se o tzv. rozhodný příjem, zvyšuje se podle vývoje průměrné mzdy. Výši rozhodného příjmu vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí ve Sbírce zákonů sdělením (ÚZ, 2018).

Ze zaměstnání malého rozsahu a z dohody o provedení práce je zaměstnanec účastný nemocenského pojištění jen v měsících, v nichž dosáhl stanovené výše příjmu. U zaměstnání malého rozsahu se jedná o odměnu alespoň 2 500 Kč a u dohody o provedení práce o odměnu vyšší než 10 000 Kč. Zaměstnanci jsou účastni pojištění též, pokud zaměstnanec vykonával v kalendářním měsíci u téhož zaměstnavatele více zaměstnání malého rozsahu, popř. dohod o provedení práce, a úhrn započitatelných příjmů z těchto zaměstnání dosáhl v kalendářním měsíci aspoň částku rozhodného příjmu (Šubrt, a další, 2015, s. 454 - 465).

Podmínky účasti osob samostatně výdělečně činných na pojištění

Osoba samostatně výdělečně činná je účastna pojištění, jestliže vykonává samostatnou výdělečnou činnost na území ČR anebo mimo území České ČR, avšak na základě oprávnění vyplývajících z právních předpisů ČR (Zákon č. 187/2006 Sb.).

Účast OSVČ na nemocenském pojištění je zcela dobrovolná. Pro účast je nutné se přihlásit (přihlášení nelze provést zpětně). Pojištění vzniká dnem uvedeným na přihlášce. Pojistné na NP musí být placeno ve stanovené lhůtě v předepsané výši, pokud OSVČ stanovené podmínky nedodrží účast na nemocenském pojištění zaniká a to posledním dnem v kalendářním měsíci, ve kterém bylo pojistné zapláceno řádně a včas. Účast může opět vzniknout podáním nové přihlášky (Ženíšková, 2018, s. 118).

Vykonává-li OSVČ souběžně několik samostatných výdělečných činností, je z nich pojištěna jen jednou (ÚZ, 2018).

3.2.4 Dávky nemocenského pojištění

Rok 2018 byl ČR opět ve znamení změn v dávkovém systému nemocenského pojištění. Již vyplácené peněžité dávky (nemocenské, peněžité pomoc v mateřství, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství) byly rozšířeny o dvě nové dávky (dávka otcovské porodní péče, dlouhodobé ošetřovné).

Dávky nemocenského pojištění vyplácí OSSZ, a to prostřednictvím účtu České správy sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). Splnění podmínek nároku na dávky se z každé účasti na nemocenském pojištění posuzuje samostatně. Při souběhu nároků na tutéž dávku z více zaměstnání zakládajících účast na

nemocenském pojištění se poskytne ze všech zaměstnání pouze jedna dávka, která se vypočte z příjmů dosažených ve všech těchto zaměstnáních s výjimkou vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství (MPSV, 2018b).

Dávky se pojištěnci poukazují na jeho účet u peněžního ústavu v ČR nebo se vyplácejí v hotovosti poštovní poukázkou. V případě výplaty dávky v hotovosti poštovní poukázkou hradí náklady na její doručení příjemce. To znamená, že vyplacená dávka bude o tyto náklady snížena. Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny (ČSSZ, 2018).

K dávkám NP se také váže termín ochranná lhůta. Ochranná lhůta je doba, ve které má zaměstnanec po zániku pojištění nárok na výplatu nemocenského a peněžité pomoci v mateřství. Nárok na dávku z titulu ochranné lhůty uplatňují zaměstnanci vždy u svého posledního zaměstnavatele. Počítá se v kalendářních dnech od prvního dne po zániku účasti na pojištění. Problematikou ochranné lhůty se zabývá § 15 zákona o nemocenském pojištění. (Šubrt, a další, 2015, s. 473).

Ochranná lhůta v případě uplatňování nároku na nemocenské činí sedm kalendářních dnů ode dne skončení zaměstnání, které zakládalo účast na NP. U zaměstnání kratších než sedm kalendářních dnů činí ochranná lhůta pouze tolik dnů, kolik činilo toto poslední zaměstnání (ČSSZ, 2018).

U žen, jejichž pojištěné zaměstnání skončilo v době těhotenství, činí ochranná lhůta pro vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství tolik kalendářních dnů, kolik činilo toto jejich poslední zaměstnání, maximálně však 180 kalendářních dnů (MPSV, 2018b).

Z nemocenského pojištění je poskytováno šest peněžitých dávek, a to:

- nemocenské,
- peněžité pomoci v mateřství,
- ošetrovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská) od 1. 2. 2018,
- dlouhodobé ošetrovné od 1. 6. 2018 (Arnoldová, 2018, s. 154).

Nemocenské

Zaměstnanec nebo OSVČ, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, má nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény (MPSV, 2018b).

Po dobu prvních 14 kalendářních dnů je zaměstnanec (nikoli OSVČ), kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na NP, zabezpečen náhradou mzdy, kterou poskytuje zaměstnavatel podle zákoníku práce. Náhrada mzdy náleží za pracovní dny a to při dočasné pracovní neschopnosti od 4. pracovního dne, při karanténě od prvního pracovního dne (Arnoldová, 2018, s. 161).

Dle ČSSZ (2018) *OSVČ musí být pro získání nároku na nemocenské účastna dobrovolného nemocenského pojištění, a to alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti*. Podpůrčí doba pro poskytování nemocenského trvá nejdéle 380 kalendářních dnů ode dne vzniku dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízení karantény (včetně případných zápočtů předchozích pracovních neschopností), pokud není zákonem o NP stanoveno jinak (ÚZ, 2018).

Výše nemocenského za kalendářní den činí:

- do 30. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény 60 %, redukovaného denního vyměřovacího základu, od 31. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény 66 % redukovaného denního vyměřovacího základu a od 61. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény 72 % redukovaného denního vyměřovacího základu (Zákon 187/2006 Sb.).

Peněžita pomoc v mateřství

Peněžita pomoc v mateřství (PPM) je dávka nemocenského pojištění, která se poskytuje v době těhotenství, mateřství nebo při převzetí dítěte do péče. Základní podmínky, dle § 32 zákona o nemocenském pojištění, nároku na tuto dávku jsou: v den, od něhož je dávka přiznávána, musí trvat účast na NP nebo ochranná lhůta a v posledních dvou letech před tímto dnem musí trvat účast na nemocenském pojištění po dobu aspoň 270 dnů.

U OSVČ je další podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství účast na NP po dobu aspoň 180 kalendářních dnů v posledním roce přede dnem počátku podpůrčí doby (Zákon 187/2006 Sb.).

Nástup na PPM nastává dnem, který pojišťovna určí v období od počátku 8. do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Podpůrčí doba činí 28 týdnů a u pojišťovny, která porodila zároveň dvě nebo více dětí činí podpůrčí doba 37 týdnů (ÚZ, 2018).

Peněžitá pomoc v mateřství se vyplácí ode dne, který si pojišťovna určila jako nástup na peněžitou pomoc v mateřství, případně ode dne převzetí dítěte do péče. Výše peněžité pomoci v mateřství činí 70 % denního vyměřovacího základu (MPSV, 2018b).

Ošetrovné

Ošetrovné se poskytuje v situaci, kdy je třeba ošetrovat nemocného člena domácnosti, jejichž zdravotní stav podle rozhodnutí ošetrojícího lékaře vyžaduje kvůli nemoci či úrazu krátkodobou péči jiné osoby nebo péče o zdravé dítě mladší 10 let z důvodů uzavření, školského nebo dětského zařízení. Podmínkou přitom je, že členové rodiny, o které je nutné se starat, spolu žijí trvale ve společné domácnosti a společně uhrazují náklady na své potřeby (Zákon 187/2006 Sb.).

Podpůrčí doba u ošetrovného činí nejdéle 9 kalendářních dnů. U osamělého zaměstnance, který má v trvalé péči aspoň jedno dítě ve věku do 16 let, které neukončilo povinnou školní docházku, činí podpůrčí doba nejdéle 16 kalendářních dnů. Výše ošetrovného činí 60 % denního vyměřovacího základu (ÚZ, 2018).

OSVČ náleží do skupiny pojištěnců, jenž nemá vzhledem k charakteru vykonávané činnosti nárok na ošetrovné. (MPSV, 2018b).

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství náleží zaměstnankyni, která byla z důvodu těhotenství, mateřství nebo kojení převedena na jinou práci a z tohoto důvodu dosahuje bez svého zavinění nižšího příjmu než před převedením. Podmínky nároku na tento příspěvek stanovuje § 42 zákona o nemocenském pojištění (Zákon 187/2006 Sb.).

Výše vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství je stanovena ve výši rozdílu mezi denním vyměřovacím základem zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejich započitatelných příjmů připadajícím na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení (MPSV, 2018b).

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství se vyplácí od data převedení na jinou práci do doby nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Osobě samostatně výdělečně činné tato dávka nenáleží. (ÚZ, 2018).

Dávka otcovské poporodní péče - otcovská

Od 1. února 2018 se z nemocenského pojištění nově poskytuje dávka otcovské poporodní péče, tzv. otcovská. *Nárok na otcovskou má pojištěnec, který pečuje o dítě, jehož je otcem a osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Za otce dítěte je pro účely této dávky považován ten, kdo je v matrice zapsán jako otec (Zákon 187/2006 Sb.).*

Základní podmínkou nároku na otcovskou je účast na NP v době nástupu na otcovskou. U OSVČ je podmínkou nároku na dávku účast na pojištění jako OSVČ alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházející dni nástupu na otcovskou. Otcovská náleží, jen nastal-li nástup na otcovskou v období 6 týdnů ode dne narození dítěte nebo ode dne převzetí dítěte do péče (MPSV, 2018b).

Podpůrní doba činí maximálně 1 týden bez možnosti přerušení a začíná dnem nástupu na otcovskou. Výše otcovské činí 70 % denního vyměřovacího základu (ÚZ, 2018).

Dlouhodobé ošetřovné

Dlouhodobé ošetřovné je dávkou poskytovanou od 1. června 2018. *Nárok na dlouhodobé ošetřovné má pojištěnec, pečující o osobu, která potřebuje poskytování dlouhodobé péče v domácím prostředí a nevykonává v zaměstnání, z něhož dlouhodobé ošetřovné náleží, nebo v jiném zaměstnání práci, jde-li o zaměstnance (ČSSZ, 2018).*

OSVČ musí být nemocensky pojištěna v posledních 3 měsících. Ošetřující osoba nesmí po dobu ošetřování vykonávat žádnou výdělečnou činnost, ani nepojištěnou (MPSV, 2018b).

Přesné podmínky nároku na dlouhodobé ošetrovné stanovuje § 41a zákona o nemocenském pojištění. Podpůrní doba činí nejdéle 90 kalendářních dnů a začíná prvním dnem vzniku potřeby dlouhodobé péče. Výše dlouhodobého ošetrovného činí 60 % redukovaného denního vyměřovacího základu za kalendářní den (MPSV, 2018b).

Z výše uvedeného vyplývá, i přesto že OSVČ je účastna dobrovolného nemocenského pojištění, nemá nárok na všechny peněžité dávky. Z nemocenského pojištění OSVČ je poskytováno pouze nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, otcovská a dlouhodobé ošetrovné.

3.2.5 Výpočet dávek nemocenského pojištění

Vyměřovací základ se zjišťuje pomocí rozhodného období, které vymezuje dobu, pro výpočet dávky nemocenského pojištění. Rozhodným obdobím je zpravidla 12 kalendářních měsíců před vznikem sociální události (Šubrt, a další, 2015, s. 426).

Dávky zaměstnanců se počítají z denního vyměřovacího základu, který se zjistí tak, že započitatelný příjem zúčtovaný zaměstnanci v rozhodném období se dělí počtem „započitatelných“ kalendářních dnů připadajících na toto rozhodné období. Takto stanovený průměrný denní příjem se upravuje (redukuje) pomocí tří redukčních hranic na denní vyměřovací základ (Zákon 187/2006 Sb.).

Redukce denního vyměřovacího základu

Výši tří redukčních hranic platných od 1. ledna kalendářního roku vyhláshuje Ministerstvo práce a sociálních věcí formou Sdělení ve Sbírce zákonů a vymezení stanoví § 22 zákona o nemocenském pojištění (Zákon 187/2006 Sb.). V následující tabulce je uveden vývoj redukčních hranic v letech 2016 až 2018.

Tabulka 5 Redukční hranice v letech 2016 - 2018

	2016	2017	2018
1 redukční hranice	901 Kč	942 Kč	1 000 Kč
2 redukční hranice	1 351 Kč	1 412 Kč	1 499 Kč
3 redukční hranice	2 701 Kč	2 824 Kč	2 998 Kč

Zdroj: (MPSV), vlastní zpracování

Redukce se provede tak, že se započte do první redukční hranice u nemocenského, ošetrovného a dlouhodobého ošetrovného 90 % denního vyměřovacího základu, u peněžité pomoci v mateřství, otcovské a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství 100 % denního vyměřovacího základu, z části denního vyměřovacího základu mezi první a druhou redukční hranicí se započte 60 %, z části mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte 30 %, k části nad třetí redukční hranicí se nepřihlédne (MPSV, 2018b).

Vyměřovací základ osoby samostatně výdělečně činné

Vyměřovacím základem OSVČ je úhrn měsíčních základů v rozhodném období, ze kterých zaplatila pojistné. Měsíční základ nemůže být nižší než dvojnásobek částky rozhodné pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění. Z rozhodného období musí být vyloučeny dny, v nichž OSVČ nebyla účastna NP, a dny, za které neměla povinnost platit pojistné na NP, tj. měla po celý kalendářní měsíc nárok na výplatu nemocenského nebo peněžité pomoci v mateřství z nemocenského pojištění OSVČ (Zákon č. 187/2006 Sb.).

Minimální vyměřovací základ pro pojistné na NP v roce 2018 je 5 000 Kč a měsíční pojistné ve výši 2,3 % tak činí nejméně 115 Kč. Maximální výše měsíčního základu pro odvod pojistného na NP se odvozuje z určeného vyměřovacího základu uvedeného na naposledy podaném Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ (ČSSZ, 2018).

U OSVČ, jenž v kalendářním roce zahájila výkon samostatné činnosti a nebyla v předchozích 3 letech OSVČ, činí maximální měsíční základ polovinu průměrné mzdy až do měsíce, který předchází měsíci, v němž podá Přehled o příjmech a výdajích. V případě, kdy OSVČ v kalendářním roce, v němž zahájila činnost, nevykonávala činnost aspoň ve 4 kalendářních měsících, je maximálním měsíčním základem polovina průměrné mzdy až do měsíce, který předchází měsíci, v němž podá Přehled za následující rok. V roce 2018 činí polovina průměrné mzdy 14 990 Kč (MPSV, 2018b).

Obecné podmínky platné pro zaměstnance platí i pro OSVČ. Peněžitá dávka OSVČ náleží, pokud účast na nemocenském pojištění trvala aspoň po dobu tří měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku nároku na peněžitou dávku. Po dobu pobírání peněžité dávky nesmí OSVČ vykonávat samostatnou výdělečnou činnost, ani jinou výdělečnou činnost (Zákon č. 187/2006 Sb.).

3.2.6 Důchodové pojištění

Český důchodový systém funguje na průběžném financování. Roku 1994 vznikl třetí pilíř v podobě penzijního připojištění se státním příspěvkem. Od roku 2013 se stalo III. pilířem doplňkové penzijní připojištění a vznikl II. pilíř, který představuje důchodové spoření. V letech 2013 až 2015 byl v ČR zaveden tří-pilířový důchodový systém. Z důvodu malého zájmu občanů (vstoupilo pouze 84 tisíc občanů) byl II. pilíř v postupných krocích zrušen a od roku 2016 se již peníze do II. pilíře neodvádí. V současné době funguje III. pilíř v podobě penzijního připojištění pro účastníky transformovaných fondů a doplňkového penzijní spoření. Účast je dobrovolná. Stát k měsíčním příspěvkům účastníků vyplácí státní příspěvek a umožňuje odečíst část zaplacených příspěvků ze základu daně z příjmů (MFČR, 2018).

Důchodový systém ČR je založen na povinném základním důchodovém pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Základní důchodové pojištění tvoří spolu s nemocenským pojištěním součást sociálního zabezpečení ve smyslu zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení ve znění pozdějších předpisů (ÚZ, 2018).

Základní důchodové pojištění je dávkově definované a průběžně financované, je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby. Právní úprava je jednotná pro všechny pojištěnce. Kompletní výčet osob, které se účastní důchodového pojištění, je uvedený v § 5, 6 zákona o důchodovém pojištění (Arnoldová, 2018, s. 83).

Účast je:

- povinná - lidé výdělečně činní jsou účastní důchodového pojištění za předpokladu, že výdělečná činnost svým rozsahem zakládá účast na pojištění,
- dobrovolná – mohou se přihlásit lidé starší 18 let za stanovených podmínek (ČSSZ, 2018).

Druhy dávek

Ze základního důchodového pojištění se poskytují následující důchody: starobní (včetně tzv. předčasného starobního důchodu), invalidní, vdovský a vdovecký, sirotčí.

Důchod se skládá ze dvou složek, a to ze základní výměry (stanovené pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků) a z procentní výměry (Zákon č. 155/1995 Sb.).

O nároku na důchod, jeho výši a výplatě rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení s výjimkou případů, kdy jsou příslušné k rozhodování orgány sociálního zabezpečení ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti (MPSV, 2018b).

Potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod osob, které dosáhly důchodového věku v roce 2018, je nejméně 34 let, případně 30 let doby pojištění bez náhradních dob pojištění (ČSSZ, 2018).

3.3 Zdravotní pojištění

Český systém zdravotní péče je založen na veřejném zdravotním pojištění a poskytuje všeobecné pokrytí a velký rozsah hrazených služeb. Základní institucionální prvky zůstaly od vzniku systému v devadesátých letech 20. století nezměněny. Ministerstvo zdravotnictví funguje jako hlavní správní a regulační orgán, zatímco samosprávné zdravotní pojišťovny spravují výběr příspěvků a poskytují pojištěncům věcné dávky (OECD, 2017).

Veřejné zdravotní pojištění je druh zákonného pojištění, na jehož základě je plně nebo částečně hrazena zdravotní péče poskytnutá pojištěnci s cílem zachovat nebo zlepšit jeho zdravotní stav. Rozsah poskytované zdravotní péče je dán zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (ZVZP). K dalším zákonům upravující zdravotní systém náleží zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky a zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších pojišťovnách (ÚZ, 2018).

Dle OECD (2017) jsou výdaje ČR na zdravotní péči v průměru o třetinu nižší než průměr EU, ale vyšší než ve většině ostatních novějších členských států. Přesto má ČR čtvrtý nejvyšší podíl financování z veřejných zdrojů (82,4 %) po Německu, Dánsku a Švédsku (s nejvyšším podílem 84,5 %). Soukromé výdaje na zdravotnictví tak hrají relativně nepatrnou roli celkových výdajů na zdravotnictví (OECD, 2017).

3.3.1 Zdravotní pojišťovny

Podle ustanovení § 11a ZVZP má pojištěnec právo na výběr zdravotní pojišťovny provádějící veřejné zdravotní pojištění, kdy může změnit zdravotní pojišťovnu jednou za dvanáct měsíců, a to vždy jen k prvnímu dni kalendářního pololetí. *Při narození dítěte se právo na výběr zdravotní pojišťovny nepoužije, dítě je pojištěncem zdravotní pojišťovny, u které je pojištěna matka dítěte (Zákon č. 48/1997 Sb.).*

V současnosti je v ČR na výběr ze sedmi zdravotních pojišťoven, které poskytují zákonné zdravotní pojištění, a to:

- Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR,
- Vojenská zdravotní pojišťovna ČR,
- Česká průmyslová zdravotní pojišťovna,
- Oborová zdravotní pojišťovna,
- Zaměstnanecká pojišťovna Škoda,
- Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR,
- Revírní bratrská pokladna, zdravotní pojišťovna (MZČR, 2018).

3.3.2 Plátcí pojistného zdravotního pojištění

Podle zákonů týkajících se veřejného zdravotního pojištění jsou stanoveny tři skupiny plátců pojistného na zdravotní pojištění: zaměstnavatelé, stát, pojištěnci uvedeni v § 5 ZVZP. Pojištěnec je plátcem pojistného, pokud je zaměstnancem vykonávajícím činnost, ze které mu plynou nebo by měly plynout příjmy ze závislé činnosti podle § 6 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, a nepatří do skupiny osob vyjmenované v § 5a ZVZP, je osobou samostatně výdělečně činnou, je osobou bez zdanitelných příjmů (Červinka, 2018, s. 33).

Povinnost hradit zdravotní pojištění vzniká dnem narození a zaniká smrtí pojištěnce. Povinnost platit pojistné příslušné zdravotní pojišťovně nastává nástupem zaměstnance do zaměstnání nebo dnem zahájení samostatné výdělečné činnosti. Přesný výčet kdy je povinnost platit pojistné stanovuje § 8 ZVZP (ÚZ, 2018).

Zaměstnavatelé a zaměstnanec

Zaměstnavatel pojišťovně oznamuje nástup zaměstnance do zaměstnání, ze kterého mu plynou příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků zdaňované podle § 6 ZDP a ukončení takového zaměstnání. Prakticky to znamená, že zaměstnance přihlásí dnem nástupu do zaměstnání a odhlásí dnem skončení zaměstnání. Co je považováno za den nástupu zaměstnance do zaměstnání, stanoví § 8 odst. 2 ZVZP. Zaměstnavatel je povinen vzniklé skutečnosti oznámit nejpozději do osmi dnů příslušné zdravotní pojišťovně (VZPČR, 2018).

Na platbě pojištění se podle zákona podílí zaměstnavatel (9 % vyměřovacího základu) a zaměstnanec (4,5 % vyměřovacího základu). Pojistné za zaměstnance odvádí zaměstnavatel ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu, po zaokrouhlení na 1 Kč nahoru. Tato sazba se nezměnila po celou dobu samostatného zdravotního pojištění, od roku 1993. Zaměstnavatel srazí zaměstnanci, i bez jeho souhlasu, odpovídající část pojištění, zbývající část pojištění uhradí zaměstnavatel ze svých prostředků. Pojistné se platí za jednotlivé kalendářní měsíce, splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce bez ohledu na den výplaty mezd (Červinka, 2018, s. 34).

Vyměřovacím základem zaměstnance je úhrn příjmů ze závislé činnosti, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob podle ZDP a nejsou od této daně osvobozeny, a které mu zaměstnavatel zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním (Červinka, 2018, s. 55).

Minimální měsíční pojistné na zdravotní pojištění u zaměstnanců v roce 2018 činí 1 647 Kč (vypočteno z minimální mzdy ve výši 12 200 Kč, platné od 1. 1. 2018). Maximální vyměřovací základ byl 1. ledna 2015 zrušen (VZPČR, 2018).

Povinností zaměstnance je oznámit svému zaměstnavateli, u které zdravotní pojišťovny je pojištěn, případnou změnu zdravotní pojišťovny je nutné zaměstnavateli oznámit do osmi dnů. Další povinnosti ve vztahu ke zdravotní pojišťovně (oznámení nástupu do zaměstnání a jeho ukončení, výpočet výše pojistného, odvod pojistného) plní zaměstnavatel (Zákon č. 48/1997 S.).

Osoba samostatně výdělečně činná

Za OSVČ se pro účely zdravotního pojištění považují osoby, které mají příjmy uvedené v § 7 odst. 1 a 2 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů a osoby spolupracující, na které jsou podle zákona o daních z příjmů rozdělovány příjmy dosažené výkonem spolupráce a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Nezáleží na tom, zda se jedná o příjmy zdaňované běžnou sazbou daně na základě podaného daňového přiznání, nebo od daně z příjmů osvobozené, a nezáleží na skutečnosti, zda je činnost vykonávána soustavně (Červinka, 2018, s. 96).

Pro účely zdravotního pojištění nejsou považovány za OSVČ osoby, které dostávají autorský honorář plynoucí ze zdrojů na území ČR zdaňované zvláštní sazbou daně za předpokladu, že jde o příjmy uvedené v § 7 odst. 2 písm. a) ZDP a úhrn těchto příjmů od téhož plátce nepřesáhne v kalendářním měsíci 10 000 Kč (VZPČR, 2018).

Povinnosti OSVČ dle Červinky (2018, s. 97) jsou: nejpozději do osmi dnů ohlásit u příslušné zdravotní pojišťovny zahájení, případně ukončení činnosti. Odvádět na účet příslušné pojišťovny pravidelně měsíční zálohy na pojistné (pokud není od placení těchto záloh osvobozen) nejpozději do 8. dne následujícího měsíce. Každá OSVČ musí své zdravotní pojišťovně podat přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné za uplynulý rok, doplatit rozdíl mezi zálohami a skutečnou výší pojistného vypočtenou z dosažených příjmů do 8 dnů po dni, ve kterém byl nebo měl být podán přehled o příjmech a výdajích (Červinka, 2018, s. 97).

VZ u osoby samostatně výdělečně činné je 50% příjmu z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. OSVČ je povinna odvést pojistné z dosaženého vyměřovacího základu. Je-li dosažený vyměřovací základ nižší, než minimální vyměřovací základ, je osoba samostatně výdělečně činná povinna odvést pojistné z minimálního vyměřovacího základu (VZPČR, 2018).

Minimální vyměřovací základ od 1. ledna 2018 činí 14 989,50 Kč a z toho minimální měsíční záloha na pojistné je 2 024 Kč. OSVČ platí pojistné formou měsíčních záloh na pojistné a doplatku pojistného po podání přehledu o příjmech a výdajích za uplynulý kalendářní rok. Záloha na pojistné je splatná od 1. dne kalendářního měsíce, na který se platí, do 8. dne následujícího kalendářního měsíce (MZČR, 2018).

Zálohy neplatí ten, kdo je po celý kalendářní měsíc současně zaměstnancem a samostatná výdělečná činnost není hlavním zdrojem jeho příjmů. Státní pojištěnci neplatí jako OSVČ zálohy jen v prvním kalendářním roce své činnosti (Červinka, 2018, s. 100).

Stát jako plátce pojistného

Osoby, za které je plátcem pojistného na zdravotní pojištění stát, určuje § 7 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Za vyjmenované osoby platí stát měsíčně pojistné ve výši 13,5 % z částky rovnající se vyměřovacímu základu pro platbu pojistného státem. Jedná se například o: nezaopatřené děti, poživatelé důchodů, příjemci rodičovského příspěvku, ženy na mateřské nebo osoby na rodičovské dovolené, osoby pobírající peněžitou pomoc v mateřství, uchazeči o zaměstnání, osoby starší 26 let studující prvně v doktorském studijním programu a další (Zákon 48/1997 Sb.).

Vyměřovací základ pro pojistné hrazené státem, je stanoven v § 3c zákona č. 592/1992 Sb. Zde uvedenou částku vyměřovacího základu může vláda vždy do 30. června změnit svým nařízením, a to s účinností k 1. lednu roku následujícího. S účinností od 1. ledna 2018 je stanoven vyměřovací základ pro pojistné hrazené státem ve výši 7 177 Kč na kalendářní měsíc. Pojistné vypočtené z tohoto vyměřovacího základu (13,5 %) činí 969 Kč měsíčně (MZČR, 2018).

Osoba bez zdanitelných příjmů

Osobou bez zdanitelných příjmů, která je povinna si platit sama zdravotní pojištění v zákonem stanovené výši, se stává ten, kdo po celý kalendářní měsíc nemá příjmy ze zaměstnání, ze samostatné výdělečné činnosti a není za něj plátcem pojistného stát. Do této kategorie je zařazení např. žena v domácnosti, která nepečuje celodenně osobně a řádně o dítě do 7 let nebo o dvě děti do 15 let, nezaměstnaný, jenž není v evidenci úřadu práce, pojištěnci činní na základě dohody o provedení práce nebo o pracovní činnosti, pokud úhrn příjmů v kalendářním měsíci nepřesáhl stanovenou, student po skončení školy (Červinka, 2018, s. 110).

Pojistné se počítá jako 13,5 % z vyměřovacího základu, kterým je aktuální minimální mzda. Od 1. 1. 2018 je minimální mzda 12 200 Kč, pojistné činí 1 647 Kč měsíčně (VZPČR, 2018).

4 Vlastní práce

Analytická část práce bude prakticky vyhodnocovat teoretická východiska související s odvodovou povinností vybraných skupin. Porovnána bude výše daňového zatížení, zákonného pojistného na sociální a zdravotní pojištění u zaměstnance a osob samostatně výdělečně činných. Komparace bude provedena na základě míry daňové zátěže udávající podíl povinných odvodů na příjmu, kterým by poplatník disponoval před uplatněním těchto povinných odvodů. Zároveň jsou v rámci komparace porovnávány výše jednotlivých odvedených částek do státního rozpočtu. Dále bude vypočtena výše vybraných dávek plynoucí z nemocenského pojištění.

4.1 Odvody zdravotního pojištění a pojistného na sociální zabezpečení

Nejdříve bude vypočteno zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení pro jednotlivé skupiny. Výpočty budou provedeny na čtyřech úrovních příjmů. Zjištěné výsledky budou následně dosazeny do tabulek, kde bude porovnáno daňové zatížení jednotlivých skupin poplatníků.

4.1.1 Zdravotní pojištění zaměstnanců

Zdravotní pojištění je vypočteno z vyměřovacího základu (hrubé mzdy) zaměstnance a je zaměstnavatelem odvedeno příslušné zdravotní pojišťovně. Minimální měsíční pojistné u zaměstnanců v roce 2018 činí 1 647 Kč. Maximální vyměřovací základ není stanoven. V následujících tabulkách je znázorněna výše zdravotního pojištění zaměstnance z hlediska čtyř hladin příjmů.

Minimální měsíční mzda 12 200 Kč

Celkový odvod za zaměstnance s minimální mzdou 12 200 Kč je ve výši 1 647 Kč měsíčně, přičemž zaměstnanec odvede 549 Kč. Ročně se tedy jedná o částku 6 588 Kč.

Tabulka 6 Minimální mzda 12 200 Kč - ZP

Minimální mzda	výpočet	Částka v Kč
Měsíční pojistné	12 200 *13,5 %	1 647
Zaměstnanec	1 647 / 3	549
Zaměstnavatel	(1 647 / 3) * 2	1 098
Roční pojistné celkem	1 647 * 12	19 764
• z toho zaměstnanec		6 588

Zdroj: Vlastní zpracování

Průměrná měsíční mzda 31 851 Kč

Měsíční odvod za zaměstnance s průměrnou mzdou 31 851 Kč činí 4 300 Kč, přičemž zaměstnanci je strženo 1 433 Kč. Ročně celkem odvede 17 196 Kč na zdravotní pojištění.

Tabulka 7 Průměrná mzda 31 851 Kč - ZP

Průměrná mzda	výpočet	Částka v Kč
Měsíční pojistné	31 851 *13,5 %	4 300
Zaměstnanec	4 300 / 3	1 433
Zaměstnavatel	(4 300 / 3) * 2	2 866
Roční pojistné celkem	4 300 * 12	51 600
• z toho zaměstnanec		17 196

Zdroj: Vlastní zpracování

Vyšší průměrná měsíční mzda 60 520 Kč

Celkový odvod za zaměstnance s vyšší mzdou 60 520 Kč je ve výši 8 171 Kč měsíčně, z toho zaměstnanec odvede 2 724 Kč. Ročně je zaměstnanci sraženo celkem 32 688 Kč na zdravotní pojištění.

Tabulka 8 Vyšší průměrná mzda 60 520 Kč - ZP

Vyšší mzda	výpočet	Částka v Kč
Měsíční pojistné	60 520 *13,5 %	8 171
Zaměstnanec	8 171 / 3	2 724
Zaměstnavatel	(8 171 / 3) * 2	5 447
Roční pojistné celkem	8 171 * 12	98 052
• z toho zaměstnanec		32 688

Zdroj: Vlastní zpracování

Nadprůměrná měsíční mzda 159 255 Kč

Měsíční odvod za zaměstnance s nadprůměrnou mzdou 159 255 Kč činí 21 500 Kč, přičemž zaměstnanci je strženo 7 167 Kč. Ročně celkem odvede 86 004 Kč na zdravotní pojištění.

Tabulka 9 Nadprůměrná mzda 159 255 Kč - ZP

Nadprůměrná mzda	výpočet	Částka v Kč
Měsíční pojistné	159 255 * 13,5 %	21 500
Zaměstnanec	21 500 / 3	7 167
Zaměstnavatel	(21 500 / 3) * 2	14 333
Roční pojistné celkem	21 500 * 12	258 000
• z toho zaměstnanec		86 004

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.2 Zdravotní pojištění OSVČ – skutečné výdaje

Vyměřovacím základem u OSVČ je 50 % příjmu z podnikání po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. OSVČ odvádí pojistné z dosaženého vyměřovacího základu, popř. z minimálního vyměřovacího základu v případě nižšího vyměřovacího základu. Při výpočtech je předpokládáno, že celkový příjem je již snížený o výdaje na dosažení, zajištění a udržení zisku, jedná se tedy o základ daně. V následujících tabulkách je znázorněna výše zdravotního pojištění OSVČ se skutečnými výdaji z hlediska čtyř hladin příjmů jako u zaměstnance.

Minimální měsíční základ daně 12 200Kč

Vypočtená roční minimální záloha na ZP je ve výši 9 882 Kč, avšak tato částka je nižší než státem stanovená minimální výše zálohy, z tohoto důvodu musí OSVČ odvádět zálohy ve výši 2 024 Kč měsíčně, tj. 24 288 Kč ročně.

Tabulka 10 Minimální základ daně 12 200 Kč - ZP

Minimální základ daně	výpočet	Částka v Kč
Roční vyměřovací základ	146 400 * 0,5	73 200
Měsíční vyměřovací základ	73 200 / 12	6 100
Vypočtená měsíční záloha ZP	6 100 * 13,5 %	823,50
Vypočtená roční záloha	823,50 * 12	9 882
Minimální roční záloha	2 024 * 12	24 288

Zdroj: Vlastní zpracování

Průměrný měsíční základ daně 31 851 Kč

Roční záloha u základu daně 31 851 Kč bude ve výši 25 800 Kč, měsíčně odvede OSVČ 2 150 Kč na zálohách ZP.

Tabulka 11 Průměrný základ daně 31 851 Kč - ZP

Průměrný základ daně	výpočet	Částka v Kč
Roční vyměřovací základ	$382\,212 * 0,5$	191 106
Měsíční vyměřovací základ	$191\,106 / 12$	15 925,50
Měsíční záloha ZP	$15\,925,50 * 13,5 \%$	2 150
Roční záloha celkem	$2\,150 * 12$	25 800

Zdroj: Vlastní zpracování

Vyšší průměrný měsíční základ daně 60 520 Kč

U vyššího základu daně 60 520 Kč odvede OSVČ na zálohách ZP 4 085 měsíčně, tj. 49 020 Kč ročně.

Tabulka 12 Vyšší průměrný základ daně 60 520 Kč - ZP

Vyšší základ daně	výpočet	Částka v Kč
Roční vyměřovací základ	$726\,240 * 0,5$	363 120
Měsíční vyměřovací základ	$363\,120 / 12$	30 260
Měsíční záloha ZP	$30\,260 * 13,5 \%$	4 085
Roční záloha celkem	$4\,085 * 12$	49 020

Zdroj: Vlastní zpracování

Nadprůměrný měsíční příjem 159 255 Kč

Roční záloha u nadprůměrného základu daně 159 255 Kč bude ve výši 129 000 Kč, měsíčně tedy OSVČ odvede 10 750 Kč na zálohách ZP.

Tabulka 13 Nadprůměrný základ daně 159 255 Kč - ZP

Nadprůměrný základ daně	výpočet	Částka v Kč
Roční vyměřovací základ	$1\,911\,060 * 0,5$	955 530
Měsíční vyměřovací základ	$955\,530 / 12$	79 627,50
Měsíční záloha ZP	$79\,627,50 * 13,5 \%$	10 750
Roční záloha celkem	$10\,750 * 12$	129 000

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.3 Zdravotní pojištění OSVČ – paušál 60 %

Porovnávané hladiny příjmů budou, na rozdíl od předchozí skupiny OSVČ, dále poníženy o 60% paušální výdaje, tak aby celkový příjem odpovídal snížení o výdaje na dosažení, zajištění a udržení zisku. Následující tabulky znázorňují výši zdravotního pojištění OSVČ uplatňující výdajový paušál z hlediska čtyř hladin příjmů jako u předchozích skupin.

Minimální měsíční příjem 12 200 Kč

Vlivem paušálních výdajů se snížil roční základ daně na 58 560 Kč, tímto se snížil také vyměřovací základ OSVČ. Vypočtená roční záloha na ZP by tedy byla pouze 3 960 Kč, avšak tato částka je nižší než státem stanovená minimální výše zálohy, proto musí OSVČ odvádět zálohy ve výši 2 024 Kč měsíčně, tj. 24 288 Kč ročně, totálně jako OSVČ se skutečnými výdaji.

Tabulka 14 Minimální příjem paušál - ZP

Minimální příjem	výpočet	Částka v Kč
Roční základ daně	146 400 * 60 %	58 560
Roční vyměřovací základ	58 560 * 0,5	29 280
Měsíční vyměřovací základ	29 280 / 12	2 440
Vypočtená měsíční záloha ZP	2 440 * 13,5 %	330
Vypočtená roční záloha	330 * 12	3 960
Minimální roční záloha	2 024 * 12	24 288

Zdroj: Vlastní zpracování

Průměrný měsíční příjem 31 851 Kč

U průměrného příjmu 31 851 Kč dochází vlivem paušálních výdajů také k situaci, jako u minimálního příjmu, kdy vypočtené zálohy jsou nižší než minimální zálohy určené státem. Vzhledem k této skutečnosti bude OSVČ odvádět 24 288 Kč ročně, tj. 2 024 Kč měsíčně, místo vypočtených měsíčních záloh ve výši 860 Kč (10 320 Kč ročně).

Tabulka 15 průměrný příjem paušál - ZP

Průměrný příjem	výpočet	Částka v Kč
Roční základ daně	382 212 * 60 %	152 885
Roční vyměřovací základ	152 885 * 0,5	76 443
Měsíční vyměřovací základ	76 443 / 12	6 371
Vypočtená měsíční záloha ZP	6 371 * 13,5 %	860
Vypočtená roční záloha	860 * 12	10 320
Minimální roční záloha	2 024 * 12	24 288

Zdroj: Vlastní zpracování

Vyšší průměrný měsíční příjem 60 520 Kč

Roční vypočtená záloha u vyššího základu daně 60 520 Kč stále neodpovídá státem předepsané minimální záloze, proto bude OSVČ odvádět 2 024 Kč měsíčně (24 288 Kč ročně).

Tabulka 16 Vyšší průměrný příjem paušál - ZP

Vyšší příjem	výpočet	Částka v Kč
Roční základ daně	726 240 * 60 %	290 496
Roční vyměřovací základ	290 496 * 0,5	145 248
Měsíční vyměřovací základ	145 248 / 12	12 104
Vypočtená měsíční záloha ZP	12 104 * 13,5 %	1 634
Vypočtená roční záloha	1 634 * 12	19 608
Minimální roční záloha	2 024 * 12	24 288

Zdroj: Vlastní zpracování

Nadprůměrný měsíční příjem 159 255 Kč

Roční záloha u nadprůměrného příjmu 159 255 Kč bude ve výši 51 600 Kč, měsíčně tedy OSVČ odvede 4 300 Kč na zálohách ZP. U takto vysokého základu daně již nedochází k navyšování záloh na minimální výši.

Tabulka 17 Nadprůměrný příjem paušál - ZP

Nadprůměrný příjem	výpočet	Částka v Kč
Roční základ daně	1 911 060 * 60 %	764 424
Roční vyměřovací základ	764 424 * 0,5	382 212
Měsíční vyměřovací základ	382 212 / 12	31 851
Vypočtená měsíční záloha ZP	31 851 * 13,5 %	4 300
Vypočtená roční záloha	4 300 * 12	51 600

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.4 Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnanců

Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje pojistné na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Vyměřovacím základem zaměstnance i zaměstnavatele pro pojistné na SZ je úhrn příjmů zaměstnance. Maximálním vyměřovacím základem je částka ve výši 48násobku průměrné mzdy, pro rok 2018 je stanoven ve výši 1 438 992 Kč, tj. 119 916 Kč měsíčně.

Minimální měsíční mzda 12 200 Kč

Ročně bude za zaměstnance a zaměstnavatele odvedeno celkem 46 116 Kč na pojistném. Zaměstnanci je měsíčně sraženo 793 Kč z vyměřovacího základu. Zaměstnavatel za zaměstnance odvede 3 050 Kč měsíčně, z toho 281 Kč na nemocenské, 2 623 Kč na důchodové pojištění a 146 Kč na státní politiku zaměstnanosti.

Tabulka 18 SP zaměstnanců s minimální mzdou 12 200 Kč

Minimální mzda	Výpočet	Částka v Kč
Zaměstnanec – 6,5 %		
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$12\,200 * 0,065$ $793 * 12$	793 9 516
Zaměstnavatel – 25 %, z toho:	$12\,200 * 0,25$	
<ul style="list-style-type: none"> • Nemocenské • Důchodové • Státní polit. zaměstnanosti 	2,3 % 21,5 % 1,2 %	281 2 623 146
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$281 + 2623 + 146$ $3\,050 * 12$	3 050 36 600
Pojistné celkem		46 116

Zdroj: Vlastní zpracování

Průměrná měsíční mzda 31 851 Kč

V daném období bude zaměstnanci sraženo ze mzdy 2 070 Kč měsíčně. Zaměstnavatel za zaměstnance odvede 7 963 Kč měsíčně, z toho 733 Kč na nemocenské, 6 848 Kč na důchodové pojištění a 382 Kč na státní politiku zaměstnanosti. Celkem zaměstnavatel odvede na pojistném 120 396 Kč ročně.

Tabulka 19 SP zaměstnanců s průměrnou mzdou 31 851 Kč

Průměrná mzda	Výpočet	Částka v Kč
Zaměstnanec – 6,5 %		
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$31\,851 * 0,065$ $2\,070 * 12$	2 070 24 840
Zaměstnavatel – 25 %, z toho:	$31\,851 * 0,25$	
<ul style="list-style-type: none"> • Nemocenské • Důchodové • Státní polit. zaměstnanosti 	2,3 % 21,5 % 1,2 %	733 6 848 382
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$733 + 6\,848 + 382$ $7\,963 * 12$	7 963 95 556
Pojistné celkem		120 396

Zdroj: Vlastní zpracování

Vyšší průměrná měsíční mzda 60 520 Kč

Celkové odvody za zaměstnance a zaměstnavatele činí 228 768 Kč ročně. Zaměstnanci je v daném období sraženo 3 934 Kč měsíčně z vyměřovacího základu. Zaměstnavatel za zaměstnance odvede 15 130 Kč měsíčně, z toho 1 392 Kč na nemocenské, 13 012 Kč na důchodové pojištění a 726 Kč na státní politiku zaměstnanosti.

Tabulka 20 SP zaměstnanců s vyšší průměrnou mzdou 60 520 Kč

Vyšší mzda	Výpočet	Částka v Kč
Zaměstnanec – 6,5 %		
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$60\,520 * 0,065$ $3\,934 * 12$	3 934 47 208
Zaměstnavatel – 25 %, z toho:	$60\,520 * 0,25$	
<ul style="list-style-type: none"> • Nemocenské • Důchodové • Státní polit. zaměstnanosti 	2,3 % 21,5 % 1,2 %	1 392 13 012 726
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$1\,392 + 13\,012 + 726$ $15\,130 * 12$	15 130 181 560
Pojistné celkem		228 768

Zdroj: Vlastní zpracování

Nadprůměrná měsíční mzda 159 255 Kč

Zaměstnanec mající měsíční mzdu ve výši 159 255 Kč překročí maximální vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění (119 916 Kč), nad který se již pojistné na sociální pojištění neodvádí, proto odvede zaměstnanec i zaměstnavatel pojistné jen z maximálního vyměřovacího základu. Zaměstnanci je ročně sraženo celkem 93 540 Kč ze mzdy, tj. 7 795 Kč měsíčně, zaměstnavatel odvede za zaměstnance 29 979 Kč měsíčně, z toho 2 758 Kč na nemocenské, 25 782 Kč na důchodové pojištění a 1 439 Kč na státní politiku zaměstnanosti. Pokud by u pojištění na sociální zabezpečení nebyl stanoven maximální vyměřovací základ, jako u zdravotního pojištění, bylo by odváděno pojistné z celé mzdy. Celkové vypočtené pojistné by pak bylo ročně o 148 704 Kč vyšší než při aplikaci maximálního vyměřovacího základu.

Tabulka 21SP zaměstnanců s nadprůměrnou mzdou 159 255 Kč

Nadprůměrná mzda	Výpočet	Částka v Kč
Zaměstnanec – 6,5 %		
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$159\,255 * 0,065$ $10\,352 * 12$	10 352 124 224
<u>Maximální vyměřovací základ</u>		
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$119\,916 * 0,065$ $7\,795 * 12$	7 795 93 540
Zaměstnavatel – 25 % z toho:	$159\,255 * 0,25$	
<ul style="list-style-type: none"> • Nemocenské • Důchodové • Státní polit. zaměstnanosti 	2,3 % 21,5 % 1,2 %	3 663 34 240 1 911
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$3\,663 + 34\,240 + 1\,911$ $39\,814 * 12$	39 814 477 768
<u>Maximální vyměřovací základ</u>		
<ul style="list-style-type: none"> • měsíčně • ročně 	$119\,916 * 0,25$ $29\,979 * 12$	29 979 359 748
Vypočtené pojistné celkem		601 992
Pojistné z maximálního vyměřovacího základu		453 288

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.5 Pojistné na sociální zabezpečení OSVČ se skutečnými výdaji

Při výpočtech je předpokládáno, že celkový příjem je již snížený o výdaje na dosažení, zajištění a udržení zisku, jedná se tedy o základ daně, dále je předpokládáno, že OSVČ hradí nemocenské pojištění ve výši 2,3 % ze svého vyměřovacího základu. Maximální vyměřovací základ je ve výši 119 916 Kč, maximální měsíční záloha je ve výši 35 016 Kč. V následujících tabulkách je znázorněna výše sociálního a nemocenského pojištění OSVČ se skutečnými výdaji z hlediska čtyř hladin příjmů jako u zaměstnance.

Minimální měsíční základ daně 12 200 Kč

Vypočtená měsíční záloha na sociální pojištění pro OSVČ s minimálním základem daně je ve výši 1 782 Kč, tato záloha však neodpovídá stanovené minimální záloze, proto musí OSVČ odvádět vyšší zálohu 2 189 Kč (důchodové pojištění 2 099 Kč, státní politiku zaměstnanosti 90 Kč), ročně tedy 26 268 Kč. U nemocenského pojištění dochází k opačné situaci. Vypočtená záloha je vyšší než státem stanovená, avšak OSVČ se rozhodla odvádět pojistné na úrovni 2,3 % z vyměřovacího základu. Roční záloha nemocenského pojištění je ve výši 1 692 Kč, tj. měsíčně 141 Kč.

Tabulka 22 SP minimální základ daně OSVČ - skutečné výdaje

Minimální základ daně	výpočet	Částka v Kč
Vypočtený roční vyměřovací základ	$146\,400 * 0,5$	73 200
Měsíční vyměřovací základ	$73\,200 / 12$	6 100
Sociální pojištění 29,2 %, z toho:	$6\,100 * 0,292$	
• důchodové pojištění	28 %	1 708
• státní polit. zaměstnanosti	1,2 %	74
Vypočtená měsíční záloha SP	$1\,708 + 74$	1 782
Vypočtená roční záloha SP	$1\,782 * 12$	21 384
Minimální měsíční záloha SP	$89\,940 / 12 * 0,292$	2 189
Minimální roční záloha SP	$2\,189 * 12$	26 268
Vypočtená měsíční záloha NP 2,3 %	$6\,100 * 0,023$	141
Vypočtená roční záloha NP	$141 * 12$	1 692
Vypočtené pojistné celkem		23 076
Minimální pojistné celkem		27 960

Zdroj: Vlastní zpracování

Průměrný měsíční základ daně 31 851 Kč

Roční záloha na sociální pojištění u OSVČ s průměrným základem daně 31 851 Kč je ve výši 55 824 Kč. Vypočtená měsíční záloha daného období činí 4 652 Kč, z této částky je odvedeno 4 460 Kč na důchodové pojištění a 192 Kč na státní politiku zaměstnanosti. Vypočtená měsíční záloha nemocenského pojištění je na úrovni 367 Kč, ročně jde o částku 4 404 Kč.

Tabulka 23 SP průměrný základ daně OSVČ - skutečné výdaje

Průměrný základ daně	výpočet	Částka v Kč
Vypočtený roční vyměřovací základ	$382\,212 * 0,5$	191 106
Měsíční vyměřovací základ	$191\,106 / 12$	15 925,50
Sociální pojištění 29,2 %, z toho:	$15\,925,50 * 0,292$	
• důchodové pojištění	28 %	4 460
• státní polit. zaměstnanosti	1,2 %	192
Vypočtená měsíční záloha SP	$4\,460 + 192$	4 652
Vypočtená roční záloha SP	$4\,652 * 12$	55 824
Vypočtená měsíční záloha NP 2,3 %	$15\,925,50 * 0,023$	367
Vypočtená roční záloha NP	$367 * 12$	4 404
Pojistné celkem		60 228

Zdroj: Vlastní zpracování

Vyšší průměrný měsíční základ daně 60 520 Kč

Vypočtená měsíční záloha na sociální pojištění daného období činí 8 836 Kč, z této částky je odvedeno 8 473 Kč na důchodové pojištění a 363 Kč na státní politiku zaměstnanosti. Roční záloha na sociální pojištění u OSVČ s vyšším příjmem 60 520 Kč je ve výši 106 032 Kč. Nemocenské pojištění je na úrovni 8 352 Kč ročně, měsíční záloha pojištění činí 696 Kč.

Tabulka 24 SP vyšší průměrný základ daně OSVČ - skutečné výdaje

Vyšší základ daně	výpočet	Částka v Kč
Vypočtený roční vyměřovací základ	$726\,240 * 0,5$	363 120
Měsíční vyměřovací základ	$363\,120 / 12$	30 260
Sociální pojištění 29,2 %, z toho:	$30\,260 * 0,292$	
• důchodové pojištění	28 %	8 473
• státní polit. zaměstnanosti	1,2 %	363
Vypočtená měsíční záloha SP	$8\,473 + 363$	8 836
Vypočtená roční záloha SP	$8\,836 * 12$	106 032
Vypočtená měsíční záloha NP 2,3 %	$30\,260 * 0,023$	696
Vypočtená roční záloha NP	$696 * 12$	8 352
Pojistné celkem		114 384

Zdroj: Vlastní zpracování

Nadprůměrný měsíční základ daně 159 255 Kč

Roční záloha na sociální pojištění u OSVČ s nadprůměrným příjmem 159 255 Kč je ve výši 279 024 Kč. Vypočtená měsíční záloha daného období činí 23 252 Kč, z této částky je odvedeno 22 296 Kč na důchodové pojištění a 956 Kč na státní politiku zaměstnanosti. Vypočtená měsíční záloha nemocenského pojištění činí 1 832 Kč, ročně jde o částku 21 984 Kč. Na této hladině příjmů není dosud vyměřovací základ OSVČ na úrovni maximálního vyměřovacího základu, jako tomu je zaměstnance. K této situaci dochází rozdílným stanovením vyměřovacího základu poplatníků. Aby OSVČ dosáhla maximálního vyměřovacího základu, musela by mít měsíční příjem nad hranicí 239 832 Kč měsíčně.

Tabulka 25 SP nadprůměrný základ daně OSVČ - skutečné výdaje

Nadprůměrný základ daně	výpočet	Částka v Kč
Vypočtený roční vyměřovací základ	$1\,911\,060 * 0,5$	955 530
Měsíční vyměřovací základ	$955\,530 / 12$	79 627,50
Sociální pojištění 29,2 %, z toho:	$79\,627,50 * 0,292$	
• důchodové pojištění	28 %	22 296
• státní polit. zaměstnanosti	1,2 %	956
Vypočtená měsíční záloha	$22\,296 + 956$	23 252
Vypočtená roční záloha SP	$23\,252 * 12$	279 024
Vypočtená měsíční záloha NP 2,3 %	$79\,627,50 * 0,023$	1 832
Vypočtená roční záloha NP	$1\,832 * 12$	21 984
Pojistné celkem		301 008

Zdroj: Vlastní zpracování

4.1.6 Pojistné na sociální zabezpečení OSVČ s paušálem 60 %

Při výpočtech je předpokládáno, že celkový příjem není snížený o výdaje na dosažení, zajištění a udržení zisku, proto budou hladiny příjmů poníženy o 60% paušální výdaje. Dále je předpokládáno, že OSVČ hradí nemocenské pojištění ve výši 2,3 % ze svého vyměřovacího základu. Následující tabulky znázorňují výši sociálního a nemocenského pojištění OSVČ uplatňující výdajový paušál z hlediska čtyř hladin příjmů jako u předchozích skupin.

Minimální měsíční příjem 12 200 Kč

Vlivem paušálních výdajů se snížil roční základ daně na 58 560 Kč, tímto se také snížil vyměřovací základ OSVČ. Vypočtená měsíční záloha na sociální pojištění pro OSVČ s minimálním příjmem poté činí 713 Kč, tato vypočtená záloha však neodpovídá stanovené minimální záloze, proto musí OSVČ odvádět zálohu v minimální výši 2 189 Kč, z této stanovené částky odvede na důchodové pojištění 2 099 Kč a na státní politiku zaměstnanosti 90 Kč, celkem ročně odvede 26 268 Kč, nižší částku zákon nepřipouští, totožně jako u OSVČ se skutečnými výdaji. Stejnou situaci lze sledovat také u nemocenského pojištění. OSVČ se rozhodla odvádět pojistné na úrovni 2,3 % z vyměřovacího základu, avšak vyměřovací základ, na této úrovni příjmu, je nižší než zákonem stanovený. OSVČ je povinná odvádět zálohy v minimální výši 115 Kč měsíčně, ročně jde o částku 1 380 Kč.

Tabulka 26 SP minimální příjem OSVČ s paušálem

Minimální příjem	výpočet	Částka v Kč
Roční základ daně	146 400 – (0,6 * ZD)	58 560
Vypočtený roční vyměřovací základ	58 560 * 0,5	29 280
Měsíční vyměřovací základ	29 280 / 12	2 440
Sociální pojištění 29,2 %, z toho:	2 440 * 0,292	
• důchodové pojištění	28 %	683
• státní polit. zaměstnanosti	1,2 %	30
Vypočtená měsíční záloha SP	983 + 30	713
Vypočtená roční záloha SP	713 * 12	8 556
Minimální měsíční záloha SP	89 940 / 12 * 0,292	2 189
Minimální roční záloha SP	2 189 * 12	26 268
Vypočtená měsíční záloha NP 2,3 %	2 440 * 0,023	57
Vypočtená roční záloha NP	57* 12	684
Minimální roční záloha NP	115 * 12	1 380
Vypočtené pojistné celkem		9 240
Minimální pojistné celkem		27 648

Zdroj: Vlastní zpracování

Průměrný měsíční příjem 31 851 Kč

Vypočtená měsíční záloha na sociální pojištění daného období činí 1 861 Kč, z této částky by bylo odvedeno 1 784 Kč na důchodové pojištění a 77 Kč na státní politiku zaměstnanosti. Roční záloha na sociální pojištění u OSVČ s průměrným příjmem 60 520 Kč (snížený o paušální výdaje) je vypočtena na 22 332 Kč. Na této úrovni základu daně OSVČ nedosahuje minimální výše záloh, proto budou zálohy navýšeny na stanovené minimum. Nemocenské pojištění je vypočteno na 1 764 Kč ročně, měsíční záloha pojištění činí 147 Kč.

Tabulka 27 SP průměrný příjem OSVČ s paušálem

Průměrný příjem	výpočet	Částka v Kč
Roční základ daně	382 212 – (0,6 * ZD)	152 885
Vypočtený roční vyměřovací základ	152 885 * 0,5	76 443
Měsíční vyměřovací základ	76 443 / 12	6 371
Sociální pojištění 29,2 %, z toho:	6 371 * 0,292	
• důchodové pojištění	28 %	1 784
• státní polit. zaměstnanosti	1,2 %	77
Vypočtená měsíční záloha SP	1 784 + 77	1 861
Vypočtená roční záloha SP	1 861 * 12	22 332
Minimální roční záloha SP	2 189 * 12	26 268
Vypočtená měsíční záloha NP 2,3 %	6 371 * 0,023	147
Vypočtená roční záloha NP	147 * 12	1 764
Pojistné celkem		28 032

Zdroj: Vlastní zpracování

Vyšší průměrný měsíční příjem 60 520 Kč

Roční záloha na sociální pojištění u OSVČ s průměrným příjmem je ve výši 42 420 Kč. Vypočtená měsíční záloha daného období činí 3 535 Kč, z této částky je odvedeno 3 390 Kč na důchodové pojištění a 145 Kč na státní politiku zaměstnanosti. Nemocenské pojištění činí 279 Kč měsíčně, ročně jde o částku 3 348 Kč.

Tabulka 28 SP vyšší příjem OSVČ s paušálem

Vyšší příjem	výpočet	Částka v Kč
Roční základ daně	726 240 – (0,6 * ZD)	290 496
Vypočtený roční vyměřovací základ	290 496 * 0,5	145 248
Měsíční vyměřovací základ	145 248 / 12	12 104
Sociální pojištění 29,2 %, z toho:	12 104 * 0,292	
• důchodové pojištění	28 %	3 390
• státní polit. zaměstnanosti	1,2 %	145
Vypočtená měsíční záloha SP	3 390 + 145	3 535
Vypočtená roční záloha SP	3 535 * 12	42 420
Vypočtená měsíční záloha NP 2,3 %	12 104 * 0,023	279
Vypočtená roční záloha NP	279 * 12	3 348
Pojistné celkem		45 768

Zdroj: Vlastní zpracování

Nadprůměrný měsíční příjem 159 255 Kč

Roční záloha na sociální pojištění u OSVČ s nadprůměrným příjmem 159 255 Kč (snížený o paušální výdaje) je ve výši 111 612 Kč. Vypočtená měsíční záloha na sociální pojištění daného období činí 9 301 Kč, z této částky je odvedeno 8 919 Kč na důchodové pojištění a 382 Kč na státní politiku zaměstnanosti. Nemocenské pojištění je vypočteno na 8 796 Kč ročně, měsíční záloha pojištění činí 733 Kč.

Tabulka 29 SP nadprůměrný příjem OSVČ s paušálem

Nadprůměrný příjem	výpočet	Částka v Kč
Roční základ daně	1 911 060 – (0,6 * ZD)	764 424
Vypočtený roční vyměřovací základ	764 424 * 0,5	382 212
Měsíční vyměřovací základ	382 212 / 12	31 851
Sociální pojištění 29,2 %, z toho:	31 851 * 0,292	
• důchodové pojištění	28 %	8 919
• státní polit. zaměstnanosti	1,2 %	382
Vypočtená měsíční záloha	8 919 + 382	9 301
Vypočtená roční záloha SP	9 301 * 12	111 612
Vypočtená měsíční záloha NP 2,3 %	31 851 * 0,023	733
Vypočtená roční záloha NP	733 * 12	8 796
Pojistné celkem		120 408

Zdroj: Vlastní zpracování

4.2 Daňové zatížení zaměstnanců a OSVČ

Pro komparaci bude proveden u zaměstnance i OSVČ roční přehled odvodů na čtyřech hladinách příjmů u všech sledovaných skupin. Pro výpočet daňového zatížení odvodů je použit model zaměstnance s hlavním pracovním poměrem na dobu neurčitou. Totožně jako OSVČ uplatňuje základní slevu na poplatníka. OSVČ s paušálem bude chápána, jako OSVČ pracující v zastřeném pracovním poměru (švarcsystém), aby byly zřetelné rozdíly mezi zaměstnancem a OSVČ pracující v tomto systému. Paušální výdaje jsou použity pouze pro stanovení vyměřovacího základu pro platby pojistného, ve skutečnosti nejde o výdaje na dosažení, zajištění a udržení zisku, jde v podstatě o umělé snížení základu daně

4.2.1 Daňové zatížení poplatníků s minimálním příjmem 12 200 Kč

V rámci příjmové skupiny s minimálním příjmem budou srovnány povinné odvody z hrubé roční mzdy zaměstnanců s odvody uvedených skupin OSVČ, které dosahují stejného hrubého ročního příjmu, na který následně uplatní paušál 60 % nebo byly tyto výdaje na

uvedený příjem již uplatněny, a to z důvodu zachování stejného porovnávaného hrubého příjmu. Následující tabulka zobrazuje odvody (v Kč) a míru daňové zátěže poplatníků s minimálním příjmem.

Tabulka 30 Daňové zatížení - minimální příjem 12 200 Kč

	zaměstnanec	OSVČ skutečné výdaje	OSVČ paušál 60 %
Hrubá měsíční mzda / příjem	12 200	12 200	12 200
Hrubá roční mzda/příjem	146 400	146 400	146 400
Paušální výdaje 60 %	-	-	87 840
Základ daně	196 176	146 400	58 560
Zaokrouhlený základ daně	196 100	146 400	58 500
Daň z příjmů 15 %	29 415	21 960	8 784
Základní sleva na poplatníka	-24 480	-24 480	-24 480
Daň po slevě	4 935	0	0
Celkem odvod ZP	19 764	24 288	24 288
Celkem odvod SP	46 116	27 960	27 648
Daňové zatížení	48,4 %	35,7 %	35,5 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Ze zjištěného daňového zatížení je zřejmé, že příjmy obou skupin OSVČ jsou zatíženy méně než mzda zaměstnanců. Toto je způsobeno především zvýšením základu daně zaměstnanců o povinné odvody zaměstnavatele (tzv. superhrubá mzda), které následně vstupují do výpočtu míry daňového zatížení. Sociální systém kalkuluje i s odvody zaměstnavatele za zaměstnance, proto je tedy logické porovnávat celkové odvody systému v souvislosti s jednotlivými druhy pracovní činnosti. Zaměstnanec má povinnost odvést státu 4 935 Kč na dani z příjmů, přestože má s OSVČ shodné hrubé roční příjmy. Tato daňová povinnost vznikne v případě, kdy zaměstnanec nemá žádné děti, v opačném případě budou zaměstnancům i OSVČ vypláceny daňové bonusy dle počtu dětí.

4.2.2 Daňové zatížení poplatníků s průměrným příjmem 31 851 Kč

V rámci příjmové skupiny s průměrným příjmem budou srovnány povinné odvody z hrubé roční mzdy zaměstnanců s odvody uvedených skupin OSVČ, stejně jako u předchozí skupiny poplatníků. Následující tabulka zobrazuje odvody (v Kč) a míru daňové zátěže poplatníků s průměrným příjmem 31 851 Kč.

Tabulka 31 Daňové zatížení - průměrný příjem 31 851 Kč

	zaměstnanec	OSVČ skutečné výdaje	OSVČ paušál 60 %
Hrubá měsíční mzda / příjem	31 851	31 851	31 851
Hrubá roční mzda/příjem	382 212	382 212	382 212
Paušální výdaje 60 %	-	-	229 327
Základ daně	512 260	382 212	152 885
Zaokrouhlený základ daně	512 200	382 200	152 800
Daň z příjmů 15 %	76 830	57 330	22 920
Základní sleva na poplatníka	-24 480	-24 480	-24 480
Daň po slevě	52 350	32 850	0
Celkem odvod ZP	51 600	25 800	24 288
Celkem odvod SP	120 396	60 228	28 032
Daňové zatížení	58,7 %	31,1 %	13,7 %

Zdroj: Vlastní zpracování

V případě poplatníků s průměrnou mzdou (příjmem) je míra daňového zatížení, stejně jako v předchozí příjmové skupině, nejvyšší u zaměstnanců. Na této hladině příjmů se již výrazně liší daňové zatížení OSVČ. Při použití paušálních výdajů je daňové zatížení výrazně nižší než u skutečných výdajů. Nejvyšší daň z příjmů odvede zaměstnanec, naopak žádnou daň neodvede OSVČ s paušálem. V případě zaměstnance došlo se zvyšující se mzdou k nárůstu daňové zátěže. Naopak u OSVČ došlo k poklesu daňového zatížení. Pokles má za důsledek nezvyšující se vyměřovací základy pro výpočty pojištění nebo jen minimální zvýšení u OSVČ s paušálem. Stejně jako u předchozí skupiny lze aplikovat slevu na děti a tím získat slevu na dani popř. daňový bonus.

4.2.3 Daňové zatížení poplatníků s vyšším průměrným příjmem 60 520 Kč

Pro třetí příjmovou skupinu bude srovnávaná částka ve výši 60 520 Kč, která představuje hladinu poplatníků s vyšším průměrným příjmem. Tabulka č. 32 znázorňuje vypočtené hodnoty odvodů (v Kč) dané skupiny poplatníků a jejich celkovou daňové zatížení.

Tabulka 32 Daňové zatížení - vyšší příjem 60 520 Kč

	zaměstnanec	OSVČ skutečné výdaje	OSVČ paušál 60 %
Hrubá měsíční mzda / příjem	60 520	60 520	60 520
Hrubá roční mzda/příjem	726 240	726 240	726 240
Paušální výdaje 60 %	-	-	435 744
Základ daně	973 164	726 240	290 496
Zaokrouhlený základ daně	973 100	726 200	290 400
Daň z příjmů 15 %	145 965	108 930	43 650
Základní sleva na poplatníka	-24 480	-24 480	-24 480
Daň po slevě	121 485	84 450	19 080
Celkem odvod ZP	98 052	49 020	24 288
Celkem odvod SP	228 768	114 384	45 768
Daňové zatížení	61,7 %	34,2 %	12,3 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Totožně, jako u předchozích hladin příjmů, je míra daňového zatížení nejvyšší u zaměstnance, opět oproti předchozí hladině mírně vzrostla úměrně vyšší mzdě. Také u OSVČ se skutečnými výdaji došlo k mírnému nárůstu daňového zatížení na 34,2 %, což je srovnání se zaměstnancem téměř o polovinu nižší daňové zatížení. V případě OSVČ s paušálem (účastné švarcsystému) se míra daňové zátěže oproti předchozí hladině příjmu snížila na 12,3 %, což je v porovnání se zaměstnanci o 50 % méně. Při takto vysokém příjmu již vzniká OSVČ účastné švarcsystému daňová povinnost a to ve výši 19 080 Kč.

4.2.4 Daňové zatížení poplatníků nadprůměrným příjmem 159 255 Kč

Poslední skupinou komparace jsou poplatníci s nadprůměrným příjmem (mzdou) 159 255 Kč. Na této hladině příjmů již někteří poplatníci překročí maximální vyměřovací základ u sociálního pojištění a daňové zatížení ovlivní také solidární daň, kterou jsou povinni hradit poplatníci s příjmy (mzdou) nad 119 916 Kč měsíčně. Jak nadprůměrný příjem (mzda) ovlivní výši povinných odvodů u poslední skupiny poplatníků je prezentováno (v Kč) v následující tabulce.

Tabulka 33 Daňové zatížení - nadprůměrný příjem 159 255 Kč

	zaměstnanec	OSVČ skutečné výdaje	OSVČ paušál 60 %
Hrubá měsíční mzda / příjem	159 255	159 255	159 255
Hrubá roční mzda/příjem	1 911 060	1 911 060	1 911 060
Paušální výdaje 60 %	-	-	600 000
Základ daně	2 442 804	1 911 060	1 311 060
Zaokrouhlený základ daně	2 442 800	1 911 000	1 311 000
Daň z příjmů 15 %	366 420	286 650	196 650
Solidární daň 7 %	33 045	33 045	-
Základní sleva na poplatníka	-24 480	-24 480	-24 480
Daň po slevě	374 985	295 315	172 170
Celkem odvod ZP	258 000	129 000	51 600
Celkem odvod SP	453 288	301 008	120 408
Daňové zatížení	56,8 %	37,9 %	18 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Při nejvyšší hladině příjmů (mzdy) opět dochází k nejvyššímu daňovému zatížení u zaměstnanců 56,8 %. Oproti předchozí hladině lze zaznamenat mírný pokles daňového zatížení, které je způsobeno, i přes zahrnutí solidární daně, maximálním vyměřovacím stropem u pojistného na sociální zabezpečení. Solidární daň se vypočte z rozdílu mezi ročním příjmem (mzdou) a maximálním vyměřovacím základem (1 438 992 Kč), zaměstnanec má tedy povinnost zaplatit solidární daň ve výši 33 045 Kč. U OSVČ se skutečnými výdaji lze zaznamenat mírný nárůst daňového zatížení, vzhledem k rozdílnému stanovení vyměřovacího základu nedosáhne vyměřovacího stropu u sociálního pojištění, ale také zaplatí solidární daň totožně jako zaměstnanec. Větší nárůst daňového zatížení nastalo u OSVČ pracující v zastřeném pracovním poměru, oproti minulé hladině příjmu téměř o 6 %. Tento nárůst je způsoben maximální částkou při použití paušálních výdajů, pro rok 2018 je tato hranice 600 000 Kč, o které lze snížit základ daně.

Závěrem lze říci, že nejnižší daňové zatížení, na všech hladinách příjmů (mzdy), je u OSVČ pracující v zastřeném pracovním poměru, naopak nejvyšší daňové zatížení lze pozorovat u zaměstnanců. Tato skutečnost je však způsobena navýšením mzdy o odvody zaměstnavatele na superhrubou mzdu. Pokud by nedocházelo k navýšení základu daně, byl by zaměstnanec ve srovnatelné pozici jako OSVČ se skutečnými výdaji.

4.3 Dávky nemocenského pojištění

Pro účely nemocenského pojištění budou sestaveny modelové příklady, na kterých bude demonstrována nejčastěji vyplácená dávka tohoto pojištění a to nemocenské. Porovnáno bude nemocenské u zaměstnance a OSVČ na čtyřech hladinách příjmů a trvání pracovní neschopností v délce 14 a 30 kalendářních dnů. U zaměstnance bude také proveden výpočet náhrady mzdy od zaměstnavatele za prvních 14 kalendářních dní nemoci (OSVČ na tuto náhradu mzdy nemá nárok). Náhrada mzdy se poskytuje pouze za pracovní dny. OSVČ vykonávala svou činnost nepřetržitě a nepodniká prvním rokem.

Pracovní neschopnost 1. 10. – 30. 10. 2018

Za prvních 14 dní bude zaměstnanci vyplacena náhrady mzdy. Začátek dočasné pracovní neschopnosti je 1. 10. (pondělí) do 14. 10. 2018 (neděle). Náhrada mzdy náleží od 4. dne pracovní neschopnosti, tj. od čtvrtka. 4. 10. V tomto období je 7 pracovních dnů, tzn. 56 hodin. Od 15. 10. do 30. 10. 2018 bude vypláceno nemocenské. Nemocenské se vypočítává za kalendářní dny. V tomto období je 16 kalendářních dnů, tzn. 128 hodin.

Pro výpočet je nutné zohlednit tři měsíce předcházející začátku dočasné pracovní neschopnosti. Při výpočtech bude předpokládáno, že zaměstnanec měl fixní mzdu a v předcházejících třech měsících nečerpal dovolenou ani neplacené volno. V období třech měsíců před pracovní neschopností bylo celkem 62 pracovní dnů, tzn. 496 hodin.

4.3.1 Nemocenské z minimálního příjmu 12 200 Kč

Zaměstnanec – náhrada mzdy

Průměrný hodinový výdělek	$12\,200 * 3 / 496 = 73,79 \text{ Kč}$
1. 10. – 3. 10. 2018	bez náhrady mzdy
4. 10. – 14. 10. 2018	náhrady mzdy 2 232 Kč

Obrázek 1: Náhrady mzdy zaměstnance - 12 200Kč

Počet hodin pracovní neschopnosti (nemoci) pro náhradu mzdy **)						56
Počet hodin karantény (od prvního dne)						0
Průměrný hodinový výdělek (PHV) (je stejný pro nemoc i pro karanténu)						73,79 Kč
Redukce PHV						
		do	175,00 Kč	redukce na	90%	tj. na 66,4110 Kč
nad	175,00 Kč	do	262,33 Kč	redukce na	60%	tj. na 0,0000 Kč
nad	262,33 Kč	do	524,65 Kč	redukce na	30%	tj. na 0,0000 Kč
nad	524,65 Kč	nezohledňuje se				
Redukovaný PHV						66,4110
Náhrada mzdy (nemoc)	56	hodin	60%	z 66,411	tj. 39,8466 x 56	2 231,4096 Kč
Karanténa od 1. dne	0	hodin	60%	z 66,411	tj. 39,8466 x 0	0,0000 Kč
<i>Celkem náhrada</i>	<i>56</i>	<i>hodin</i>				
NÁHRADA MZDY						2 232 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Zaměstnanec – nemocenské

Měsíční vyměřovací základ 12 200 Kč

15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 3 472 Kč

Obrázek 2: Nemocenské zaměstnance - 12 200 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾						30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M						M
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M						12 200,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾						401,10 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>						<i>12 200 Kč</i>
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy						14
NEMOCENSKÉ celkem						3 472 Kč
Podrobný výpočet nemocenského						
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN						16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN						0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN						0
Redukce DVZ						
		do	1 000 Kč	redukce na	90%	tj. na 360,99 Kč
nad	1 000 Kč	do	1 499 Kč	redukce na	60%	tj. na 0,00 Kč
nad	1 499 Kč	do	2 998 Kč	redukce na	30%	tj. na 0,00 Kč
nad	2 998 Kč	nezohledňuje se				
Redukovaný DVZ						361 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne			60% z 361	tj. 217 x 16 dnů =		3 472 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne			66% z 361	tj. 239 x 0 dnů =		0 Kč
nemocenské od 61. dne			72% z 361	tj. 260 x 0 dnů =		0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem						3 472 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Zaměstnanec, s minimální mzdou 12 200 Kč, obdrží za celý měsíc pracovní neschopnosti náhradu mzdy od zaměstnavatele ve výši 2 232 Kč a nemocenské ve výši 3 472 Kč.

Celkem za dobu nemoci obdrží 5 704 Kč. Pokud bude částka rozpočtena na pracovní dny, vychází zaměstnanci 259 Kč na den.

Nemocenské OSVČ – skutečné výdaje

OSVČ v pracovní neschopnosti od 1. 10. do 30. 10. 2018, tzn. 30 kalendářních dní, 22 pracovních dnů. OSVČ platí dobrovolné nemocenské pojištění ve výši 141 Kč měsíčně, tj. 1 692 Kč za rok.

Měsíční vyměřovací základ 6 100 Kč

15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 1 744 Kč

Obrázek 3: Nemocenské OSVČ skutečné výdaje - 12 200 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	6 100,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	200,55 Kč 6 100 Kč
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	1 744 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
do 1 000 Kč redukce na 90% tj. na	180,50 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč redukce na 60% tj. na	0,00 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč redukce na 30% tj. na	0,00 Kč
nad 2 998 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 181 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne 60% z 181 tj. 109 x 16 dnů =	1 744 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne 66% z 181 tj. 120 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne 72% z 181 tj. 131 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	1 744 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

OSVČ obdrží za celý měsíc pracovní neschopnosti nemocenské ve výši 1 744 Kč. Pokud bude částka rozpočtena na pracovní dny, vychází 79 Kč na den.

Nemocenské OSVČ – paušál 60 %

OSVČ s paušálem je také v pracovní neschopnosti od 1. 10. do 30. 10. 2018, tzn. 30 kalendářních dní, 22 pracovních dnů. OSVČ platí dobrovolné nemocenské pojištění ve výši 115 Kč měsíčně, tj. 1 380 Kč za rok.

Měsíční vyměřovací základ 5 000 Kč

15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 1 424 Kč

Obrázek 4: Nemocenské OSVČ paušál - 12 200 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	5 000,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	164,38 Kč 5 000 Kč
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	1 424 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
nad 1 000 Kč do 1 000 Kč redukce na 90% tj. na	147,94 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč redukce na 60% tj. na	0,00 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč redukce na 30% tj. na	0,00 Kč
nad 2 998 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 148 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne 60% z 148 tj. 89 x 16 dnů =	1 424 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne 66% z 148 tj. 98 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne 72% z 148 tj. 107 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	1 424 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

OSVČ s paušálem obdrží za celý měsíc pracovní neschopnosti nemocenské ve výši 1 424 Kč, tzn. 64 Kč na den, přepočteno na pracovní dny.

Shrnutí

Zaměstnanec z minimální mzdy 12 200 Kč obdrží za celé období pracovní neschopnosti náhradu mzdy a nemocenské ve výši 5 704 Kč. OSVČ se skutečnými výdaji za stejné období nemoci obdrží 1 744 Kč. OSVČ s paušálem dostane nemocenské ve výši 1 424 Kč. Zaměstnanec obdrží celkem o 3 960 Kč více než OSVČ se skutečnými výdaji a o 4 280 Kč než OSVČ s paušálem.

4.3.2 Nemocenské z průměrného příjmu 31 851 Kč

Zaměstnanec – náhrada mzdy

Průměrný hodinový výdělek	31 851 * 3 / 496 = 192,65 Kč
1. 10. – 3. 10. 2018	bez náhrady mzdy
4. 10. – 14. 10. 2018	náhrady mzdy 5 648 Kč

Obrázek 5: Náhrada mzdy zaměstnance - 31 851Kč

Počet hodin pracovní neschopnosti (nemoci) pro náhradu mzdy **)							56
Počet hodin karantény (od prvního dne)							0
Průměrný hodinový výdělek (PHV) (je stejný pro nemoc i pro karanténu)							192,65 Kč
Redukce PHV							
		do	175,00 Kč	redukce na	90%	tj. na	157,5000 Kč
nad	175,00 Kč	do	262,33 Kč	redukce na	60%	tj. na	10,5900 Kč
nad	262,33 Kč	do	524,65 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,0000 Kč
nad	524,65 Kč	nezohledňuje se					
Redukovaný PHV							168,0900
Náhrada mzdy (nemoc)	56	hodin	60%	z 168,09	tj. 100,854 x 56		5 647,8240 Kč
Karanténa od 1. dne	0	hodin	60%	z 168,09	tj. 100,854 x 0		0,0000 Kč
<i>Celkem náhrada</i>	<i>56</i>	<i>hodin</i>					
NÁHRADA MZDY							5 648 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Zaměstnanec – nemocenské

Měsíční vyměřovací základ	31 851 Kč
15. 10. – 30. 10. 2018	nemocenské 8 928 Kč

Zaměstnanec, s průměrnou mzdou 31 851 Kč, obdrží za měsíc pracovní neschopnosti náhradu mzdy od zaměstnavatele ve výši 5 648 Kč a nemocenské ve výši 8 928 Kč. Celkem za dobu nemoci obdrží 14 576 Kč. Pokud bude částka rozpočtena na pracovní dny, vychází zaměstnanci 662 Kč na den.

Obrázek 6: Nemocenské zaměstnanec - 31 851 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	31 851,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾	1 047,16 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>31 851 Kč</i>
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	8 928 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
nad 1 000 Kč do 1 000 Kč	redukce na 90% tj. na 900,00 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč	redukce na 60% tj. na 28,30 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč	redukce na 30% tj. na 0,00 Kč
nad 2 998 Kč	nezhledňuje se
	Redukovaný DVZ 929 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne	60% z 929 tj. 558 x 16 dnů = 8 928 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne	66% z 929 tj. 614 x 0 dnů = 0 Kč
nemocenské od 61. dne	72% z 929 tj. 669 x 0 dnů = 0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	8 928 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Nemocenské OSVČ – skutečné výdaje

OSVČ v pracovní neschopnosti od 1. 10. do 30. 10. 2018 (30 kalendářních a 22 pracovních dní). OSVČ platí dobrovolné nemocenské pojištění ve výši 367 Kč měsíčně, tj. 4 404 Kč za rok.

Měsíční vyměřovací základ 15 925,50 Kč
 15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 4 544 Kč

OSVČ se skutečnými výdaji obdrží za celý měsíc pracovní neschopnosti nemocenské ve výši 4 544 Kč. Při přepočtu na pracovní dny obdrží 206 Kč na den.

Obrázek 7: Nemocenské OSVČ skutečné výdaje - 31 851 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	15 925,50 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾	523,58 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>15 926 Kč</i>
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	4 544 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
do 1 000 Kč redukce na 90% tj. na	471,22 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč redukce na 60% tj. na	0,00 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč redukce na 30% tj. na	0,00 Kč
nad 2 998 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 472 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne 60% z 472 tj. 284 x 16 dnů =	4 544 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne 66% z 472 tj. 312 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne 72% z 472 tj. 340 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	4 544 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Nemocenské OSVČ – paušál 60 %

Pracovní neschopnost OSVČ s paušálem je od 1. 10. do 30. 10. 2018, tzn. 30 kalendářních dní, 22 pracovních dní. OSVČ platí dobrovolné nemocenské pojištění ve výši 147 Kč měsíčně, tj. 1 764 Kč za rok.

Měsíční vyměřovací základ 6 371 Kč

15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 1 824 Kč

Za dobu pracovní neschopnosti bude OSVČ s paušálem vyplaceno 1 824 Kč, přepočteno na pracovní dny jde o částku 82 Kč na den.

Obrázek 8: Nemocenské OSVČ paušál - 31 851 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	6 371,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾	209,46 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>6 371 Kč</i>
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	1 824 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
nad 1 000 Kč do 1 000 Kč redukce na 90% tj. na	188,51 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč redukce na 60% tj. na	0,00 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč redukce na 30% tj. na	0,00 Kč
nad 2 998 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 189 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne 60% z 189 tj. 114 x 16 dnů =	1 824 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne 66% z 189 tj. 125 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne 72% z 189 tj. 137 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	1 824 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Shrnutí

Zaměstnanec s průměrnou mzdou 31 851 Kč obdrží za období pracovní neschopnosti od zaměstnavatele náhradu mzdy ve výši 5 648 Kč a nemocenské ve výši 8 928 Kč, celkem se jedná o částku 14 576 Kč. OSVČ se skutečnými výdaji za stejné období nemoci obdrží 4 544 Kč. OSVČ s paušálem utrží nemocenské ve výši 1 824 Kč. Zaměstnanec obdrží celkem o 10 032 Kč více než OSVČ se skutečnými výdaji a o 12 752 Kč než OSVČ s paušálem.

4.3.3 Nemocenské z vyššího průměrného příjmu 60 520 Kč

Zaměstnanec – náhrada mzdy

Průměrný hodinový výdělek $60\,520 \cdot 3 / 496 = 366,05$ Kč

1. 10. – 3. 10. 2018 bez náhrady mzdy

4. 10. – 14. 10. 2018 náhrady mzdy 8 099 Kč

Obrázek 9: Náhrada mzdy zaměstnance - 60 520 Kč

Počet hodin pracovní neschopnosti (nemoci) pro náhradu mzdy **)							56
Počet hodin karantény (od prvního dne)							0
Průměrný hodinový výdělek (PHV) (je stejný pro nemoc i pro karanténu)							366,05 Kč
Redukce PHV							
		do	175,00 Kč	redukce na	90%	tj. na	157,5000 Kč
nad	175,00 Kč	do	262,33 Kč	redukce na	60%	tj. na	52,3980 Kč
nad	262,33 Kč	do	524,65 Kč	redukce na	30%	tj. na	31,1160 Kč
nad	524,65 Kč	nezohledňuje se					
Redukovaný PHV							241,0140
Náhrada mzdy (nemoc)	56	hodin	60%	z 241,014	tj. 144,6084 x 56		8 098,0704 Kč
Karanténa od 1. dne	0	hodin	60%	z 241,014	tj. 144,6084 x 0		0,0000 Kč
<i>Celkem náhrada</i>	<i>56</i>	<i>hodin</i>					
NÁHRADA MZDY							8 099 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Zaměstnanec – nemocenské

Měsíční vyměřovací základ 60 520 Kč

15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 12 944 Kč

Obrázek 10: Nemocenské zaměstnanec - 60 520 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾							30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M							M
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M							60 520,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾							1 989,70 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>							<i>60 520 Kč</i>
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy							14
NEMOCENSKÉ celkem							12 944 Kč
Podrobný výpočet nemocenského							
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN							16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne. dne DPN							0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN							0
Redukce DVZ							
		do	1 000 Kč	redukce na	90%	tj. na	900,00 Kč
nad	1 000 Kč	do	1 499 Kč	redukce na	60%	tj. na	299,40 Kč
nad	1 499 Kč	do	2 998 Kč	redukce na	30%	tj. na	147,21 Kč
nad	2 998 Kč	nezohledňuje se					
Redukovaný DVZ							1 347 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne			60% z 1 347		tj. 809 x 16 dnů =		12 944 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne			66% z 1 347		tj. 890 x 0 dnů =		0 Kč
nemocenské od 61. dne			72% z 1 347		tj. 970 x 0 dnů =		0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem							12 944 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Zaměstnanec, s vyšší průměrnou mzdou 60 520 Kč, obdrží celkem za dobu pracovní neschopnosti 21 043 Kč, z toho od zaměstnavatele 8 099 Kč v podobě náhrady mzdy a nemocenské ve výši 12 944 Kč. Pokud bude částka rozpočtena na pracovní dny, vychází zaměstnanci 956 Kč na den.

Nemocenské OSVČ – skutečné výdaje

OSVČ v pracovní neschopnosti od 1. 10. do 30. 10. 2018, tj. 30 kalendářních dní (22 pracovních dní). OSVČ platí dobrovolné nemocenské pojištění ve výši 8 352 Kč za rok, měsíčně se jedná o částku 696 Kč.

Měsíční vyměřovací základ 30 260 Kč
 15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 8 608 Kč

Obrázek 11: Nemocenské OSVČ skutečné výdaje - 60 520 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	30 260,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾	994,85 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>30 260 Kč</i>
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	8 608 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
do 1 000 Kč redukce na 90% tj. na	895,37 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč redukce na 60% tj. na	0,00 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč redukce na 30% tj. na	0,00 Kč
nad 2 998 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 896 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne 60% z 896 tj. 538 x 16 dnů =	8 608 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne 66% z 896 tj. 592 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne 72% z 896 tj. 646 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	8 608 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

OSVČ se skutečnými výdaji obdrží za dobu pracovní neschopnosti nemocenské ve výši 8 608 Kč. Při přepočtu na pracovní dny vychází částka 391 Kč na den.

Nemocenské OSVČ – paušál 60 %

Pracovní neschopnost OSVČ s paušálem je od 1. 10. do 30. 10. 2018, tzn. 30 kalendářních dní, v tomto období je 22 pracovních dnů. OSVČ platí dobrovolné nemocenské pojištění ve výši 279 Kč měsíčně, tj. 3 348 Kč za rok.

Měsíční vyměřovací základ 12 104 Kč

15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 3 456 Kč

Obrázek 12: Nemocenské OSVČ paušál - 60 520 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M	M 12 104,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾	397,94 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	12 104 Kč
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	3 456 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
nad 1 000 Kč do 1 000 Kč redukce na 90% tj. na	358,15 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč redukce na 60% tj. na	0,00 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč redukce na 30% tj. na	0,00 Kč
nad 2 998 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 359 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne 60% z 359 tj. 216 x 16 dnů =	3 456 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne 66% z 359 tj. 237 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne 72% z 359 tj. 259 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	3 456 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

OSVČ s paušálem obdrží za dobu pracovní neschopnosti 3 456 Kč, při přepočtu na pracovní dny daného období se jedná o částku 157 Kč na den.

Shrnutí

Zaměstnanec s vyšší průměrnou mzdou 60 520 Kč obdrží za celé období pracovní neschopnosti částku 21 043 Kč, z toho jako náhradu mzdy od zaměstnavatele 8 099 Kč a nemocenské ve výši 12 944 Kč. OSVČ se skutečnými výdaji za stejné období nemoci obdrží 8 608 Kč. OSVČ s paušálem bude vyplaceno nemocenské ve výši 3 456 Kč. Zaměstnanec obdrží o 12 435 Kč více než OSVČ se skutečnými výdaji a o 17 587 Kč než OSVČ s paušálem.

4.3.4 Nemocenské z nadprůměrného příjmu 159 255 Kč

Zaměstnanec – náhrada mzdy

Průměrný hodinový výdělek	$159\,255 * 3 / 496 = 963,24 \text{ Kč}$
1. 10. – 3. 10. 2018	bez náhrady mzdy
4. 10. – 14. 10. 2018	náhrady mzdy 9 697 Kč

Obrázek 13: Náhrada mzdy zaměstnanec - 159 255 Kč

Počet hodin pracovní neschopnosti (nemoci) pro náhradu mzdy **)							56
Počet hodin karantény (od prvního dne)							0
Průměrný hodinový výdělek (PHV) (je stejný pro nemoc i pro karanténu)							963,24 Kč
Redukce PHV							
		do	175,00 Kč	redukce na	90%	tj. na	157,5000 Kč
nad	175,00 Kč	do	262,33 Kč	redukce na	60%	tj. na	52,3980 Kč
nad	262,33 Kč	do	524,65 Kč	redukce na	30%	tj. na	78,6960 Kč
nad	524,65 Kč	nezohledňuje se					
Redukovaný PHV							288,5940
Náhrada mzdy (nemoc)	56	hodin	60%	z 288,594	tj. 173,1564 x 56		9 696,7584 Kč
Karanténa od 1. dne	0	hodin	60%	z 288,594	tj. 173,1564 x 0		0,0000 Kč
<i>Celkem náhrada</i>	<i>56</i>	<i>hodin</i>					
NÁHRADA MZDY							9 697 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Zaměstnanec – nemocenské

Měsíční vyměřovací základ	159 255 Kč
15. 10. – 30. 10. 2018	nemocenské 15 840 Kč

Zaměstnanci, s nadprůměrnou mzdou 159 255 Kč, náleží za měsíc pracovní neschopnosti celkem 25 537 Kč, z této částky obdrží 9 697 Kč od zaměstnavatele jako náhradu mzdy, zbývající část 15 840 Kč dostane v podobě nemocenské. Pokud bude částka rozpočtena na pracovní dny, vychází zaměstnanci 1 160 Kč na den.

Obrázek 14: Nemocenské zaměstnanec - 159 255 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	159 255,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾	5 235,78 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>159 255 Kč</i>
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	15 840 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
nad 1 000 Kč do 1 000 Kč redukce na 90% tj. na	900,00 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč redukce na 60% tj. na	299,40 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč redukce na 30% tj. na	449,70 Kč
nad 2 998 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 1 650 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne	60% z 1 650 tj. 990 x 16 dnů = 15 840 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne	66% z 1 650 tj. 1089 x 0 dnů = 0 Kč
nemocenské od 61. dne	72% z 1 650 tj. 1188 x 0 dnů = 0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	15 840 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Nemocenské OSVČ – skutečné výdaje

Pracovní neschopnost OSVČ od 1. 10. do 30. 10. 2018 (30 kalendářních a 22 pracovních dní). OSVČ platí dobrovolné nemocenské pojištění ve výši 1 832 Kč měsíčně, za rok se jedná o částku 21 984 Kč.

Měsíční vyměřovací základ 79 627,50 Kč

15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 14 752 Kč

OSVČ se skutečnými výdaji obdrží za celý měsíc pracovní neschopnosti nemocenské ve výši 14 752 Kč. Při přepočtu na pracovní dny obdrží 670 Kč na den.

Obrázek 15: Nemocenské OSVČ skutečné výdaje - 159 255 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	79 627,50 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾	2 617,89 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>79 627 Kč</i>
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	14 752 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne. dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
nad 1 000 Kč do 1 000 Kč redukce na 90% tj. na	900,00 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč redukce na 60% tj. na	299,40 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč redukce na 30% tj. na	335,67 Kč
nad 2 998 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 1 536 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne 60% z 1 536 tj. 922 x 16 dnů =	14 752 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne 66% z 1 536 tj. 1014 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne 72% z 1 536 tj. 1106 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	14 752 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Nemocenské OSVČ – paušál 60 %

Pracovní neschopnost OSVČ s paušálem je od 1. 10. do 30. 10. 2018, tzn. 30 kalendářních dní, 22 pracovních dní. OSVČ platí dobrovolné nemocenské pojištění ve výši 733 Kč měsíčně, tj. 8 796 Kč za rok.

Měsíční vyměřovací základ 31 851 Kč

15. 10. – 30. 10. 2018 nemocenské 8 928 Kč

Za dobu pracovní neschopnosti utrhá OSVČ s paušálem 8 928 Kč, přepočteno na pracovní dny jde o částku 405 Kč na den.

Obrázek 16: Nemocenské OSVČ paušál - 159 255 Kč

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti¹⁾	30
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	31 851,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný³⁾	1 047,16 Kč
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	<i>31 851 Kč</i>
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy	14
NEMOCENSKÉ celkem	8 928 Kč
Podrobný výpočet nemocenského	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN	16
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne. dne DPN	0
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN	0
Redukce DVZ	
nad 1 000 Kč do 1 000 Kč redukce na 90% tj. na	900,00 Kč
nad 1 000 Kč do 1 499 Kč redukce na 60% tj. na	28,30 Kč
nad 1 499 Kč do 2 998 Kč redukce na 30% tj. na	0,00 Kč
nad 2 998 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 929 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne 60% z 929 tj. 558 x 16 dnů =	8 928 Kč
nemocenské od 31. do 60. dne 66% z 929 tj. 614 x 0 dnů =	0 Kč
nemocenské od 61. dne 72% z 929 tj. 669 x 0 dnů =	0 Kč
NEMOCENSKÉ celkem	8 928 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Shrnutí

Zaměstnanec s nadprůměrnou mzdou 159 255 Kč obdrží za období pracovní neschopnosti od zaměstnavatele náhradu mzdy ve výši 9 697 Kč a nemocenské ve výši 15 840 Kč, celkem se jedná o částku 25 537 Kč. OSVČ se skutečnými výdaji za stejné období nemoci obdrží 14 752 Kč. OSVČ s paušálem bude vyplaceno nemocenské ve výši 8 928 Kč. Zaměstnanec obdrží celkem o 10 785 Kč více než OSVČ se skutečnými výdaji a o 16 609 Kč než OSVČ s paušálem.

5 Výsledky a diskuze

Mzda zaměstnance (superhrubá mzda) a základ daně OSVČ jsou daně stejnou sazbou, tj. 15 %, přesto výše odvodů daní je rozdílná. Rozdílné jsou také výpočty odvodů sociálního a zdravotního pojištění, tento rozdíl je způsoben rozdílnou konstrukcí vyměřovacího základu, od kterého se odvíjí veškeré výpočty. Ze zjištěných výsledků bude porovnáno daňové zatížení jednotlivých skupin poplatníků.

5.1 Komparace odvodů zaměstnance a OSVČ – 1. příjmová skupina

V následující tabulce jsou, v rámci první příjmové skupiny, srovnány povinné odvody sociálního a zdravotního pojištění z hrubé mzdy zaměstnanců s odvody OSVČ, jenž dosahují stejného hrubého ročního příjmu. Dále bude porovnáno daňové zatížení jednotlivých poplatníků. První příjmová skupina je na úrovni 12 200 Kč hrubé mzdy nebo příjmu (základu daně) měsíčně. Tabulka zobrazuje skutečné roční odvody (v Kč) sledovaných skupin.

Tabulka 34: Komparace - 1. příjmová skupina

	Zaměstnanec	OSVČ skutečné výdaje	OSVČ paušál 60 %
Hrubá měsíční mzda / příjem	12 200	12 200	12 200
Hrubá roční mzda/příjem	146 400	146 400	146 400
Paušální výdaje 60 %	-	-	87 840
Základ daně	196 176	146 400	58 560
Vyměřovací základ ZP	146 400	73 200 → 179 874	29 280 → 179 874
Vyměřovací základ SP	146 400	73 200 → 89 940	29 280 → 89 940
Daň z příjmů po slevě	4 935	0	0
ZP zaměstnavatel	13 176	-	-
ZP zaměstnanec / OSVČ	6 588	24 288	24 288
Celkem odvod ZP	19 764	24 288	24 288
SP zaměstnavatel	36 600	-	-
SP zaměstnanec/ OSVČ	9 516	27 960	27 648
Celkem odvod SP	46 116	27 960	27 648
Celkem odvody pojistného	65 880	52 248	51 936
Daňové zatížení	48,4 %	35,7 %	35,5 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Výše celkových odvodů zdravotního pojištění a pojistného na sociální zabezpečení je ovlivněna rozdílnou konstrukcí vyměřovacího základu zaměstnance a OSVČ. V případě zdravotního pojištění musí obě skupiny OSVČ zvýšit vyměřovací základ na minimální výši, tak aby odvody na zdravotní pojištění odpovídaly částce 24 288 Kč ročně. OSVČ se skutečnými výdaji zaplatí více o 14 406 Kč a OSVČ s paušálem o 20 382 Kč ročně, než je vypočtená záloha, což je významná položka. Zaměstnanec s minimální mzdou odvádí ročně státem stanovené minimální pojištění, tj. 19 764 Kč. U zdravotního pojištění lze sledovat, že obě OSVČ odvedou do systému vyšší částku než zaměstnanec. V případě sociálního pojištění je situace opačná. Zaměstnanec, společně se zaměstnavatelem, odvede státu ročně 46 116 Kč (zaměstnanec 9 156 Kč, zaměstnavatel 36 600 Kč), což je téměř o 18 500 Kč více než druhá skupina poplatníků. Obě OSVČ musí opět navýšit svůj vyměřovací základ na minimální stanovenou částku. Nepatrný rozdíl v odvodech u OSVČ vznikl rozdílným vyměřovacím základem, kde OSVČ s paušálem také navyšuje zálohu nemocenského pojištění. Pokud jsou brány odvody na zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení jako celek, jednoznačně vyplývá vyšší odvodová povinnost u zaměstnance z minimální mzdy, než u obou OSVČ se stejným příjmem. Za zaměstnance je odvedeno téměř o 14 000 Kč ročně více, než odvede OSVČ. Daň z příjmů, před uplatněním slev na děti, také odvádí nejvyšší zaměstnanec, toto navýšení je následkem zahrnutí povinného pojistného hrazeného zaměstnavatelem do základu daně. Nejvyšší daňové zatížení 48,8 %, lze pozorovat u zaměstnance, daňové zatížení obou OSVČ je nižší téměř o 13,5 %.

5.2 Komparace odvodů zaměstnance a OSVČ – 2. příjmová skupina

Zástupnou částkou druhé příjmové skupiny pro srovnání povinných odvodů do státního rozpočtu sledovaných skupin poplatníků je, dle ČSÚ k 30. 6. 2018, částka 31 851 Kč měsíčně. Následující tabulka představuje vypočtené roční odvodové povinnosti a daňové zatížení (v Kč) vybrané skupiny poplatníků.

Tabulka 35: Komparace - 2. příjmová skupina

	Zaměstnanec	OSVČ skutečné výdaje	OSVČ paušál 60 %
Hrubá měsíční mzda / příjem	31 851	31 851	31 851
Hrubá roční mzda/příjem	382 212	382 212	382 212
Paušální výdaje 60 %	-	-	229 327
Základ daně	512 260	382 212	152 885
Vyměřovací základ ZP	382 212	191 106	76 443 → 179 874
Vyměřovací základ SP	382 212	191 106	76 443 → 89 940
Daň z příjmů po slevě	52 350	32 850	0
ZP zaměstnavatel	34 404	-	-
ZP zaměstnanec / OSVČ	17 196	25 800	24 288
Celkem odvod ZP	51 600	25 800	24 288
SP zaměstnavatel	95 556	-	
SP zaměstnanec/ OSVČ	24 840	60 228	28 032
Celkem odvod SP	120 396	60 228	28 032
Celkem odvody pojistného	171 996	86 028	52 320
Daňové zatížení	58,7 %	31,1 %	13,7 %

Zdroj: Vlastní zpracování

U druhé příjmové skupiny jsou již zřejmé znaky charakteristické pro jednotlivé skupiny poplatníků. Míra daňového zatížení je totožně jako v první příjmové skupině nejvyšší u zaměstnance, kde toto zatížení vzrostlo na 58,7 % oproti minimální mzdě. Značně se také odlišuje míra daňového zatížení u jednotlivých druhů OSVČ. V obou případech se jedná o pokles daňového zatížení, avšak u OSVČ se skutečnými výdaji jde o mírný pokles (o 4,6 %), nyní je na úrovni 31,1 %, daňové zatížení OSVČ s paušálem je nižší o 21,8 % oproti první hladině příjmů. Daňové zatížení OSVČ pracující v zastřeném pracovním poměru je pouze 13,7 %, což znamená značný rozdíl (45 %) ve srovnání se zaměstnancem. V případě OSVČ s paušálem je pokles daňového zatížení vyšší, neboť na této úrovni příjmů nevznikla daňová povinnost v podobě daně z příjmů. Naopak u zaměstnance došlo se zvýšením mzdy také ke zvýšení daňového zatížení. U zdravotního pojištění odvedou obě OSVČ do systému nižší částky než zaměstnanec. OSVČ s paušálem musí navýšit vyměřovací základ na státem stanovené minimum. V případě sociálního pojištění dochází opět k navýšení vyměřovacího základu u OSVČ s paušálem. Nejvíce do systému sociálního pojištění odvádí, spolu se zaměstnavatelem, zaměstnanec, ročně se

jedná o částku 120 396 Kč. V součtu jsou odvody na zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení jednoznačně nejvyšší u zaměstnance s průměrnou mzdou 31 851 Kč, než u obou OSVČ se stejným příjmem. Za zaměstnance je odvedeno o 85 968 Kč ročně více, než odvede OSVČ se skutečnými výdaji a téměř o 120 000 Kč více než je tomu o OSVČ s paušálem.

5.3 Komparace odvodů zaměstnance a OSVČ – 3. příjmová skupina

Vyšší průměrná mzda 60 520 Kč je srovnávanou částkou u třetí příjmové skupiny poplatníků, částka vychází z klasifikace mezd podle ekonomických činností k 30. 6. 2018. V následující tabulce jsou srovnány povinné odvody z hrubé mzdy zaměstnanců s odvody OSVČ dosahujícími stejného hrubého ročního příjmu. Tabulka zobrazuje skutečné roční odvody (v Kč) sledovaných skupin poplatníků.

Tabulka 36: Komparace - 3. příjmová skupina

	Zaměstnanec	OSVČ skutečné výdaje	OSVČ paušál 60 %
Hrubá měsíční mzda / příjem	60 520	60 520	60 520
Hrubá roční mzda/příjem	726 240	726 240	726 240
Paušální výdaje 60 %	-	-	435 744
Základ daně	973 164	726 240	290 496
Vyměřovací základ ZP	726 240	363 120	145 248 → 179 874
Vyměřovací základ SP	726 240	363 120	290 496
Daň z příjmů po slevě	121 485	84 450	19 080
ZP zaměstnavatel	65 364	-	-
ZP zaměstnanec / OSVČ	32 688	49 020	24 288
Celkem odvod ZP	98 052	49 020	24 288
SP zaměstnavatel	181 560	-	-
SP zaměstnanec/ OSVČ	47 208	114 384	45 768
Celkem odvod SP	228 768	114 384	45 768
Celkem odvody pojistného	326 820	163 404	70 056
Daňové zatížení	61, 8 %	34, 1 %	12, 3 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Shodně jako u předchozích příjmových skupin poplatníků je daňové zatížení nejvyšší u zaměstnance, opět s rostoucí mzdou vzrůstá daňové zatížení zaměstnanců, při hrubé mzdě 60 520 Kč měsíčně se jedná o 61,8% daňové zatížení. K mírnému nárůstu dochází také u OSVČ se skutečnými výdaji, nyní je na úrovni 34,1 %, naopak daňové zatížení OSVČ s paušálem je ještě nižší než při předchozí úrovni příjmů, tj. 12,3 %. Ve srovnání se zaměstnancem je toto zatížení nižší o 49,5 %, oproti předchozí skupině příjmů vrostl rozdíl daňového zatížení u zaměstnanců a OSVČ pracujících v zastřeném pracovním poměru. Daň z příjmů odvede zaměstnanec ve výši 121 485 Kč, OSVČ se skutečnými výdaji 84 450 Kč a OSVČ s paušálem uhradí daň z příjmů ve výši 19 080 Kč. U zdravotního pojištění je situace obdobná jako u předchozí příjmové skupiny poplatníků, OSVČ s paušálem musí opět navýšit vyměřovací základ na státem stanovené minimum. Při porovnání celkové výše odvodu pojistného je situace totožná jako u předchozí příjmové skupiny poplatníků. Nejvíce do systému odvádí zaměstnavatel za zaměstnance. V případě OSVČ se skutečnými výdaji se jedná o poloviční částku než u zaměstnance a OSVČ s paušálem odvede na pojistném o 256 764 Kč méně než zaměstnanec.

5.4 Komparace odvodů zaměstnance a OSVČ – 4. příjmová skupina

Poslední srovnávaná skupina poplatníků pobírá 5násobek průměrné hrubé mzdy (příjmu), tj. 159 255 Kč. Zde bude možné demonstrovat vliv zdanění solidární daní, omezení výdajových paušálů a maximální vyměřovací základ u sociálního pojištění. Následující tabulka prezentuje skutečné roční odvody (v Kč) poslední příjmové skupiny poplatníku.

Tabulka 37: Komparace - 4. příjmová skupina

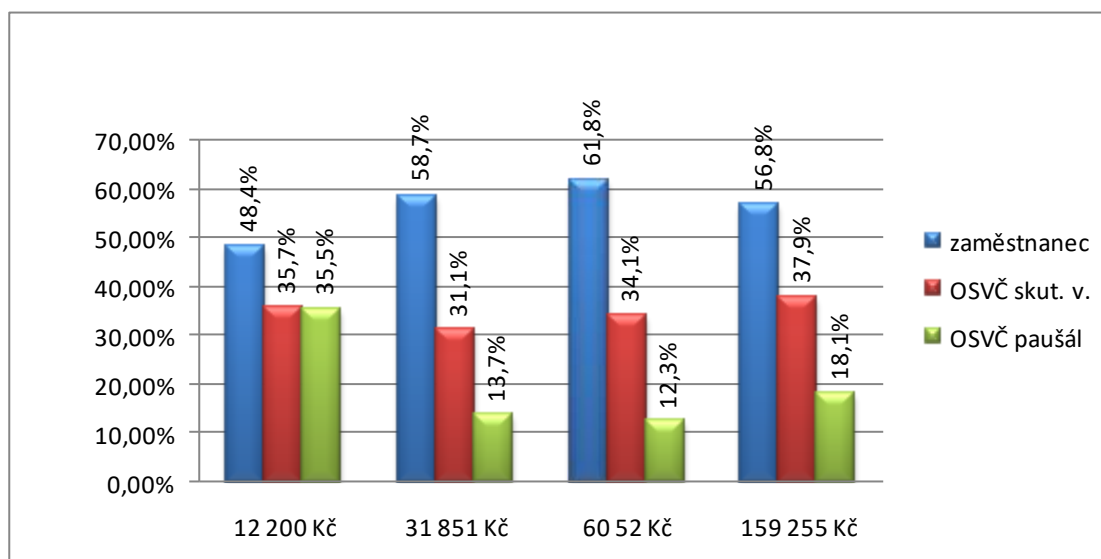
	Zaměstnanec	OSVČ skutečné výdaje	OSVČ paušál 60 %
Hrubá měsíční mzda / příjem	159 255	159 255	159 255
Hrubá roční mzda/příjem	1 911 060	1 911 060	1 911 060
Paušální výdaje 60 %	-	-	600 000
Základ daně	2 442 804	1 911 060	1 311 060
Vyměřovací základ ZP	1 911 060	955 530	382 212
Vyměřovací základ SP	1 438 992	955 530	382 212
Daň z příjmů po slevě	374 985	295 315	172 170
- Daň z příjmů 15 %	366 420	286 650	196 650
- Solidární daň 7 %	33 045	33 045	-
ZP zaměstnavatel	171 996	-	-
ZP zaměstnanec / OSVČ	86 004	129 000	51 600
Celkem odvod ZP	258 000	129 000	51 600
SP zaměstnavatel	359 748	-	-
SP zaměstnanec/ OSVČ	93 540	301 008	120 408
Celkem odvod SP	453 288	301 008	120 408
Celkem odvody pojistného	711 288	430 008	172 008
Daňové zatížení	56,8 %	37,9 %	18,1 %

Zdroj: Vlastní zpracování

U poslední skupiny poplatníků lze zaznamenat, totožně jako u předchozích skupin, nejvyšší daňové zatížení u zaměstnanců, následuje OSVČ se skutečnými výdaji a nejnižší daňové zatížení lze pozorovat u OSVČ s paušálem. Oproti předchozí hladině mzdy dochází u zaměstnance k mírnému poklesu daňového zatížení (56,8 %), jenž je způsobeno aplikací maximálního VZ při výpočtu pojistného na sociální pojištění, zároveň zde dochází k povinnosti odvést solidární daň. OSVČ se skutečnými výdaji odvádí shodně jako zaměstnanec solidární daň. OSVČ s paušálem, díky nízkému ZD, solidární daň neodvádí. U obou OSVČ dochází, na rozdíl u zaměstnance, k mírnému růstu daňového zatížení. OSVČ se skutečnými výdaji je na úrovni 37,9 % a OSVČ s paušálem na 18,1 % daňového zatížení. V případě sociálního pojištění odvádí OSVČ se skutečnými výdaji, shodně jako zaměstnanec, pojistné z maximálního VZ. Zaměstnanec, společně se zaměstnavatelem, odvede na sociální pojištění 453 288 Kč ročně, OSVČ se skutečnými výdaji odvede 301 008 Kč a OSVČ s paušálem 120 008 Kč za stejné období. Do systému zdravotního

pojištění odvede nejvíce zaměstnanec, tj. 258 000 Kč, následuje OSVČ se skutečnými výdaji s částkou 129 000 Kč, nejméně odvede OSVČ s paušálem (51 600 Kč). V součtu jsou odvody na zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení jednoznačně nejvyšší u zaměstnance, celkem 711 288 Kč, OSVČ se skutečnými výdaji odvede ročně o 281 280 Kč méně, celkem 430 008 Kč a nejméně odvede OSVČ s paušálem, za stejné období 172 008 Kč, tj. o 539 280 Kč méně než zaměstnanec. Následující graf představuje daňové zatížení jednotlivých skupin poplatníků na čtyřech úrovních příjmů (mzdy).

Graf 1: Komparace daňového zatížení

Zdroj: Vlastní zpracování

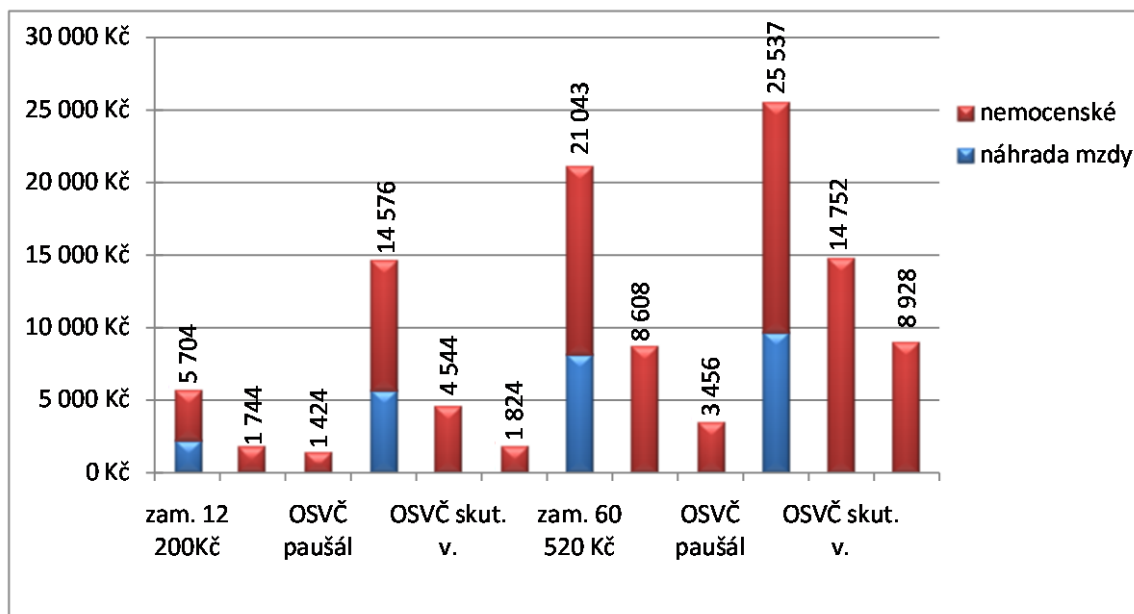
Z výše uvedeného vyplývá, že na všech čtyřech příjmových úrovních je nejvyšší daňové zatížení u zaměstnanců, následuje OSVČ se skutečnými výdaji a nejmenší daňové zatížení lze pozorovat u OSVČ s paušálem. Shodná situace je také u celkového odvodu na zdravotní pojištění a pojistném na sociální zabezpečení, i zde je na všech příjmových úrovních nejvíce odvedeno za zaměstnance a nejméně za OSVČ s paušálem.

5.5 Komparace příjmů v době dočasné pracovní neschopnosti

V modelových příkladech byly srovnány dávky nemocenského v případě dočasné pracovní neschopnosti u zaměstnanců a OSVČ. Délka dočasné pracovní neschopnosti byla stanovena v délce 14 a 30 kalendářních dnů. Nemocenská dávka byla porovnána na čtyřech úrovních příjmů (mzdy). Pojistné na nemocenské pojištění je odváděno ve výši 2,3 % z VZ zaměstnance i OSVČ, přičemž za zaměstnance toto pojištění hradí pouze zaměstnavatel.

Zaměstnanec má nárok za prvních 14 pracovních dní na náhradu mzdy vyplácenou zaměstnavatelem, OSVČ na tuto náhradu mzdy nárok nemá. Nemocenská dávka je vyplácena od 15 dne dočasné pracovní neschopnosti OSSZ. V následujícím grafu je znázorněna výše příjmů za 30 dní trvání dočasně pracovní neschopnosti OSVČ a zaměstnanců, u kterých je dávka zobrazena včetně náhrady mzdy.

Graf 2: Komparace příjmů v době dočasné pracovní neschopnosti

Zdroj: Vlastní zpracování

Ze zjištěných výsledků vyplývá značný rozdíl v poskytovaných dávkách mezi zaměstnancem a OSVČ. Faktem je, že OSVČ není v prvních 14 dne kryta žádnou náhradou mzdy, ale také jsou značné rozdíly ve výši nemocenské dávky. Tato skutečnost je následkem rozdílného stanovení VZ u zaměstnanců a OSVČ.

První příjmová skupina – 12 200 Kč

Na této úrovni mzdy obdrží zaměstnanec za dobu dočasné pracovní neschopnosti celkem částku 5 704 Kč, tj. přibližně 47 % jeho hrubé mzdy. OSVČ se skutečnými výdaji bude vypláceno za celý měsíc nemocenské ve výši 1 744 Kč, zhruba tedy 14 % svého měsíčního příjmu. OSVČ s paušálem obdrží nemocenské ve výši 1 424 Kč, tzn. necelých 12 % měsíčního příjmu.

Druhá příjmová skupina – 31 851 Kč

Zaměstnanec s průměrnou mzdou 31 851 Kč utrží za dobu své dočasné pracovní neschopnosti celkem 14 576 Kč, tato částka odpovídá necelým 46 % jeho hrubé mzdy. OSVČ se skutečnými výdaji obdrží za stejné období od OSSZ 4 544 Kč, což odpovídá 14 % měsíčního příjmu. OSVČ s paušálem bude vyplacena částka 1 824 Kč, tedy necelých 6 % měsíčního příjmu. Tato nízká částka vyplývá z použití paušálních výdajů, které již tak nízký VZ ještě snížily.

Třetí příjmová skupina – 60 520 Kč

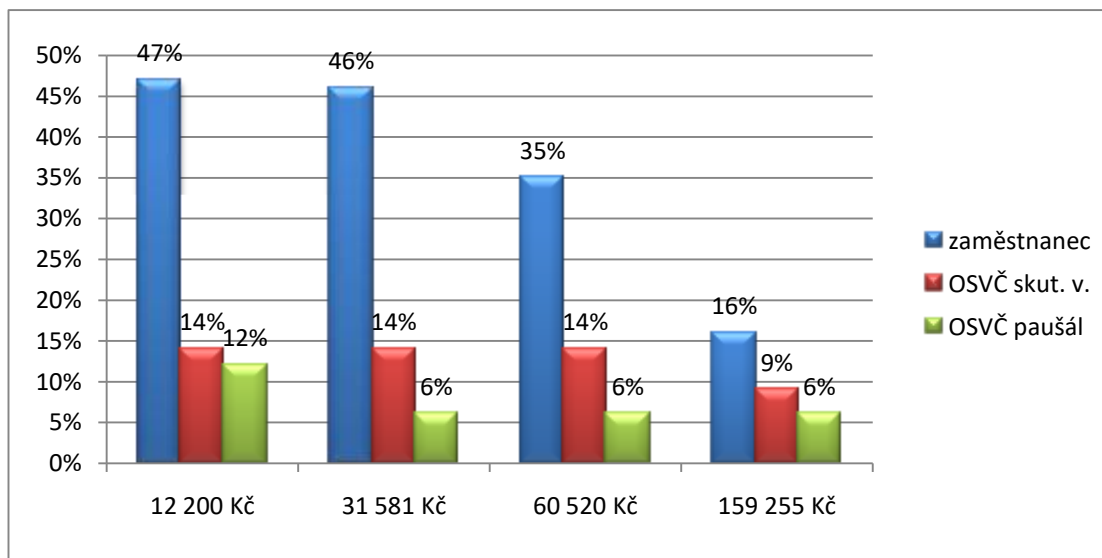
Mzda na úrovni 60 520 Kč odpovídá u zaměstnance vypočtené nemocenské a náhradě mzdy ve výši 21 043 Kč za celou dobu dočasné pracovní neschopnosti, tzn. necelých 35 % hrubé měsíční mzdy. Na této úrovni mzdy je již patrný pokles nemocenské v poměru ke mzdě, který je způsoben redukcí VZ. OSVČ se skutečnými výdaji utrží za měsíc nemocenské v částce 8 608 Kč, tzn. něco málo přes 14 % měsíčního příjmu. OSVČ s paušálem bude vyplaceno 3 456 Kč za dobu dočasné pracovní neschopnosti, což opět odpovídá zhruba 6 % jeho příjmu.

Čtvrtá příjmová skupina – 159 255 Kč

Na této úrovni mzdy obdrží zaměstnanec za dobu dočasné pracovní neschopnosti, v podobě náhrady mzdy a nemocenské, celkem částku 25 537 Kč, což odpovídá 16 % jeho hrubé mzdy. Zde je již zřetelný vliv redukce VZ, kde z původního denního VZ 5 235 Kč klesl po redukcí na částku 1 650 Kč. OSVČ se skutečnými výdaji bude vyplaceno za celý měsíc nemocenské ve výši 14 752 Kč, zhruba tedy 9 %, také zde je patrný vliv redukce VZ. Oproti předchozím úrovním příjmu je nemocenské OSVČ se skutečnými výdaji nižší o 5 %. OSVČ s paušálem obdrží nemocenské ve výši 8 928 Kč, tj. téměř 6 % měsíčního příjmu, což je totožné s předchozí skupinou.

Následující graf prezentuje celkové shrnutí vyplaceného nemocenského za dočasnou pracovní neschopnost, u zaměstnanců včetně náhrady mzdy, v kontextu s měsíční mzdou nebo příjmem, tzn. kolik % představuje vyplacené nemocenské ze mzdy zaměstnance a příjmu OSVČ.

Graf 3: Příjmy v době DPN v kontextu s měsíční mzdou (příjmem)

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výše uvedeného jsou patrné rozdíly v částkách nemocenského u jednotlivých skupin poplatníků. U zaměstnanců se zvyšující mzdou snižuje % pokrytí nemocenského, včetně náhrady mzdy, což je způsobeno redukcí vyměřovacího základu. OSVČ se skutečnými výdaji ovlivní redukce VZ ztlačněji až u nadprůměrného příjmu. U obou OSVČ je nejlepší poměr nemocenského a příjmu na nejnižší úrovni příjmu, tato skutečnost je způsobena navýšením VZ na požadovanou minimální výši. OSVČ s paušálem pobírá na ostatních hladinách příjmů 6 % svého příjmu. Pokud porovnáme zaměstnance a OSVČ pracující v zastřeném pracovním poměru, je zřejmé, že zaměstnanec je po dobu pracovní neschopnosti lépe finančně zajištěn než OSVČ, z této skutečnosti lze vyvodit, že z pohledu nemocenského není výhodné postavení OSVČ v zastřeném pracovním poměru na rozdíl od daňového zatížení, kde byla situace zcela opačná. Z pohledu zaměstnavatele je výhodnější variantou spolupracovat s OSVČ v zastřeném pracovním poměru než jej zaměstnat. Po dobu pracovní neschopnosti nemusí OSVČ vyplácet náhradu mzdy a další výhodou zaměstnavatele je úspora na odvodech sociálního a zdravotního pojištění.

Praktická komparace roční odvodové povinnosti zaměstnance a obou OSVČ ukázala, že zaměstnanec ze své pozice odvede do státního rozpočtu více na dani z příjmů a rovněž zaplatí na odvodech sociálního a zdravotního pojištění více než OSVČ. Nízký vyměřovací základ u OSVČ, a tím pádem nízké sociální odvody se projeví v případě dočasné pracovní neschopnosti, kdy jsou vyplácené dávky nemocenského výrazně nižší než u zaměstnance.

5.6 Návrhy a doporučení

Optimalizace daňové povinnosti není pouze záležitostí OSVČ, ale i zaměstnanců. Rovněž zaměstnanci mohou, při využití zákonných možností, snížit svoji daňovou povinnost. OSVČ musí podávat daňové přiznání, a proto zpravidla věnují daňovým povinnostem více času, než zaměstnanci spoléhající se na zaměstnavatele, jenž zaměstnanci předloží roční zúčtování záloh a daňového zvýhodnění a déle optimalizaci daně neřeší. Jestliže zaměstnanec nevyužije v plné míře všechny odpočty a slevy, na které má nárok, zaplatí ročně na dani z příjmu více než je skutečná daňová povinnost. K daňovým odpočtům náleží, při splnění zákonných podmínek, zejména dary, úroky z úvěru na bydlení, zaplacené příspěvky na penzijním připojištění a doplňkovém penzijním spoření, zaplacení příspěvky na životním pojištění a další. Daňovými slevami jsou, mimo základní slevu na poplatníka, sleva na manželku (manžela), na invalidní důchod prvního, druhého a třetího stupně, na studenta, školkovné na každé dítě. Doporučením zaměstnancům by mělo být zjištění, zda nemají na některou z výše uvedených slev či odpočtů nárok a případné potvrzení doručit včas zaměstnavateli, který tyto skutečnosti zohlední v ročním zúčtování. Optimalizaci lze využít prostřednictvím zaměstnaneckých benefitů, které nabízí velká část zaměstnanců např. v podobě příspěvku na penzijní či životní pojištění, příspěvku na dovolenou, rekreaci dětí a dalších dle možností konkrétního zaměstnavatele. Záleží na konkrétním zaměstnanci, zda tyto benefity využije či nikoliv.

OSVČ postupuje při daňové optimalizaci obdobně jako zaměstnanec, využije daňových odpočtů a slev, které zohlední v Přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Vhodné je zvážit, zda není pro OSVČ výhodnější použít výdajový paušál. Pokud OSVČ nemá skutečné výdaje vyšší, než jaké by byly při použití výdajového paušálu je na místě využít výdajový paušál a tím snížit daňovou povinnost. Optimalizací daňového základu se sníží také VZ pro odvody sociálního a zdravotního pojištění pro následující rok.

OSVČ může mimo uplatnění daňového zvýhodnění, slev či odčitatelných položek optimalizovat daňovou povinnost přesunutím části svých příjmů na spolupracující osobu, konkrétně na osobu žijící s OSVČ ve společně hospodařící domácnosti. Kdo může být spolupracující osobou stanovuje § 13 ZDP, nejčastěji se jedná o manželku nebo manžela (spolupracujících osob může být více). Spolupracující osoba stanovenou část příjmů OSVČ přizná a zdaní ve vlastním Přiznání k dani z příjmů fyzických osob. Spolupracující

osoba nepotřebuje živnostenské oprávnění, ale má povinnost registrovat se jako OSVČ u finančního úřadu, OSSZ a zdravotní pojišťovny a zahájení spolupráce institucím oznámit. Zákonem je stanoveno v jaké procentní výši a částkách lze přesunout část příjmů a také výdajů na spolupracující osobu. Pokud OSVČ přesouvá část příjmů pouze na manželku, popř. manžela, nesmí podíl přesáhnout 50 % celkových příjmů a výdajů OSVČ a zároveň nesmí překročit částku 540 000 Kč zisku za zdaňovací období, tj. 45 000 Kč za každý započatý měsíc. Současně nesmí na manželku (manžela) uplatňovat daňovou slevu. Výhodná je především v případě, kdy spolupracující osoba podniká jen na vedlejší činnost. Při vedlejší činnosti lze platit nižší zálohy na pojistné, v případě sociálního pojištění se do rozhodné částky 71 590 Kč pojistné neodvádí. Pokud bude pro spolupracující osobu podnikání hlavní činností, bude muset na pojistném odvádět vyšší zálohy a tím daňová optimalizace ztrácí smysl. Pokud OSVČ podléhá solidární dani, toto rozdělení příjmů a výdajů sníží ZD a tím možná uchrání OSVČ od platby této daně. Následující tabulka prezentuje (v Kč), jak vypadá daňová optimalizace při aplikaci spolupracující osoby u OSVČ se základem daně 500 000 Kč.

Tabulka 38: Daňová optimalizace při aplikaci spolupracující osoby

	OSVČ před optimalizací	OSVČ po optimalizaci	Spolupracující osoba
Základ daně	500 000	428 450	71 550
Daň 15 %	75 000	64 260	10 725
Daň po slevě na poplatníka	50 520	39 780	0
VZ pojistné	250 000	214 225	35 775
ZP 13,5 %	33 750	28 921	4 830
SP 31,5 %	78 750	67 481	-
Pojistné celkem	112 500	96 402	4 830

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky je patrná nižší daňová povinnost u OSVČ kde z původních 50 520 Kč klesla na 39 780 Kč, z čehož vyplývá daňová úspora ve výši 10 740 Kč. V uvedeném příkladu není počítáno s uplatněním slevy na děti, pokud by OSVČ uplatnila slevu na děti, daňová povinnost by byla nižší o počet nárokovaných dětí. V případě ZP odvede OSVČ méně, avšak z pohledu spolupracujících osob odvedou společně stejnou částku. Pro optimalizaci byla použita částka 71 550 Kč, což je pod limitem rozhodné částky pro platbu SP, tudíž

dochází také k úspoře na odvodech SP ve výši 11 269 Kč. Celkem tedy spolupracující osoby ušetřily 22 009 Kč. Spolupracující osoba může dále aplikovat paušální výdaje dle vykonávané činnosti a tím snížit odvody na ZP.

Dočasná pracovní neschopnost

Zatímco zaměstnanci v případě pracovní neschopnosti pobírají od 4. dne nemoci od zaměstnavatele náhradu mzdy, OSVČ stonají na vlastní náklady. V případě pracovní neschopnosti jsou tak OSVČ v prvních dvou týdnech bez financí. Výše nemocenského, kterou od OSSZ v případě nemoci dostane, je oproti příjmu téměř zanedbatelná. Z toho důvodu si také značná část OSVČ nemocenské pojištění nehradí. Tuto neutěšenou situaci lze řešit pomocí komerčního pojištění. Pojištění pracovní neschopnosti může uzavřít každý, kdo má nějaké trvalé příjmy (OSVČ i zaměstnanec) a není v pracovní neschopnosti. Rovněž toto komerční pojištění má svá úskalí v podobě karenční doby, která je u většiny pojišťoven minimálně 15 dnů a více, karenční dobu lze zvolit při uzavírání smlouvy. Pojišťovny také stanovují maximální délku léčby jednotlivých onemocnění, pokud trvá pracovní neschopnost déle, proplatí jen částku do tohoto limitu. Plnění poskytuje pojišťovna většinou zpětně (po ukončení neschopnosti), v případech delšího trvání neschopnosti je možné požádat o zálohu. Cena za pojištění se odvíjí od věku, pohlaví, délce karenční doby a výši denní dávky. Denní dávky lze nastavit dvěma způsoby. Paušální částkou nezávislou na výši příjmu, pak se jedná o částku maximálně 300 Kč/den nebo je výše pojistné částky vázána příjmem pojištěného. Měsíční cena pojištění s 15denní karenční dobou se pohybuje kolem 400 Kč, při vyplácení dávky od 29 dne se jedná o cenu od 200 Kč za měsíc, podle konkrétní pojišťovny.

Vhodnější variantou pojištění je soukromé životní pojištění. Zde pojišťovny nabízejí širokou škálu pojištění, v rámci jedné pojistky lze pojistit pro případ úrazu, pobytu v nemocnici, pracovní neschopnosti, trvalým následkům po úrazu atd., dále lze v jedné pojistné smlouvě pojistit celou rodinu a ušetřit tak výdaje za pojištění jednotlivců. Ceny a výše plnění je individuální podle ujednání pojišťovny s pojištěným. Při minimálním plnění lze pojištění pořídít již od 1 000 Kč měsíčně. Některé pojišťovny umožňují uzavření smlouvy bez karenční doby v případě pracovní neschopnosti, ovšem za příplatek. Velkou výhodou je možnost, při splnění zákonných podmínek, odpočet plateb životního pojištění od ZD, v maximální výši 24 000 Kč za rok. Proto je příhodné nastavit platby pojištění tak,

aby pojištěný využil celý daňový odpočet. Další výhodou je spoření na důchod, který v případě OSVČ nebude příliš vysoký.

Další variantou pro OSVČ by bylo navýšení plateb nemocenského pojištění, otázkou zůstává, zda se toto navýšení OSVČ vyplatí. Komparací nemocenských dávek bylo zjištěno, že s vyšším VZ dochází k větším redukcím a vyplacené dávky jsou vůči příjmu výrazně nižší. Proti vyšším platbám nemocenského pojištění je i fakt, že většina běžných nemocí jako je nachlazení nebo chřipka je vyléčena právě za dobu 14 dnů, kdy OSVČ nemocenské nepobírá. Navýšení nemocenského pojištění tak přichází v úvahu např. u bezdětné ženy, která plánuje rodinu.

Možným východiskem, jak narovnat rozdíly mezi odvody zaměstnanců a OSVČ je nová zákonná úprava o stanovení VZ osob samostatně výdělečně činných, ze kterého se počítá odvodová povinnost na zdravotní a sociální pojištění a následná výše dávek vyplácených z těchto pojištění. Současný způsob stanovení VZ neodpovídá skutečně dosaženým příjmům OSVČ.

6 Závěr

Postavení osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců z hlediska ekonomických výhod a nevýhod rozděluje zúčastněné na dvě skupiny. Vyhodnocení specifik obou skupin bylo provedeno na základě teoretických poznatků. Hlavním předmětem zkoumání bylo objektivní zhodnocení obou skupin na základě hrubé mzdy zaměstnanců a příjmů OSVČ.

Teoretická část je rozdělena do několika kapitol, v nichž je představeno legislativní vymezení obou skupin poplatníků, tedy zaměstnanců a OSVČ. Toto vymezení slouží pro porovnání obou skupin. Úvodní kapitola se zabývá zdaněním obou skupin. Dále je představena struktura pojistného na sociální zabezpečení a druhy vyplácených dávek. V poslední části je popsán systém zdravotního pojištění.

Analytická část detailně porovnává obě skupiny na čtyřech příjmových hladinách a to na úrovni minimálního příjmu 12 200 Kč, průměrného příjmu 31 851 Kč, vyššího průměrného příjmu 60 520 Kč a nadprůměrného příjmu 159 255 Kč. U zaměstnance vstupuje do výpočtů hrubá mzda, u OSVČ se jedná o příjem v podobě základu daně. OSVČ je zastoupeno dvěma subjekty. OSVČ se skutečnými výdaji, kdy ZD představuje totožnou částku jako hrubá mzda zaměstnance a OSVČ s paušálním výdaje, kdy je příjem ponížen 60 % paušálem. Tato OSVČ také zastupuje skupinu poplatníků pracujících v tkz. zastřeném pracovním poměru.

Výše celkových odvodů zdravotního pojištění a pojistného na sociální zabezpečení je ovlivněna rozdílnou konstrukcí VZ zaměstnance a OSVČ. Mzda zaměstnance a základ daně OSVČ jsou daněni stejnou sazbou (15 %), přesto je výše daňové povinnosti rozdílná. V rámci první příjmové skupiny musí obě OSVČ navýšit své VZ na státem stanovené minimum. Za zaměstnance je celkem na zdravotním a sociálním pojištění odvedeno téměř o 14 000 Kč více, než odvede OSVČ. Daňová povinnost a následné celkové odvodové zatížení je nejvyšší u zaměstnance, kde je na úrovni 48,8 %, daňové zatížení obou OSVČ je nižší téměř o 13,5 %. U druhé příjmové skupiny již byly patrné charakteristické znaky jednotlivých skupin poplatníků. VZ musela navyšovat pouze OSVČ s paušálem. Za zaměstnance je odvedeno na zdravotním a sociálním pojištění ročně o 85 968 Kč než odvede OSVČ se skutečnými výdaji a téměř o 120 000 Kč více než je tomu u OSVČ s paušálem. S nárůstem mzdy roste daňová povinnost zaměstnance. Celkové odvodové

zatížení lze pozorovat u zaměstnance ve výši 58,7 %, OSVČ se skutečnými výdaji daňové zatížení mírně kleslo (31,1 %) a daňové zatížení u OSVČ s paušál výrazně kleslo a to na úroveň 13,7 %, což je značný rozdíl oproti zaměstnanci. Třetí příjmová skupina demonstruje obdobnou situaci jako předchozí skupina poplatníků. OSVČ s paušálem navyšuje VZ u zdravotního pojištění na minimální úroveň. Celkové výdaje na sociální a zdravotní pojištění odvádí nejvyšší zaměstnanec, v případě OSVČ se skutečnými výdaji se jedná o poloviční částku ve srovnání se zaměstnancem a OSVČ s paušálem odvede na pojistném téměř o 257 000 Kč méně než zaměstnanec. Celkové daňové zatížení u zaměstnance opět vzrostlo na 61,8 %, k mírnému nárůstu dochází také u OSVČ se skutečnými výdaji naopak daňové zatížení OSVČ s paušálem ještě kleslo na pouhých 12,3 %. Poslední zástupná skupina reprezentovala nadprůměrný příjem, zde dochází k odlišné situaci. U této skupiny lze pozorovat vliv maximálního VZ pro platby sociálního pojištění a také aplikace solidární daně. Odvody sociálního a zdravotního pojištění jsou nejvyšší u zaměstnance. Oproti předchozímu příjmu dochází k poklesu daňového zatížení zaměstnance na 56,8 %, naopak u OSVČ s paušálem dochází k mírnému nárůstu (37,9 %), tožně i OSVČ s paušálem zaznamenává nárůst na 18,1 %. Z výše uvedeného vyplývá, na všech úrovních příjmů, nejvyšší odvodová povinnost u zaměstnance, naopak nejméně odvede OSVČ s paušálem.

Komparací nemocenského bylo zjištěno, jaké finanční náhrady dosahují zaměstnanci a OSVČ v případě dočasné pracovní neschopnosti. U nemocenského byly analyzovány dvě délky trvání dočasné pracovní neschopnosti, a to 14 a 30 kalendářních dnů. Ze zjištěných výsledků jsou patrné rozdíly v částkách nemocenského u jednotlivých skupin poplatníků. U zaměstnanců dochází se zvyšující se mzdou k poklesu procentního pokrytí nemocenského v poměru ke mzdě, což je způsobeno redukcí VZ. U obou OSVČ je nejlepší poměr nemocenského a příjmu na nejnižší úrovni příjmu, tato skutečnost je způsobena navýšením VZ na požadovanou minimální výši. Pokud porovnáme zaměstnance a OSVČ pracující v zastřeném pracovním poměru, je zřejmé, že zaměstnanec je po dobu pracovní neschopnosti lépe finančně zajištěn než OSVČ, z této skutečnosti lze vyvodit, že z pohledu nemocenského není výhodné postavení OSVČ v zastřeném pracovním. Z pohledu zaměstnavatele je výhodnější variantou spolupracovat s OSVČ v zastřeném pracovním poměru než jej zaměstnat. Po dobu pracovní neschopnosti nemusí OSVČ vyplácet náhradu mzdy a další výhodou zaměstnavatele je úspora na odvodech sociálního

a zdravotního pojištění. Z výpočtů vyplynulo, že dobrovolné nemocenské pojištění se OSVČ v podstatě nevyplatí a je vhodné zvolit jinou variantu pro finanční zajištění v době nemoci. Systém nemocenského pojištění nemá rovné podmínky pro obě skupiny poplatníků. Za zaměstnance hradí nemocenské pojištění zaměstnavatel a navíc, zaměstnanec v prvních 14 dnech pobírá od zaměstnavatele náhradu mzdy. OSVČ na tuto náhradu mzdy nemá nárok, proto je prvních 14 dní bez finanční náhrady. Doporučením pro OSVČ je využití komerčního pojištění nebo životního pojištění, kde může nejen uplatnit odpočet od ZD, ale je to také vhodná forma spoření na důchod.

Doporučením zaměstnancům i OSVČ pro daňovou úsporu je důsledné využití všech nabízených daňových slev a odpočtů. Další možnou optimalizací u OSVČ je použít institut spolupracující osoby, kde je převedeno část příjmů a výdajů na spolupracující osobu např. v podobě manželky. Ideální je převést částku nižší než je limit pro platby SP, pro rok 2018 se jedná o částku 71 590 Kč. V takovém případě odvede spolupracující osoba pouze 13,5 % VZ na zdravotní pojištění a 15 % daň z příjmu, dále může využít slevu na poplatníka, popř. aplikovat paušální výdaje. V modelovém příkladu došlo při použití spolupracující osoby k úspoře 22 000 Kč.

Odlišnou legislativní úpravou obou skupin poplatníků dochází, při stejné hladině příjmů, k rozdílným odvodům. Závěrem lze konstatovat, že z pozice zaměstnance je celkem odváděno více, než odvede OSVČ, z toho také vyplývá vyšší daňové zatížení, na druhou stranu mají zaměstnanci větší sociální jistoty v podobě vypláceného nemocenského a náhrady mzdy v době dočasné pracovní neschopnosti. Daňová problematika je velmi rozsáhlá a složitá disciplína. Je pouze na jednotlivém poplatníkovi jak se v daném prostředí orientuje a které nástroje daňové optimalizace využije.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace:

ARNOLDOVÁ, Anna. 2012. *Sociální zabezpečení I*. 1.vyd. Praha: GRADA. 352 s. ISBN 978-80-247-3724-9.

ČERVINKA, Tomáš. 2018. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ s komentářem a příklady*. 9.vyd. Praha: ANAG. 168 s. ISBN 978-80-7554-130-7.

DUŠEK, Jiří a Jaroslav SEDLÁČEK, 2018. *Daňová evidence podnikatelů 2018*. 15. vyd. Praha: GRADA. 144 s. ISBN 978-80-271-0800-8.

HNÁTEK, Miloslav a David ZÁMEK, 2016. *Daňové a nedaňové náklady*. 1. vyd. Praha: GRADA. 230 s. ISBN 978-80-905899-2-6.

KOUT, Petr, 2016. *Daň z příjmů fyzických osob – výukové materiály SVŠE*

MARKOVÁ, Hana. 2018. *Daňové zákony 2017, úplná znění platná k 1. 1. 2018*. 26.vyd. Praha: GRADA. 288 s. ISBN 978-80-271-0766-7

ŠTOHL, Pavel. 2016. *Daně 2016 výklad a praktické příklady*. Znojmo: Štohl - vzdělávací středisko Znojmo. 184 s. ISBN 978-80-87314-79-1

ŠUBRT, Bořivoj a kolektiv. 2015. *Abeceda mzdové účetní 2015*. 25. vyd. Olomouc: ANAG, spol. s.r.o. 623 s. ISBN 978-80-7263-922-9.

VANČUROVÁ, Alena a LÁCHOVÁ, Lenka. 2016. *Daňový systém ČR 2016*. 13. vyd. Praha: 1 VOX a.s. 396 s. ISBN 978-80-87480-44-1.

ÚZ č. 1236, *Zdravotní pojištění 2018*. Vyd. Ostrava: Sagit. 240 s. ISBN 978-80-7488-269-2.

ÚZ č. 1246, *Sociální pojištění 2018*. Vyd. Ostrava: Sagit. 398 s. ISBN 978-80-7488-279-1.

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. 2018. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ a dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady*. 8. vyd. Praha: ANAG. 160 s. ISBN 978-80-7554-127-7.

Internetové zdroje:

BARTŮŠKOVÁ, Zuzana. 2017. Vybrané daňové novinky 2017 a 2018. *portál. POHODA* [Online] STORMWARE, 2. 12. 2016. [cit.2018-07-02]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/dan-z-prijmu/vybrane-danove-novinky-roku-2017-a-2018/>

BĚHOUNEK, Pavel. 2018. Údaje o průměrné mzdě pro rok 2018. *Pavel Běhounek, daňový poradce*. [Online] Pavel Běhounek, 8. 3. 2018. [cit.2018-07-07]. Dostupné z: <https://www.behounek.eu/news/prumerna-mzda/>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ: *Nemocenské pojištění*. [online]. [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ: *Pojistné na sociálním zabezpečení*. [online]. [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ: *Pojistné na sociálním zabezpečení - Povinnosti*. [online]. [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/povinnosti.htm>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ: *Pojistné na sociálním zabezpečení – Výpočet pojistného*. [online]. [cit. 2018-07-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/vypocet-pojistneho.htm>

FINANČNÍ SPRÁVA. 2018a. Daňový systém. *Finanční správa*. [Online] Finanční správa, 2018a. [cit.2018-03-21]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/popis-systemu>.

FINANČNÍ SPRÁVA. 2018b. Obecné informace. *Finanční správa*. [Online] Finanční správa, 2018b. [cit.2018-03-22]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/fyzicke-osoby-poplatnik/obecne-informace>.

HAUZAROVÁ, Michaela. 2018. Nezdánitelné části základu daně FO za rok 2017. *portál. POHODA* [Online] STORMWARE, 5. 5. 2018 [cit.2018-07-10]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/dan-z-prijmu/nezdanielne-casti-zakladu-dane-u-fo-za-rok-2017/>

KUČEROVÁ, Dagmar. 2008. Daně a účetnictví. *Podnikatel. CZ.* [Online] Internet Info, s.r.o., 30. 5. 2008. [cit.2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/zamestnanec-podnikatel-muze-podepsat-prohlaseni/>.

KUČEROVÁ, Dagmar. 2018. Slevy na dani za rok 2017 a změny pro rok 2018. *Podnikatel.cz.* [Online] Internet Info, s.r.o., 17. 1. 2018. [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/slevy-na-dani-za-rok-2017-a-zmeny-pro-rok-2018/>.

MARTÍNKOVÁ, Michaela. 2016. Jednorázová sleva na EET ve výši 5.000 Kč. *portál. POHODA* [Online] STORMWARE, 2. 12. 2016. [cit.2018-06-28]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/pro-podnikatele/eet/sleva-na-eet/>

MAZOCHOVÁ, Barbora. 2014. Schéma výpočtu základu daně z příjmů FO. *Podnikatel. CZ.* [Online] Internet Info, s.r.o., 21. 1. 2014. [cit. 2018-07-10]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Dane-v-podnikani/schema-vypoctu-zakladu-dane-z-prijmu-fo/Dilci-zaklady-dane-z-prijmu-FO-schema-vypoctu-zakladu-dane-z-prijmu-FO.html>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Soukromý sektor.* [online]. [cit. 2015-07-14]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Nemocenské pojištění.* [online]. [cit. 2015-07-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/7>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální pojištění.* [online]. [cit. 2015-07-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/1349#hlavicka>

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR. *Zdravotní pojišťovny.* [online]. [cit. 2015-08-01]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/zdravotni-pojistovny_945_839_1.html

MOLÍN, Jan. 2018. O paušální daň není zájem. *.Podnikatel.cz*. [Online] Internet Info, s.r.o., 9. 3. 2018. [cit. 2018-07-07]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/o-pausalni-dan-neni-zajem-jeji-vyrizeni-je-komplikovanejsi-nez-podavat-priznani/>

OECD. 2018. *Taxing Wages 2018*. Paris: OECD Publishing. 459 s. ISSN 2072-5124 (online). Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2018-en

OECD/European Observatory on Health Systems and Policies. 2017. *Czech Republic: Country Health Profile 2017, State of Health in the EU*. Paris: OECD Publishing. 20 s. ISSN 25227041 (online). Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264283336-en>

STORMWARE. 2018. *Účetní pojmy - přímé a nepřímé daně*. [Online] STORMWARE s.r.o., 2018. [cit.2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.stormware.cz/ucetni-pojmy/dane/>.

TRUHLÁŘOVÁ, Martina. 2017. Paušální výdaje čekají velké změny. *portál. POHODA* [Online] STORMWARE, 27. 3. 2017 [cit.2018-07-02]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/dan-z-prijmu/pausalni-vydaje-cekaji-velke-zmeny/>

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČR. *Informace pro plátce*. [online]. [cit. 2015-08-01]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace>

Legislativa:

ČESKO. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění. In: Sběrka zákonů. 1997, číslo 48.

ČESKO. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. In: Sběrka zákonů. 1995, číslo 155.

ČESKO. Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. In: Sběrka zákonů. 2006, číslo 187.

ČESKO. Zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojiš'ovně. In: Sběrka zákonů. 1991, číslo 551.

ČESKO. Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. In: Sbírka zákonů. 1991, číslo 582.

ČESKO. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. In: Sbírka zákonů. 1992, číslo 586.

ČESKO. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. In: Sbírka zákonů. 1992, číslo 1992.

ČESKO. Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. In: Sbírka zákonů. 1992, číslo 592.